

A. Remmers

Dopis Galatským

Přeloženo z: „Der Brief an die Galater“, 1. vydání 1995,
Ernst-Paulus-Verlag, Haltweg 23, D-67434 Neustadt/W

Verše jsou většinou uváděny překladem z předlohy (elberfeldský překlad)

ŠÍŘENÍ PÍSMÁ SVATÉHO

www.sirenipismasvateho.cz

2017

Obsah

ÚVOD	5
KAPITOLA 1	9
KAPITOLA 2	27
KAPITOLA 3	52
KAPITOLA 4	76
KAPITOLA 5	98
KAPITOLA 6	119

Úvod

1. Adresáti a doba napsání Dopisu

Galatští byli – tak jako původní obyvatelé dnešní Francie – Keltové, kteří ve třetím století před Kristem zaplavili Macedonii a střední Malou Asii (dnešní Turecko). Usadili se v území, jehož střed tvořilo město Ankyra (dnes Ankara). V roce 25 před Kristem bylo Římany území Galatských spojeno s jižními krajinami Pisidií a části Lykaonie a Frygie do římské provincie „Galacie“. Tato význačnost jména „Galatští“ a „Galacie“ nám dnes činí potíže při zjišťování, kam Dopis apoštola Pavla směřoval. Protože tato otázka není bez vlivu na datování Dopisu, budeme se jí přece krátce zabývat.

a) Jedna možnost je, že jsou míněni obyvatelé původní Galacie na severu později vzniklé římské provincie Galacie. Pak by tam Pavel byl asi na své tak zvané druhé misijní cestě (Sk. 16,6), a při této příležitosti tam lidé uvěřili. Ke druhé návštěvě apoštola v této krajině by pak došlo na jeho třetí cestě. Na jejím začátku *„prošel po řadě galatskou krajinu a Frygii a upevňoval všechny učedníky“* (Sk. 18,23). Z Galatským 4,13 můžeme soudit, že pobyt, který vedl ke vzniku tamních shromáždění, byl možná způsoben apoštolovým onemocněním. Podrobněji k tomu později.

O jménech míst, která Pavel navštívil, nemůže být v tomto případě však nic řečeno, stejně tak o jejich počtu; dopis se obrací k více shromážděním. Všude, kde se jinak v Novém zákoně mluví o galatských křesťanech, děje se tak bez udání jednotlivých míst (1. Kor. 16,1; 2. Tim. 4,10; 1. Petra 1,1). Doba napsání Dopisu Galatským by pak mohla spadat nejdříve do doby třetí apoštolovy misijní cesty (cca 54-58 po Kristu). Z toho mnozí vykladači soudí, že Dopis byl napsán během dva roky trvajícího pobytu v Efezu (Sk. 19,2-10). Mohlo by to však být také ještě později, ale asi ne po jeho uvěznění, protože tato okolnost je jinak v jeho Dopisech vždy zmíněna (srv. s Ef. 4,1; Fil. 1,7; Kol. 4,18; 2. Tim. 1,16; Filem. 1).

b) Jiní badatelé naproti tomu zastupují názor, že se „Galacií“ má rozumět větší římská provincie. V tomto případě by k ní patřila místa Ikonium, Lystra, Derbe a Antiochie v Pisidii, která Pavel navštívil už na své první cestě (Sk. 13 a 14). Pak by na své druhé cestě v doprovodu Silase (Sk. 15,36-16,15) dospěl nejprve ke shromážděním, která povstala při první cestě, a posilnil by je ve víře (Sk. 16,5).

Dopis Galatským by v tomto případě byl napsán podstatně dříve, to znamená pravděpodobně z Korintu. Tam se Pavel podle Skutků 18,11 zdržel osmnáct měsíců. Odtamtud byly asi napsány také oba Dopisy Tesalonickým. Pro obě uvedené teorie existuje řada dobrých důvodů. Zacházeli bychom příliš daleko, kdybychom je chtěli jednotlivě vyjmenovávat. Podstatné pro věřící čtenáře Bible nejsou sporné historické otázky, nýbrž duchovní naučení pro srdce a svědomí, která nám Bůh dává svým Slovem.

2. Důvod a účel Dopisu

Shromáždění Galatských povstala evangelizační činností apoštola Pavla, zatím co shromáždění v Římě existovalo už dlouho před prvním Pavlovým pobytém tam (jako vězně). Během své první návštěvy v Galicii tam Pavel byl „v slabosti těla“. Mohl proto očekávat, že se Galatští od něho odvrátí s odporem. Ale namísto toho mu vyšli vstříc s velkou láskou, přijali ho jako anděla Božího, ano, jako Krista samého. Považovali se za šťastné, že jej měli u sebe, a byli připraveni přinést pro něho největší oběti (kap. 4,13-15).

Shromáždění Galatských se skládala převážně z bývalých pohanů (4,8-10). To vyplývá na jedné straně z toho, že otázka, která apoštola vedla k napsání Dopisu (totiž zda se galatští křesťané mají nechat obřezat; kap. 5,2.3; 6,12, 13), přece mohla povstat jen u křesťanů z pohanů. Na druhé straně Pavel jasně v kapitole 4,8 říká, že dříve Boha neznali a sloužili těm, „kteří od přirozenosti nejsou bohové“, a že přijetím Mojžíšova zákona by vstoupili do jim dosud cizí formy otroctví. – Z kapitoly 3,28.29 můžeme však soudit, že v galatských shromážděních asi byli někteří rodilí Židé. Vcelku se ale jednalo o shromáždění obrácených pohanů.

Nyní ale mezi Galatskými vystoupili učitelé, kteří – žel že ne bez úspěchu – se Galatské, až do té doby jdoucí v Pavlem vyznačených Božích cestách, snažili nutit na jiné cesty. Tito přišli z vnějšku – možná že dokonce z Judeje – jako se to stalo i na jiných místech (srovnej se Sk. 15,1). Pavlem jsou od Galatských, které nazývá svými bratry (1,11; 3,15; 4,12.28.31; 5,11.13; 6,1.18) a dětmi (4,19), jasně rozlišováni (srovnej s 1,7; 5,10.12; 6,12). Co přinášeli Galatským, bylo jiné evangelium než to, které jim kázal Pavel. Nechtěli jim vzít víru v Krista, ale říkali jim, že skrze tuto víru samotnou nemohou být spaseni; že Božím zaslíbením je dědictví přislíbeno Abrahamovu semenu. Jestliže národy chtějí dosáhnout tohoto dědictví, musejí se prý nejprve připojit k izraelskému lidu, který pochází od Abrahama, to znamená, že se

musejí dát obřezat a přijmout zákon, který Bůh tomuto lidu dal. V zákoně že je oznámena Boží vůle, a když se Galatští chtějí Bohu líbit, tak musejí zachovávat zákon. Přitom však tito učitelé nebyli důslední, neboť zjevně byli ochotni k různým ústupkům. Pavel musí Galatským předložit důsledky, které s sebou přinese například přijetí obřízky (srovnej s kap. 5,3).

Galatští asi těmto učitelům zákona nejprve namítli, že Pavel jim neříkal nic o tom, že by museli dodržovat zákon. Proto ti mohli mít úspěch jen tehdy, když by se jim kromě toho podařilo podkopat u Galatských Pavlovu apoštolskou autoritu. Aby toho dosáhli, tvrdili, že první apoštolové v Jeruzalémě, k nimž patřili muži jako Petr, Jakub a Jan, kteří přece byli spolu s Pánem Ježíšem během Jeho pozemského života a přímo od Něho obdrželi evangelium, jsou „sloupy“ křesťanství a že jejich autorita stojí nade vším. Tito apoštolové ale prý pevně drží zákon a nejsou srozuměni s Pavlovým evangeliem, které neobsahuje zákon. Zákon že je nezměnitelná součást křesťanské víry. Jestliže Pavel od nich – od Galatských – nevyžadoval dodržování zákona, pak jen proto, aby jim vyšel vstříc. Ve skutečnosti že je ale oklamal ohledně jejich spasení, a tím se prokázal jako jejich nepřítel (4,16). Také se zdá, že tito učitelé stavěli do špatného světla jeho poměr ke shromáždění v Jeruzalémě, a tím i jeho osobně.

Těmito piklemi se judaistům skutečně podařilo na Galatské zapůsobit. Jejich důvěra k Pavlovi byla otřesena a už začali částečně dodržovat zákon (4,10) a asi vážně zvažovali, že se také dají obřezat (5,2-12). Zdá se však, že druzí odporovali, ale takovým způsobem, že tím ve shromážděních povstal prudký spor (5,15).

Tak tedy stály věci u Galatských, když se o tom Pavel dověděl. Věrný apoštol byl těmito zprávami otřesen takovým způsobem, že se obával, aby celá jeho práce pro Pána v této krajině nebyla nadarmo (4,11). Protože nemohl do Galacie cestovat osobně, napsal, jsa inspirován Duchem Božím, Dopis, kterým se chceme s pomocí Pána zabývat.

Vedle úvodu a závěru nacházíme v tomto Dopisu následující tři hlavní části:

1. **Historickou část**, v níž apoštol vysvětluje původ jím zvěstovaného evangelia, své povolání a svůj poměr k bratřím v Jeruzalémě, jakož i k Petrovi (kapitoly 1,6 – 2,21).
2. **Poučující část**, která vysvětluje rozdíl mezi spravedlností z víry a spravedlností skrze zákon, jakož i význam zákona (kapitoly 3,1 – 4,31).

3. **Napomínající část**, která se zabývá praktickým životem, znaky věřícího a působením nového života (kapitoly 5,1 – 6,16).

Bližší uvažování však ukáže, že už v posledních verších druhé kapitoly začíná přechod k otázkám učení a že dělicí čáru mezi poučujícím a napomínajícím oddílem také není možné vést ostře. Bible nepodává systematické představení Božích myšlenek. Boží slovo je živá, Božím Duchem působená a provátá kniha.

Božské pravdy, povzbuzení a napomenutí v Dopisech jsou také přizpůsobeny stavu dotyčných adresátů. Boží pravda působí skrze lásku. Není to studená, abstraktní záležitost, nýbrž přichází od Božího srdce. Je naplněna láskou, která se prokázala na kříži Golgoty v Ježíši Kristu, našem Pánu.

Kapitola 1

Verš 1: Pavel, apoštol, ne od lidí, ani skrze člověka, nýbrž skrze Ježíše Krista a Boha, Otce, který jej vzkřísil z mrtvých.

Když se Galatští nechali od falešných učitelů pohnout k tomu, aby vedle evangelia Boží milosti (Sk. 20,24) zavedli zákon, uvedli – ať chtěli nebo nechtěli – do pochybnosti kázání apoštola Pavla, a tím jeho autoritu. Ve svém pozdravu proto ihned mluví o tomto bodu. Nepředstavuje se jako jindy jako apoštol Ježíše Krista skrze Boží vůli nebo příkaz (srovnej s 1. Kor. 1,1; 2. Kor. 1,1; Ef. 1,1; Kol. 1,1; 1. Tim. 1,1; a 2. Tim. 1,1), nýbrž jasně a zřetelně říká: „*ne od (řecky: apo) lidí*“. Původ jeho povolání jako apoštola, tj. jako vyslance z Boží strany, nebyl vůbec na zemi. Judaisté možná v Galacii tvrdili, že Pavel byl kázáním evangelia pověřen jen od jiných lidí. Proti tomu zde Pavel vystupuje: vůbec není poslán od lidí. Pak jde ale ještě o krok dále a říká, že svůj apoštolský úřad neobdržel ani „*skrze (řecky: dia) člověka*“, tj. zprostředkováním nějakého člověka. Vždyť by bývalo mohlo být, že Bůh jej vyvolil za svého posla, ale použil si nějakého člověka, aby mu toto povolání předal, jako Elizeus byl povolán za proroka zprostředkováním skrze Eliáše (1. Král. 19,16). Apoštolský úřad nebyl Pavlovi dán ani od lidí, ani ho nedostal skrze člověka.

Jaký je to protiklad k uvedení služebníků do služby v širokých kruzích křesťanstva dnes! Nevidíme všude, jak mužové a ženy jsou lidmi povoláváni a lidmi vysíláni? Dokonce i v takzvaných evangelikálních kruzích to často považují za dobré, potřebné a čestné obdržet vzdělání a uvedení do služby „od lidí“, přičemž se dotýčný snad ještě cítí být povolán Pánem. Ale odkud mají lidé autoritu něco takového dělat?

Pavel byl povolán oslaveným Pánem. Ve Skutcích 1,21.22 Petr řekl, jaké podmínky musí apoštol splňovat: musel vidět Pána a být svědkem Jeho vzkříšení. To mohlo těch jedenáct o sobě říci; byli povoláni Pánem na zemi. Také Pavel viděl Pána (srovnej s 1. Kor. 9,1). Byl však povolán vzkříšeným Pánem, kterého Štěpán viděl stát po Boží pravici ve slávě! Tato skutečnost vyznačovala celou Pavlovu službu, na rozdíl k Petrově službě.

Jen v Dopisu Galatským Pavel říká, že byl povolán „*skrze Ježíše Krista a Boha, Otce, který jej vzkřísil z mrtvých*“. Neopírá se o Krista a Petra nebo o Krista a

apoštoly. Své pověření a svůj apoštolský úřad obdržel od Krista a od Boha. Žádný člověk nemohl k této autoritě něco přidat nebo ji zdůraznit!

Nezapomínejme, že úřad a služba apoštola obsahují něco, na co si dnes už nemůže pro sebe činit nárok žádný člověk. Apoštolové a proroci Nového zákona tvořili základ božské budovy církve na zemi (Ef. 2,20). Ale vždy zůstává pravdou, že Pán, který apoštoly po svém vzkříšení vyslal, který dal své církvi také evangelisty, pastýře a učitele, zůstane až do konce tím, který povolává. Žádná lidská autorita, ale také žádné povzbuzení ze strany spolukřesťanů – jakkoli důvěra tím vyjádřená je krásná a žádoucí – nemůže nahradit povolání skrze Ježíše Krista.

Verš 2: a všichni bratři, kteří (jsou)¹ se mnou, shromážděním Galacie:

Pavel nebyl sám. V jiných Dopisech nám jsou jmenována jména jeho spolupracovníků Timotea (2. Kor. 1,1; Fil. 1,1; Kol. 1,1; 1. Tes. 1,1; 2. Tes. 1,1), Sostena (1 Kor. 1,1) a Silvána (= Silas; 1. a 2. Tes. 1,1), ale nikde tak jako zde „všichni bratři“. Jména byla v tomto případě nadbytečná, neboť adresáti Dopisu byli v nebezpečí, ba už s tím začali, že se vzdají víry a pravdy, kterou všichni bratři přijali. Tuto pravdu Pavel kázal a nikdo k ní nemohl nic přidat (srovnej s kap. 2,6).

Také ve Filipským 4,21 se Pavel zmiňuje o bratřích, kteří byli s ním, na rozdíl ke všem svatým (22. verš), tj. ke shromáždění v Římě. Ve Skutcích 20,4 je jméno jmenováno sedm bratří, kteří doprovázeli apoštola. Tak také zde byli ti nejmenovaní bratři asi jeho užší spolupracovníci. Ale **on** nesl odpovědnost, jeho apoštolský úřad byl zpochybněn, a proto v dalším průběhu Dopisu mluví stále o sobě v jednotném čísle (1,6.11 atd.).

Dopis Galatským je jediný, jímž se apoštol Pavel obracel k více shromážděním. Kromě toho to je jediný Dopis, v němž ke slovu „shromážděním“ nic nepřipojuje. Obvykle se ve svém oslovení zmiňuje o božském původu, křesťanském postavení nebo věrnosti těch, jimž byl Dopis určen. Ale zde nenalézáme nic podobného. Důvod pro Dopis byl tak smutný a vážný, že vyvstávala otázka, zda se ještě jednalo o „Boží shromáždění“, o „milované“ nebo o „svaté a věrné bratry“!

¹ V německé předloze byla u uvažovaných veršů vedle běžného užití závorek dáována do závorky slova, která nejsou v původním textu. S omezením, daným překladem, to bylo užito i v českém textu. (p. p.)

Verš 3: Milost vám a pokoj od Boha, Otce, a našeho Pána Ježíše Krista,

Tato slova jsou velmi důležitá už proto, že stojí ve stejné nebo podobné formě ve všech Dopisech na začátku. Obvykle však čteme: „*Milost vám a pokoj od Boha, našeho Otce, a Pána Ježíše Krista.*“ Jen v 1. Tesalonickém 1,1 stojí prostě: „*Milost vám a pokoj!*“

Jak zapotřebí měli Galatští tento trvalý proud milosti a pokoje k ochraně před nebezpečími, v nichž se nalézali! Milost a pokoj jsou výsledky díla Pána, z kterých se naše srdce smějí těšit den co den. Ale Galatští nemohli mít ani jedno z těch dvou, dokud se stavěli pod zákon.

Verš 4: který se sám vydal za naše hříchy, aby nás vyňal z přítomného zlého věku, podle vůle našeho Boha a Otce,

V této důležité vedlejší větě je obsažen základ křesťanské víry. I v 1. Timoteovi 2,6 čteme, že člověk Kristus Ježíš „*dal sám sebe jako výkupné*“, a v Titovi 2,14, že „*sám sebe za nás vydal, aby nás vykoupil od vší bezbožnosti a očistil nás sobě samému jako vlastní lid, horlivý v dobrých skutcích*“.

V těchto verších je pro „vydal“ použito stejné slovo jako v našem verši (řecky: *didomi*). Zesílené slovo téhož kmene (*paradidomi*) nalézáme v Galatským 2,20, kde jsou napsána vzácná slova, která se dotýkají srdce každého Božího dítěte: „... *Syna Božího, který mne miloval a sám sebe za mne vydal;*“ rovněž tak v Efezským 5,2.25. O kupci v Matouši 13, který hledal krásné perly, čteme, že prodal všechno, co měl, aby koupil tu jednu velmi vzácnou perlu. Ale Pán Ježíš dal více, On dal sebe samého za mé hříchy! Mohl dát ještě více? Je něco jiného, co by mohlo odejmout naše hříchy?

Galatští ztratili ze zřetele skutečnost, že jen Kristovo dílo na Golgotě mohlo splnit Boží svatě a spravedlivé nároky vzhledem k našim hříchům. Proto jim to apoštol jakoby s napomenutím představuje hned ve slovech pozdravu.

Ale Pán Ježíš zemřel, „*aby nás vyňal z přítomného zlého věku*“. Tím narážíme na hlavní otázku tohoto Dopisu. Jakkoli to může snad mnohému znít zvláště, zákon, kterému se Galatští chtěli poddat, je součástí tohoto světa, tohoto věku.² Bůh dal zákon přirozeným, neznovuzrozeným lidem, kteří

² V NZ jsou obvykle jako „svět“ překládána dvě různá slova: *kosmos* a *aion*. Jako *kosmos* je viděno materiální stvoření, vesmír, ale také lidé. Satan je nazván knížetem tohoto světa (*kosmos*) (Jan 12,31; 14,30; 16,11). *Aiôn* znamená vlastně

tvoří část tohoto světa. Adamovým pádem se svět, v němž žil a ve kterém my nyní žijeme, stal „zlým věkem“. Ten skončí teprve tehdy, až druhý člověk uvede věk spravedlnosti. Všichni padlí a hříšní lidé patří k tomuto zlému věku. Neexistuje možnost uniknout z tohoto věku vlastní silou. Zákon to jasně dokázal. Izrael byl postaven pod zákon, ale ukázalo se, že zákon nemůže odejmout žádný hřích, jak to vidíme v každoročním připomínání hříchů (Žid. 10,3). Skrze zákon neexistovalo osvobození od tohoto zlého věku. Sice tu byli jednotlivci, kteří se opírali o Boží milost místo o zákon, avšak to se dělo z víry.

Ale Kristus učinil to jediné, co nás mohlo osvobodit od tohoto zlého věku: Zemřel, abychom my mohli být očištěni od svých hříchů. Viděl nás jako hříšníky bez spravedlnosti, dal sebe samého za naše hříchy a vyjmul nás z tohoto věku, který stojí pod Božím soudem, kde se ale lidé stále ještě pokoušejí získat si spravedlnost na půdě těla, ačkoli to je nemožné.

Avšak Pán neměl podle Božích myšlenek snad zemřít za naše hříchy, abychom se na základě odpuštění hříchů stali lepšími občany tohoto světa! To by bylo překroucení Božího plánu. Není možné, abychom dále měli společnost se světem, který ukřižoval Pána Ježíše. Vůlí našeho Boha a Otce bylo vyjmut nás z přítomného zlého věku. On chtěl nebeský lid, který zná a těší se z lásky, jež vymyslela dílo vykoupení a vykonala je a nahoře u Něho nám zajistila místo. Smíme chodit ve svobodě a svatosti, které vyznačují nové stvoření, jehož hlavou je vzkříšený a oslavený Pán.

Verš 5: Kterému (bud') sláva na věky věků! Amen.

V Efezským 3,21 tentýž apoštol volá: „*Jemu bud' sláva v církvi v Kristu Ježíši, po všechna pokolení věky věků! Amen.*“ Ale zde nemluví o církvi, nýbrž musí bránit dílo Krista a evangelium. Byl služebníkem evangelia a církve, ale zde jde o evangelium a s tím spojené pravdy. Když myslí na toto poselství vykoupení, propuká ve chválu a velebení.

Hebrejské slovo „*Amen*“ znamená „tak to je“, když to říká Bůh, a „tak to bud'“, když to říkají lidé. To vyplývá z mnoha míst ve Starém zákoně, kde je slovo *Amen* použito. Křesťané v tom následovali příkladu Izraele, když slyšitelně souhlasili s vyslovenými modlitbami (srovnej s 1. Kor. 14,16). Zde je to

„běh času, věk“, ale je také používán, když se jedná o duchovní nebo mravní charakteristiky světa. Satan je proto nazván Bůh tohoto věku (*aiôn*) (2. Kor 4,4). V Galatským 1,4 je slovo *aiôn*.

připojeno jako slavnostní potvrzení toho, co apoštol řekl o Bohu, Otci, a o Pánu Ježíši Kristu.

Verš 6: *Divím se, že jste se tak rychle od toho, který vás v milosti Krista povolal, obrátili k jinému evangeliu,*

V jiných Dopisech apoštol na tomto místě většinou děkuje za to, co o adresátech ví v kladném smyslu. Zde však nikoli. Ani slovo děkování nenásleduje po pozdravu; hned vyjadřuje svůj údiv nad rychlou změnou u Galatských. Slovo „*rychle*“ se zde asi nevztahuje na čas mezi obrácením a nyníjším odvrácením, nýbrž vyjadřuje, že se Galatští při první příležitosti spěšně a bez rozvahy nebo odporu proti falešným učitelům odklonili od cesty víry.

Bůh je povolal, aby stáli v Kristově milosti (srovnej s Řím. 5,2; Ef. 4,4 a 1. Tes. 4,7). Člen chybí, protože jde o pojem *milost*. Je zdůrazněno, že to je milost, a to milost, která je k nám obrácená v Kristu. Tím se stává ještě jasnějším, že to, co nyní dělají, je začátek odpadnutí od Boha (srovnej s kap. 5,4)!

Slovo „*obrátit*“ (*metatithenai*) bylo v klasické řečtině používáno pro přeběhlíka nebo dezertéra, tedy pro vojáka, jenž opouští svoji armádu nebo přebíhá k nepříteli. Tak Galatští opustili pravdu evangelia, které obdrželi od apoštola – milost v Kristu, aby se obrátili k jakémusi jinému evangeliu, které ve skutečnosti není jiné, nýbrž je převrácením Kristova evangelia. Je jen **jedno** evangelium, které Bůh dal k záchraně ztracených hříšníků. On nemůže zapomenout na dílo svého Syna, v němž našel plné uspokojení a kterým byl plně oslaven. Proto nemůže dát žádné jiné evangelium, anebo být jen připustit, aby bylo z lidské strany něco připojováno, jako kdyby dílo Krista potřebovalo ještě nějaké doplnění. Kristus sedí po Boží pravici, protože vykonal dílo záchrany pro všechny věřící, když skrze sebe samého způsobil očištění hříchů. Od té doby, co sedí na pravici majestátu v nebi, je zvěstováno, že dílo, které nás zachraňuje, je dokonáno. Každé učení, které do datečně k pokání a víře něco vyžaduje nebo říká, že člověk musí něco udělat, aby toto dílo doplnil, popírá dokonalost Kristova díla. Noví učitelé v Galacii ale do jisté míry říkali: Bůh udělal svůj díl, ale nyní musí také člověk ještě udělat svůj díl, to znamená, že jsou nutné skutky, dodržování zákona a obřizka.

Výraz „*jiné evangelium*“, který se i v dnešních sporech v křesťanstvu opět vynořuje, v sobě proto nese chtěný rozpor. Nemůže být žádné jiné (jinak utvořené) evangelium. Jak vyplývá z poznámky Elberfeldského překladu,

jsou ve verších 6 a 7 použita pro „jiné“ dvě různá slova. V 6. verši je to *heteros*, to znamená něco jiného, co je jiného druhu, zatím co *allos* v 7. verši znamená něco jiného, co je téhož druhu. Tak je v 1. Korintským 15,39-41 rozlišena nebeská sláva od zemské pomocí *heteros*, a tělo lidí, dobytka, ryb a ptáků pomocí *allos*. Pavel tedy jakoby říká, že toto „evangelium“ se tak radikálně liší od toho, které jim on přinesl, že to není jiné evangelium, neboť ono není vůbec žádnou dobrou zvěstí.

Verš 7: které není jiné; jen že jsou někteří, kteří vás matou a chtějí převrátit evangelium Kristovo.

Pavel bděl se svatou horlivostí nad tím, aby radostné poselství nebylo zfalšováno. Sněhl, když tu byla neznámost, a mohl se ještě radovat i tehdy, když evangelium bylo zvěstováno ne ze zcela čistých pohnutek, jen když byla Boží milost přiblížena co možná mnoha lidem (Fil. 1,17.18). Ale zde chtěli nepřátelé pravého evangelia zmást Boží lid. Stejně slovo nalézáme v Janu 14,1, kde Pán říká: „*Vaše srdce nebud' zděšeno*“ (nebo: otřeseno, zmateno). Je to velmi vážné, když někdo mate Boží lid, Jeho stádo. Zde byla otřesena autorita Pavlem kázaného božského slova a věřící tím byli zmateni. Falešní učitelé v Galacii nepopírali pravdu evangelia, nýbrž ji převraceli. Takové převrácení je často nebezpečnější než jasné popření, neboť nechává stát dostatek pravdy, aby nepozorní byli oklamáni, a přináší tolik bludů, že nevědomí jsou přepadeni a překvapeni.

I dnes je mnoho takových, kteří sice nejdou tak daleko, aby kázali deset přikázání jako pravidlo pro život, ale kteří Božím dětem ustavičně říkají: „*Nedotýkej se, neokoušej, nesahej!*“ (Kol. 2,21) – Pak slyšíme: „*To nedělej a tamto nedělej!*“ Ale zásada je stejná. Je to zákon na místě milosti, a tím je stádo mateno, místo aby bylo paseno. Oni falešní učitelé chtěli převrátit pravé evangelium, radostné poselství. Když mi někdo řekne, že musím dodržovat zákon, abych byl zachráněn nebo abych vedl Bohu libý život, tu to není dobré, nýbrž velmi špatné poselství. Zákon není cestou k životu, nýbrž k smrti (Řím. 7,10).

Výraz „evangelium Kristovo“ se v Novém zákoně vyskytuje ještě na těchto místech: Řím. 15,19; 1. Kor. 9,12; 2. Kor. 9,13; 10,14; Fil. 1,27 a 1. Tes. 3,2. Na jiných místech se nazývá „evangelium o Ježíšovi“ (Sk. 8,35; 17,18), „evangelium jeho Syna“ (Řím. 1,9) nebo „evangelium našeho Pána Ježíše Krista“ (2. Tes. 1,8). Zde v Galatským 1 tedy není poukazováno na původ (Bůh) nebo

na předmět (Ježíš) evangelia, nýbrž je udán plný dosah toho, co toto evangelium obsahuje. Proti zkaženosti člověka v těle – i pod zákonem – zde stojí plný požehnaný rozsah evangelia v Kristu.

Jak osudným se mezitím stalo to zlo, které se ukázalo už v prvních desetiletích mladé církve, vidíme ve všeobecném stavu křesťanstva dnes. Všude se ukazuje sklon směřovat zákonické jednání s milostí. Křesťanstvo nese všude více nebo méně ráz tohoto neblahého, proti Bohu postaveného smísení zákona a milosti, těla a Ducha, které vede k tomu, že věřící jsou zmateni a Kristovo evangelium je převráceno.

Verše 8 a 9: *Ale kdybychom i my, nebo anděl z nebe by vám (něco) jako evangelium zvěstoval kromě toho, co jsme vám jako evangelium zvěštovali: ať je proklet! Jako jsme předtím řekli, říkám vám nyní opět: Jestliže vám někdo (něco) jako evangelium zvěstuje kromě toho, co jste obdrželi: ať je proklet!*

Se sotva větší možnou jasností, ale také ostroší, apoštol vyslovuje svůj vážný – Bohem inspirovaný – úsudek. Opakování zlořečení v 9. verši to ukazuje. Opakování v Písmu je poukaz na to, že nějaká věc je pevně rozhodnuta (srovnej s 1. M. 41,32).

V 8. verši slovo „*kdybychom*“ (řecky: *ean*, tak také v kap. 5,2; 6,1) předkládá případ, který ještě nenastal, který je sotva představitelný, ale je možný („*mějme za to, že*“). Kdyby Pavel a jeho spolupracovníci nebo kdyby anděl z nebe, tedy tvor s nejvyšší představitelnou autoritou, zvěstoval nějaké poselství, které by šlo za to nebo odporovalo tomu, co jim bylo přineseno, tu měl být proklet. Silnější obrana evangelia (jak je dnes máme v Novém zákoně) není myslitelná. Také apoštol Pavel se mohl sice mýlit (srovnej se Skutky 23,5), ale evangelium Krista, které zvěstoval, nemohlo a nesmělo být měněno. Není žádné jiné evangelium. Ani on sám ani druzí s ním, ani nějaké nebeské stvoření nemohlo beztrestně říkat něco jiného.

Slovo „*proklet (zlořečený)*“ (*anathema*) se v Novém zákoně vyskytuje ještě čtyřikrát: Ve Skutcích 23,14; Římanům 9,3; 1. Korintským 12,3 a 16,22. Vlastně znamená „zasvěcený dar“. V řeckém překladu Starého zákona, v Septuagintě, bylo slovo *anathema* už použito k překladu řeckého slova pro „prokletí, zlořečit“, které má, jak je známo, oba významy: „oddělit pro Boha, Bohu zasvětit“ a „upadnout v zlořečení, vyhladit“ (srovnej s 3. M. 27,21.28).

29; 5. M. 7,26; Joz. 6,17 a jiná místa). V tom posledním významu – „od Boha zlořečený“ – je použito v Novém zákoně.

V 9. verši přechází apoštol od teoretické možnosti ke skutečnosti. Slovo pro „jestliže“ (*ei*, tak také verš 10; kap. 2,14.17.18; 3,4.18.21.29; 4,7; 5,11.15.18.25; 6,3) zde ve spojení s oznamovacím způsobem přítomného času znamená, že nějaký případ skutečně nastane. Místo možnosti „(kdy)by zvěstoval“ v 8. verši zde stojí vzhledem k falešným učitelům tvar skutečnosti „zvěstuje“. Kromě toho Pavel nestaví falešné poselství už proti tomu, co on Galatským zvěstoval (8. verš), nýbrž proti tomu, co oni obdrželi (9. verš). Odkazuje je na to, že on jim nejen představil pravé, plné evangelium, nýbrž že oni je také jako takové přijali (srovnej s 4,14). Tento verš tedy není jen pouhým opakováním předchozího. Přitom Pavel Galatským připomíná dřívější varování, kterých, žel, nedbali. Mezitím se skrze falešné učení odvrátili od správného kurzu, zatím co on stále sledoval stejný směr. Opakování zlořečení ovšem ukazuje, že pro toho, kdo se odvrací od Kristova evangelia, tu může být jen Boží trest.

Verš 10: Neboť snažím se nyní uspokojovat lidi nebo Boha? Anebo se snažím líbit se lidem? Kdybych se ještě líbil lidem, tu bych nebyl Kristův služebník (otrok).

Pavel byl apoštol „ne od lidí, ani skrze člověka, nýbrž skrze Ježíše Krista a Boha“ (1. verš). Jeho přáním bylo uspokojit Boha, nikoli lidi. Když proti němu vznesli námitku, že se chce líbit lidem, pak to svými slovy v těch dvou předchozích verších důkladně vyvrací. Vždyť to nebyla lidská tvrdost, která jej vedla k těmto slovům, nýbrž láska k Bohu a k Jeho slovu, ale také láska ke Galatským a starost o jejich duchovní blaho.

Poněvadž zde Pavel mluví o lidech v protikladu k Bohu, je jasné, že má na mysli neznovuzrozené lidi nebo to, co ve věřícím stojí v protikladu k Bohu, tělo (srovnej 1. Kor. 3,4). Přirozenému člověku se nelíbí ani evangelium, ani jeho poslové. Jinde (jako v 1. Kor. 10,33; Řím. 15,2) to Pavel sice staví jako zásadu, líbit se bližnímu. Ale rozpor je jen zdánlivý. Na těchto místech se jedná o snahu, která stojí ve službě Kristově lásce, zatím co zde (jako i v 1. Tes. 2,4) se mluví o líbení se lidem, které se snaží lichotit přirozenému člověku, resp. tělu ve věřícím. Judaisté nyní svým držením se zákona se zastavili na stanovisku přirozeného člověka.

Apoštol Pavel však musel kázat Boží slovo a konat Boží vůli. V tom byl následovníkem Krista, jenž sám řekl: „*Služebník (otrok) není větší než jeho Pán. Jestliže mne pronásledovali, i vás budou pronásledovat.*“ (Jan 15,20). Jeho přáním bylo být věrným otrokem Krista. To byla tehdy, stejně jako dnes, osamělá cesta.

Verš 11: Oznamuji vám ale, bratři, že evangelium, které ode mne bylo zvěstováno, není podle člověka.

V následujících verších vysvětluje apoštol skutečnost, že nejen jeho povolání a jeho úřad, nýbrž i jeho služba jsou plně nezávislé na lidech, protože jsou nebeského původu. Slova „*oznamuji vám ale*“ zdůrazňují důležitost těchto sdělení. I v ostatních zvláště důležitých místech Svatého Písma je použito toto vyjádření, a to jak pro již známé věci, které nám tímto zvláštním způsobem mají být připomenuty (1. Kor 15,1; srovnej s Fil. 4,6), tak i pro nové, dosud neznámé věci (1. Kor. 12,3; 2. Kor. 8,1).

V 1. verši Pavel už řekl, že jeho apoštolský úřad není od lidí, nýbrž od Boha. Zde k tomu nyní připojuje, že i evangelium, které zvěstoval, není „podle člověka“. Tento výraz používá Pavel ve svých spisech šestkrát (Řím. 3,5; 1. Kor. 3,3; 9,8; 15,32; Gal. 1,11; 3,15). To ukazuje, jak pro něho bylo důležité vyzvednout rozdíl mezi tím, co je lidské, a tím, co je božské.

Evangelium, které zvěstoval, spočívalo na zvláštním pověření od Pána. Nazývá je proto vícekrát „mým evangeliem“ (Řím. 2,16; 16,25; 2. Tim. 2,8). Nebylo „podle člověka“, ani nebylo dáno na zemi žijícím Kristem. Ostatní apoštolové byli Pánem povoláni ve dnech Jeho těla a obdrželi své pověření od Vzkříšeného na zemi (Mat. 28,19; Marek 16,15; Luk. 24,47.48; Sk. 1,8). Apoštol Pavel naproti tomu mohl říci, že on svou službu a své evangelium obdržel od Pána ve slávě. Nicméně byl v plném souladu s ostatními apoštoly (srovnej s kap. 2,6-9), neboť původ byl přece v obou případech božský. Petr mluvil o Tom, který žil a učil mezi Židy, který byl zlými lidmi ukřižován, ale Bohem vzkříšen a oslaven. V Jeho jménu kázal všem odpuštění hříchů. U Pavla však začíná vše slávou. Jeho svědectví nejedná o Tom, který žil na zemi (ačkoli Jej představuje jako náš Vzor v jednání, Fil. 2). „*Jestliže jsme ale také Krista znali podle těla, tu jej nyní přece už tak neznáme.*“ (2. Kor. 5,16) Jeho poselství jedná o Tom, jenž po dokonání díle je jako druhý člověk ve slávě. On je Hlava nového stvoření, v Něm jsou věřící ospravedlněni a učiněni pří-

jemnými; Duchem Svatým jsou s Ním spojeni jako tělo s hlavou. Přitom Pavel nijak neshlíží na své bratry shůry, nýbrž cení si jejich obecenství a přimluvy. Ale trvá na své osobní odpovědnosti vůči Pánu, který jej povolal a světil mu své evangelium, aniž by tu nějaký člověk hrál zprostředkující roli.

Verš 12: *Neboť jsem je ani nepřijal, ani se mu nenaučil od (nějakého) člověka, nýbrž skrze zjevení Ježíše Krista.*

Evangelium, které Pavel zvěštoval, však nejen nebylo „podle člověka“, tj. podle lidí, jako to, co hlásali svůdcové, nýbrž ani je neobdržel „od člověka“. Trojím způsobem je nám ukázáno, jak plně nezávislá na lidech byla služba velkého apoštola: V 1. verši jsme viděli, že Pavlův apoštolský úřad nebyl ani svým původem „od lidí“ (řecky: *apo*) ani nebyl zprostředkován „skrze člověka“ (*dia*), a zde čteme, že ani své evangelium nepřijal nebo ani se jen nenaučil „od člověka“ (*para*), tj. z okruhu lidí.

Dobré poselství nebylo vyvinuto v mozku lidí; nepocházelo ze Starého zákona, který Pavel studoval u nohou slavného Gamaliela; ani Petr nebo některý jiný ze dvanácti mu je nepředal. Evangelium slávy, které Pavel obdržel, mu bylo sděleno skrze zjevení Ježíše Krista. Nevíme, **kdy** toto zjevení obdržel. Bůh jej povolal za apoštola a skrze zjevení mu sdělil radostné poselství. Jak dokonale byl vybaven! Proto také tak pevně trvá na tom, aby k tomuto evangeliu nebylo nic přidáváno, neboť je úplné a dokonalé. Při čtení jeho Dopisů zjišťujeme, že se také ohledně určitých částí pravdy odvolává na zjevení. V 1. Tesalonickým 4,15 začíná zjevení o příchodu Pána ke vtržení svatých slovy: „*Neboť toto vám říkáme v slovu Pána...*“ Potom píše vícekrát, že tajemství církve obdržel skrze zjevení Pána (Řím. 16,25; Ef. 3,3; Kol. 1,25-27), a konečně mu Pán osobně sdělil ustanovení pamětného jídla (1. Kor. 11,23).

Verše 13-14: *Neboť jste slyšeli o mém někdejším chození v židovství, že jsem nad míru pronásledoval Boží církev a ničil ji a v židovství jsem předčil mnohé současníky ve svém pokolení, když jsem byl nadměrným horlitelem pro své otcovské tradice.*

Skutečnost, že evangelium neobdržel ani se mu nenaučil od člověka, vede apoštola k tomu, aby mluvil o své životní cestě před svým obrácením. Galatští už slyšeli o jeho minulosti. Pavel se o ní při mnoha příležitostech ústně nebo písemně zmiňuje, např. po svém uvěznění v Jeruzalémě (Sk. 22,3-21), před králem Agrippou (Sk. 26,4-23), a také v některých svých Dopisech (1.

Kor. 15,8-9; Fil. 3,5-6; 1. Tim. 1,13). Zde ji opakuje ještě jednou, neboť ta jasně ukazuje, že jeho pověření a jeho autorita přišly přímo od Krista, kterého viděl v nebeské slávě. Přitom předtím byl pronásledovatelem církve a věřil, že může jméno Krista vymazat! Jako farizeus, tj. jako ten, jenž žil podle nejprísnější sekty židovství, pronásledoval a kazil Boží církev (srovnej se Sk. 8,1; 9,1). Slovo „kazil, ničil“ je stejné jako ve Skutích 9,21; ve svém zaslepení se nelekal ani vraždy.

Jaká zarmucující vzpomínka to musela pro Pavla být! Jak hrozný protiklad spočívá ve slovech: „**Já** – církev **Boží**“! Ale zároveň v těchto slovech pro nás leží i útěcha, že je to *Boží* církev, o které Pán Petrovi řekl, že dokonce ani brány Hádes ji nepřemohou (Mat. 16,18).

Když druzí už zakusili pravdu evangelia a byli připojeni k církvi, Pavel ji ještě pronásledoval. Jeho horlivost pro židovství jej učinila slepým pro kázání apoštolů. Toto zaslepení pocházelo z jeho postavení v židovstvu (viz 14. verš). Tento výraz (řecky: *loudaismos*) se vyskytuje už ve starozákonních apokryfech Druhé knihy Makabejců; tím bylo míněno náboženství a bohoslužba Židů v protikladu k náboženství Řeků, které Syrští chtěli Židům uložit. Ale zde slovem, které se vyskytuje jen ve verších 13 a 14, není míněna víra, nýbrž náboženská forma, která nebyla dána Bohem, nýbrž povstala tradicemi učitelů zákona a farizeů (srovnej s Mat. 23). Hlavní známkou tohoto postoje bylo držení se vnějších věcí; to odpovídá zákonictví lidského srdce. Takový zákonický postoj je vždy charakterizován nesnášenlivostí. Zákonictví musí milost pronásledovat. Ten podle těla zrozený pronásleduje zrozeného podle Ducha (Gal. 4,29). Je to známka zákonického člověka, že pronásleduje druhé. Tak tomu bylo i u Pavla před jeho obrácením. Chlubil se svým postojem a pronásledoval ty, kteří nestáli na téže půdě. Jestliže vnášíme do Kristova učení zákonické směrnice, staneme se i my ve svých srdcích zákoníční. Máme pak zákon na „vyšší úrovni“. Když to chceme uložit také druhým, je výsledkem „pronásledování“.

Máme dělat, co nám říká Pán. Co je podle vůle Pána pro mne správné, **může** být správné také pro druhé, ale **nemusí** to být v každém případě, kromě toho, kde Bůh jasně vyjádřil svou vůli ve svém Slově. Tak mohou druzí snad být mým jednáním odsuzováni, ale když jim to ukládám jako jakýsi druh zákona, je to chybné. Měli bychom si navzájem vším způsobem pomáhat, ale neodpovídá Kristově smýšlení, když řekneme: „Musíš to dělat tak nebo tak,“

a skončit obecenství, když to není činěno. Jak bylo řečeno, netýká se to přirozeně otázek učení Slova nebo mravního chození, ohledně kterého nalézáme v Písmu jasné odpovědi na naše otázky.

Pavel nebyl člověk, který by činil něco polovičatě. Kdysi horlivel pro své otcovské tradice, horlil nyní Boží horlivostí o evangelium a o ty, kteří je přijali (srovnej s 2. Kor. 11,2). A jako sotva kdo druhý znal toto „židovství“ a „otcovské tradice“, k nimž se nyní obraceli zpět. Výraz „otcovské tradice“ jasně ukazuje, že nemluví o Mojžíšově zákonu, nýbrž o dodatcích a vysvětlivkách, které hlavně po babylonském zajetí vystoupily do popředí a týkaly se učení, zvyků, výkladu a způsobu života. Těmito lidskými tradicemi se Pavel před svým obrácením zaměstnával více než mnozí z jeho současníků. Farizeové v tom šli tak daleko, že v praxi stavěli „*tradice starších*“ výše než zákon! Pán Ježíš jim proto musel říci: „*Proč přestupujete Boží přikázání kvůli svým tradicím?*“ (Srovnej s Mat. 15,1-6.)

Kdyby byl Pavel žil v atmosféře čistého zákona, místo aby byl chycen v myšlenkových pochodech farizeů, pak by – lidsky viděno – bylo jeho obrácení spíše pochopitelné. Neboť zákon činil nutnost vykoupení z milosti jasnou a poukazoval na přicházejícího Vykupitele (srovnej s Řím. 7,10; Janem 5,39; Gal. 3,24). Ale skutečnost, že Pavel se v prvé řadě zabýval lidskými tradicemi a v nich předčil mnoho ze svých současníků ve svém pokolení (řecky: *genos*, tj. ve svém lidu, srovnej s 2. Kor. 11,26), ukazuje, že jeho obrácení a povolání za apoštola mělo svůj původ ve zcela jiném, božském zdroji.

Verš 15: Když se ale Bohu, který mne již od lůna mé matky oddělil a svou milostí povolal, zalíbilo

Zde nyní vidíme zdroj naprosto nového a jiného ducha, který vedl Pavla jako apoštola Ježíše Krista. To první, co nám je nápadné, je vznešená vůle a nade vším stojící Boží moc. „*Když se ale Bohu... zalíbilo.*“ Všechno vyšlo od Něho. On oddělil Pavla od lůna jeho matky a svou milostí ho povolal na cestě do Damašku. Pavel se – tak jako Jeremiáš, jenž byl Božím poslem ve zlé době za staré smlouvy, zvláštním způsobem „narodil pro Boha“ (Jer. 1,5; srovnej i s Iz. 49,1). Tak jeho původ, jeho výchova a jeho činnost před obrácením sloužily nakonec jen jako příprava pro zvláštní povolání, které měl obdržet z Boží milosti. Byl by někdo jiný než farizeus tak vhodný k tomu, aby zvěstoval plné dání stranou nejen otcovských tradic, nýbrž i zákona? Byl by k tomu tak vhodný bývalý celník jako Matouš, o němž by Galatští mohli říci, že to

přece už před svým obrácením nebral se zákonem tak doslova? Nevěrný Izraelita Matouš byl povolán k tomu, aby ve svém Evangelii představil nevěrnému židovskému národu Mesiáše. Skutečnost, že tito Boží služebníci byli inspirováni Duchem, tím není nijak dotčena; vidíme v tom však velmi zřetelně Boží moudrost, která muže, jenž v židovství vynikal nad své současníky, použila k tomu, aby zvěstoval nejvyšší křesťanské pravdy, jimiž je věřící plně osvobozen od zákona a všeho, co patří k prvnímu člověku.

Verš 16: zjevit ve mně svého Syna, abych jej zvěstoval mezi národy, neporadil jsem se ihned s tělem a krví,

Bohu se zalíbilo zjevit svého Syna v Pavlovi. Na cestě do Damašku, když sotř hněvem pronásledoval Boží církev, se náhle zjevilo světlo z nebe, které převýšilo záři slunce. Zasvítlo na celou skupinu, která Saula doprovázela, ale zasvítla jen **do** jednoho srdce – do srdce Saula z Tarsu! Když toto světlo vniklo do jeho nitra, tu se v něm všechno vzbouřilo. Ano, bylo to pro něho tvrdé zpěčovat se proti ostnu. V tomto světle viděl temnotu ve svém srdci a zjistil, že bojuje proti Božímu Synu. Ten Ježíš, jehož jméno by byl nejraději vymazal, nebyl nikdo jiný než Syn živého Boha. Ten jej nerozdrtil ve spravedlnosti pod svýma nohama, nýbrž v milosti na něho volal: „*Saule, Saule, co mne pronásleduješ?*“ Do Damašku už přišel jiný Saul. Co se asi v něm dělo v následujících třech dnech? Bůh v něm zjevil svého Syna! Boží moc a milost jej zastavila na cestě do Damašku, přivedla ho k obrácení a darovala mu v novém narození život. Ale ve světle Božího slova musel ještě poznat, že Pán Ježíš svým dokonaným dílem způsobil odpuštění všech jeho hříchů, odsoudil v něm přebývajíc hřích a zachránil ho tak dokonale, že Kristus byl v něm a on v Kristu.

Petr byl první, jemuž Bůh zjevil skutečnost, že Ježíš z Nazaretu je Syn živého Boha (Mat. 16,16.17). Byl také první, jemuž Pán Ježíš pak mluvil o své církvi. Ale o Pavlovi čteme, že Bůh v něm zjevil svého Syna. Duch Svatý uvedl apoštola do poznání velké a slavné pravdy, že věřící jsou jedno s Kristem. Tato pravda sice není tématem Dopisu Galatským, ale myšlenka, že Bůh zjevil svého Syna v Pavlovi, jím mohla být vyslovena jen proto, že ji znal. Tato pravda byla přece vyjádřena už ve slovech Pána: „*Saule, Saule, co mne pronásleduješ?*“ Pán a Jeho církev jsou jedno, a co je činěno jí, je činěno Jemu. Ve slovech „*zjevit ve mně svého Syna*“ je vyjádřena ještě jiná pravda. Je to synovství, v němž jsou věřící spojeni s Božím Synem (srovnej s Ef. 1,5; Řím.

8,15.23.29; Gal. 4,4-7). V NĚm, tom jednorozeném Synu v lůnu Otce, nás Bůh předurčil k synovství pro sebe. Skutečnost, že Bůh nás v Kristu učinil syny, je náš nejvyšší podíl, protože nás v tom určil pro sebe ke své vlastní radosti. Syn nám zjevil Otce a přivedl nás blízko k Němu, ale představuje nás také Otci jako Jeho syny. K tomu se apoštol ještě vrátí ve 4. kapitole.

Zjevení Syna v Pavlovi se stalo s cílem, aby Jej zvěštoval druhým – speciálně národům (srovnej s kap. 2,7.8). Slovo „zvěstovat“ (řecky: *euangelizein*) znamená vlastně „zvěstovat jako dobré, radostné poselství“. Ve Skutcích čteme pak také: „*A ihned kázal v synagogách Ježíše, že tento je Boží Syn.*“ (9,20) To nečteme o Petrovi, ačkoli tato pravda přece byla zjevena i jemu. Petr zvěštoval, že Bůh Jej učinil Pánem a Kristem (Sk. 2,36), že Bůh svého služebníka Ježíše oslavil (Sk. 3,13) a že Ježíše vzkřísil (Sk. 5,30). Ale Pavel kázal od začátku, že Pán Ježíš je Boží Syn. Tato skutečnost a s ní spojená požehnání pro věřící vyznačovaly zvláštním způsobem i pozdější službu apoštola Pavla.

Pro toho, jenž byl takovým zjevením osoby Pána povolán, nepřicházely proto v úvahu žádné porady s nějakým jiným člověkem. Pán sám jej poslal, a to způsobem, jak to dosud u žádného jiného neučinil. Nebylo proto ani potřebné, ani žádoucí, aby se Saul radil s „*tělem a krví*“, to znamená s lidmi v jejich slabosti (srovnej s Mat. 16,17). Byl povolán Bohem a byl veden Duchem Svatým; který člověk mohl k tomu ještě něco přidat? „Sloupý“ shromáždění mu sice později podaly ruku jako známku obecenství (kap. 2,9), jak to v podobné formě vidíme také ve Skutcích 13³.

Verš 17: (a) také jsem nešel nahoru do Jeruzaléma k těm, kteří přede mnou (byli) apoštolý, nýbrž odešel jsem do Arábie a opět jsem se vrátil do Damašku.

Pavel také nevyhledal ostatní apoštolý, kteří byli v Jeruzalémě. Ale uznával skutečnost, že i oni byli od Pána povoláni, jak můžeme vidět z jeho slov „*kterí přede mnou byli apoštolý*“. Po krátkém pobytu v Damašku, který použil k tomu, aby v synagogách (tedy ještě mezi Židy) zvěštoval, že Ježíš je

³ Skutky 13,1-4 jsou někdy uváděny jako důkaz pro nutnost lidského vysílání nebo potvrzování ke službě. Tak tomu však není z následujících důvodů:

- 1) Saul a Barnabáš byli už předtím aktivní ve službě evangelia (9,20-29). Ve Skutcích 13 se tedy nejednalo o povolání ke službě, nýbrž o zvláštní úkol.
- 2) Dvakrát je zmínka o tom, že Duch Svatý ty dva povolal a vyslal (2. a 4. verš).
- 3) Vkládání rukou bylo jen znamením obecenství a uznání jejich služby.

Boží Syn (Sk. 9,19.20), odešel do Arábie. Od doby Herodota označuje „Arábie“ (hebrejsky: *araba* = poušť) území mezi Rudým mořem, Perským zálivem, Eufratem a Jordánem. Kam se Pavel v tomto obrovském pouštním území obrátil, nevíme.

Kromě slov „*Když ale uplynulo mnoho dní*“ ve Skutcích 9,23 nemáme žádný poukaz na to, jak dlouho zůstal v Arábii. Vrátil se však opět do Damašku, místa svého obrácení a obratu ve svém životě.

Můžeme se také jen domnívat, co během svého pobytu v Arábii dělal. Ale když se díváme na životy některých Božích služebníků, vidíme, že prošli tichou dobou přípravy, vážnou školou, dříve než je Bůh mohl použít ve své službě.

Josef musel strávit léta ve vězení, kde jej Boží slovo pročistilo (Žalm 105,19). Mojžíš žil čtyřicet let v Madianské zemi – na poušti, dříve než mu Bůh mohl svěřit úkol, aby osvobodil Izrael z Egypta. David byl pro izraelský trůn připravován jako pastýř na polích Efraty. A o dokonalém Služebníkovi a pravém Prorokovi čteme, že přibližně třicet let vedl tichý život v ústraní, než začal svou veřejnou službu (Luk. 2,40-52; 3,21-23).

Tak šel také Saul z Tarsu do Arábie, aby byl s Bohem sám. I on potřeboval tento klid v obecnství s Ním, aby On k němu mohl mluvit, připravovat ho a skrze Ducha Svatého mu otevírat Písma.

Ten, kdo chce Pánu správným způsobem sloužit, potřebuje svou „Arábii“. Ale kolik výmluv často máme, abychom vysvětlili, že to je nemožné. Jsme přetíženi v zaměstnání, rodina člověku nenechá potřebný klid, aby mohl přijít před Boha, a kolik ještě dalších námitek tu je! Ale jsem si jist, že i my, když jen chceme, můžeme nalézt toto tiché obecnství s naším Bohem. Kéž bychom také my tak zakusili význam slov: „*Odešel jsem do Arábie.*“

Verš 18: Nato, po třech letech, jsem šel nahoru do Jeruzaléma, abych poznal Kefase, a zůstal jsem u něho patnáct dní.

Z Damašku šel pak Pavel po třech letech (tj. od svého obrácení) poprvé opět do Jeruzaléma, odkud kdysi vyšel jako pronásledovatel věřících. Důvod, proč opustil Damašek, je nám vylíčen ve Skutcích 9,22-25. Kázal tam Židům tak jasně evangelium, že plánovali jeho zavraždění, a do toho zapojili dokonce i místodržícího krále Arety z Damašku (srovnej s 2. Kor. 11,32). Pavel jim však unikl tak, že jej bratři v noci spustili v koši oknem v městské zdi.

Byl by mohl jít na nějaké místo, ale jeho cílem byl Jeruzalém, a to proto, aby poznal Kefase⁴. Pavel toužil vidět tohoto apoštola, o kterém jistě už mnoho slyšel. Ze zprávy ve Skutcích soudíme, že měl těžkosti nalézt obecenství s tamními bratry, což je pochopitelné, neboť všichni museli ještě mít v paměti jeho dřívější zuřivé pronásledování. Ale Bůh mu poslal Barnabáše, jenž jej přivedl k apoštolům (Sk. 9,26.27). Patnáct dní, které strávil s Petrem, byly jistě dny vzácného obecenství s tímto drahým služebníkem a apoštolem Pána, čas pozhnaného obecenství mezi srdci. Můžeme si být jisti, že předmětem jejich rozhovorů byl Pán sám, kterého jeden viděl jako zavrženého, ukřižovaného a vzkříšeného člověka na zemi, druhý jako oslaveného člověka a Božího Syna ve slávě.

Během této návštěvy v Jeruzalémě se Pán Ježíš zjevil apoštolu Pavlovi ještě jednou, když se modlil v chrámě. Už při jeho obrácení mu Pán řekl: „*Neboť k tomu jsem se ti zjevil, abych tě učinil služebníkem a svědkem jak toho, co jsi viděl, tak i v čem se ti budu zjevovat.*“ (Sk. 26,16) Ale nyní mu řekl: „*Pospěš a rychle vyjdi z Jeruzaléma, neboť nepřijmou tvé svědectví o mně... Vyjdi, neboť tě pošlu daleko k národům.*“ (Sk. 22,17-21) Jak těmito slovy, tak i nenávisť Židů (Sk. 9,29) mu Pán jasně ukázal, že jeho úkolem nemá být zvěstování evangelia mezi židovským lidem, nýbrž mezi národy. Tak také náhle skončil tento krátký pobyt v Jeruzalémě. Bratři jej odtamtud převedli do Cesareje u Středozemního moře.

Verš 19: *Neviděl jsem ale žádného jiného apoštola, kromě Jakuba, bratra Pána.*

Z dvanácti apoštolů byl asi jen Petr v této době přítomen v Jeruzalémě, takže Pavel neviděl žádného jiného; neboť v průběhu těchto dvou týdnů „*s nimi vycházel a vcházel v Jeruzalémě a směle mluvil ve jménu Pána*“ (Sk. 9,28). Jistě by je byl viděl, kdyby byli přítomni.

Zde zmíněný Jakub je vedle Jakuba, syna Zebedeova a bratra Janova (byl popraven Herodem, Sk. 12,1.2) a Jakuba, syna Alfeova (o kterém nevíme o mnoho více než jen jméno), třetím mužem tohoto jména, o kterém je zmínka v Novém zákoně (kromě Jakuba, bratra nebo otce Judova – Luk.

⁴ Kefas je aramejský překlad řeckého „Petros“. Jeho původní jméno bylo Šimon, ale Pán mu dal jméno Kefas nebo Petr, nejprve v Janu 1,42 prorocky: „*Budeš se jmenovat Kefas*“, pak skutečně v Matouši 16,18: „*Ty jsi Petr*“, tj. „kámen“. V Dopisu Galatským používá Pavel obě formy, srovnej s kap. 2,7-8.11.

6,16; Sk. 1,13). Je jmenován už v Matouši 13,55 a Marku 6,3. Skutečnost, že bratři Pána v Něho ze začátku nevěřili (Jan 7,5), ale po Jeho vzkříšení přece byli u apoštolů, činí pravděpodobným, že 1. Korinským 15,7 se vztahuje na Jakuba, bratra Pánova. Stal se vedoucím bratrem ve shromáždění v Jeruzalémě (Sk. 15; Gal. 2,9). Není nic chybného v tom, když nějaký bratr je „vůdcem“, pokud k tomu obdržel od Pána dar (1. Kor. 12,28; srv. s Židům 13,7). Je to ale v rozporu s Božím slovem, když se to děje na základě nějakého lidského ustanovení nebo autorizace.

Jak Pavel píše, byl Jakub jediný další apoštol, jehož v těchto dnech v Jeruzalémě viděl. S tím souhlasí Skutky 9,27, kde se mluví o „*apoštolech*“. Použití slova „apoštol“ není v Novém zákoně omezeno na dvanáct a Pavla. Řecké *apostolos*, jež znamená „vyslanec“, se vyskytuje mezi jiným v Janu 13,16; 2. Kor. 8,23 a Filipským 2,25 (porovnej i s Židům 3,1), kde není použito ve smyslu „vyslanec Ježíše Krista“. V 1. Korinským 9,5 jsou bratři Pána, jakož i Kefas, jedním dechem zmíněni s „ostatními apoštoly“ a v kapitole 15,7 Jakub se „všemi apoštoly“. Barnabáš je spolu s Pavlem nazván „apoštol“ ve Skutcích 14,14. Také Římanům 16,7 může být chápáno tak, že se u Andronika a Junia jedná o apoštoly. Ve spojení se Skutky 9,27 tedy z našeho verše vyplývá, že Jakub, bratr Pána, je také považován za apoštola.

Verš 20: Co vám ale píši – hle, před Bohem! – nelžu.

Jak vážně a důležitě Pavel tato sdělení pro Galatské bral, pozorujeme z mezizvolání, jímž ukazuje, že toto vše psal v přítomnosti (řecky: *enopion* – „před tváří“) svatého Boha – a jak víme, pod vedením Jeho Svatého Ducha. Z protivné strany jistě nechyběla falešná tvrzení a zapřísahání, aby zničili práci tohoto věrného muže. Proto se nespokojuje s prostým představením skutečných souvislostí svého povolání za apoštola skrze Ježíše Krista a Boha. Ujišťuje Galatské ještě jednou, že jeho zpráva o jeho povolání a autoritě jako apoštola není v žádné podrobnosti neúplná nebo falešná, nýbrž plně pravdivá.

Verš 21: Nato jsem přišel do krajin Sýrie a Cilicie.

Patnáctidenní Pavlův pobyt v Jeruzalémě končil tím, že bratři jej dovedli do přístavního města Cesareje a odtud vyslali do Tarsu v Cilicii (srovnej se Sk. 21,39; 22,3). Cilicie byla tak jako Sýrie římskou provincií. Sýrie hraničila se severní Palestinou a u její hranice na jihovýchodě dnešního Turecka ležela Cilicie. Pod římskou vládou byla obě území spojena. Jak můžeme soudit z 23.

verše, zvěštoval Pavel v těchto krajinách daleko od Jeruzaléma, středu původních židovsko-křesťanských shromáždění, v následujících letech evangelium. V Tarsu jej později vyhledal Barnabáš a přivedl jej odtamtud do Antiochie, nejdůležitějšího města Sýrie, kde se po celý rok scházeli ve shromáždění (Sk. 11,25.26).

Verše 22-24: Byl jsem ale shromážděním Judeje, která (jsou) v Kristu, tváří neznámý; jen ale slyšela: Ten, který nás kdysi pronásledoval, zvěštuje nyní víru, kterou kdysi ničil; a oslavovala Boha ve (na) mně.

Pavel byl jako křesťan známý jen bratřím v Jeruzalémě. Shromáždění „v Kristu“ v okolo ležící krajině Judeje v té krátké době nenavštívil. O nich mohl napsat, že byla „v Kristu“, zatímco tento krásný charakter Galatským nepři- znává (viz 2. verš).

Shromáždění v Judeji slyšela v oné době běžně o apoštolově službě v Cilicii a Sýrii. Tvar řeckého slovesa (*akouontes êsan*) ukazuje na to, že se jednalo ne o jednorázové, nýbrž o opakované nebo trvalé slyšení. Ale v protikladu ke Galatským neodmítala tuto službu, nýbrž radovala se z toho, že ten, který kdysi pronásledoval křesťany, byl z Boží milosti přiveden k obrácení, a nyní zvěštoval víru (se členem, tj. Boží pravdu), kterou kdysi chtěl zničit (srovnej s 13. veršem)!

Stejně jako apoštolové, ani shromáždění v Judeji, která se přece skládala z dřívějších Židů, nedala Pavlovi pověření k jeho službě. Ale když uslyšela překvapivé, radostné zprávy o něm, tu si nestěžovala, že pracuje nezávisle na dvanácti apoštolech, nýbrž oslavovala Boha v (na) něm. On, který byl falešnými učiteli v Galacii pomlouván a snižován, byl pro věřící v Judeji příčinou k oslavování Boha. Tak byla s ním zajedno, že káže čisté, pravé poselství evangelia; jinak by kvůli němu nemohla oslavovat Boha. Jestliže ale nyní odtamtud přišli ke Galatským učitelé, aby je odvrátili od evangelia, tu to mohli být jen falešní učitelé, jak je nalézáme i v kapitole 2,4.

Pavel nyní v další kapitole předkládá, že shromáždění v Judeji a „sloupy“ mezi bratřími stále ještě stojí na témže stanovisku božské pravdy.

Kapitola 2

Verš 1: Nato, po (přeběhnutí) čtrnácti let, jsem opět šel nahoru do Jeruzaléma s Barnabášem a vzal jsem s sebou i Tita.

Pavel nyní podává zprávu o svých pozdějších kontaktech s těmi, kteří před ním byli apoštolové. Ukazuje Galatským, že apoštolové mu nejen nedali žádné podmínky ohledně jeho služby, nýbrž naopak naprosto uznali jeho apoštolský úřad, který přece obdržel nezávisle na nich.

Přeběhlo čtrnáct let od doby, kdy Pavel navštívil v Jeruzalémě apoštola Petra (kap. 1,18; je však také možné, že těch čtrnáct let se má počítat od okamžiku jeho obrácení). Do této doby spadá Pavlova služba v Cilicii a Sýrii (kap. 1,21.23), odkud jej Barnabáš přivedl do Antiochie, aby tam sloužil shromáždění (Sk. 11,25.26). V těchto letech vykonali Barnabáš a Saul (tak se tehdy ještě jmenoval) cestu do Jeruzaléma, aby podpořili věřící v Judeji, kteří trpěli velkým hladem (Sk. 11,27-30 a 12,24.25). Zpráva o této cestě těch dvou Božích služebníků je přerušena zmínkou o popravě Jakuba, syna Zebedeova, jakož i o uvěznění, osvobození a útěku Petra (Sk. 12,1-17). O setkání mezi Petrem a Pavlem není zmínka. Tak asi musíme mít za to, že ti dva se v této pro věřící v Jeruzalémě tak těžké době neviděli.

Pak následovala první tak zvaná „misijní cesta“ (asi 46-49 po Kristu) Pavla a Barnabáše a Jana-Marka, která začala a skončila v Antiochii (Sk. 13 a 14). Na této cestě navštívil Pavel místa: Antiochii v Pisidii, Ikonium, Derbe a Lystru, která, jak si vzpomeneme, patřila k římské provincii „Galacie“, ležící na jihu od staré Galacie.

Pak je ve Skutcích 15 zmínka o Pavlově další cestě do Jeruzaléma. Jde tam nahoru s Barnabášem a některými jinými. Pavel už v té době nebyl žádný „nováček“, nýbrž zkušený služebník a apoštol Pána. Tuto návštěvu v Jeruzalémě má Pavel na mysli v našem verši.

Co bylo příčinou této cesty? Zatím co Barnabáš dlel u učedníků v Antiochii (Sk. 14,28), přišli „někteří... z Judeje dolů a učili bratry. Jestliže nebudete obřezáni podle způsobu Mojžíšova, nemůžete být spaseni. Když nyní povstal spor a nemalé hádky mezi nimi a Pavlem a Barnabášem, nařídili, aby Pavel a Barnabáš a někteří jiní z nich šli k apoštolům a starším nahoru do Jeruzaléma kvůli této sporné otázce“ (Sk. 15,1.2).

Barnabáš byl jedním z nejváženějších mužů v prvních letech Boží církve na zemi. Byl to „dobrý muž a plný Ducha Svatého a víry“ (Sk. 11,24). Jeho původní jméno znělo Josef, ale byl od apoštolů nazván Barnabáš, což znamená „syn útěchy“. Byl rodem z Kypru a patřil k pokolení Lévi (Sk. 4,36). Od první Pavlovy návštěvy v Jeruzalémě měl k němu zvláštní vztah (Sk. 9,27; 11,25. 26.30; 12,25-15,36). Ale žel, ďáblu se podařilo tento krásný poměr mezi dvěma Božími služebníky porušit a přes zmínku o Barnabášovi v 1. Korintským 9,6 se zdá, že nebyl plně obnoven. Pavel „vzal s sebou také Tita“. Titus není ve Skutcích 15 jmenován. Tam se mluví jen o „některých jiných z nich“ (2. verš). Zatím co Barnabáš stojí vedle Pavla jako spolubojovník, ze slov „vzal s sebou“ vyplývá, že Titus je považován za dodatečného průvodce a pomocníka. Tak chtěl také Barnabáš „vzít s sebou“ Jana-Marka na druhou cestu, neboť je už doprovázel na první cestě jako „služebník“ (Sk. 15,37; srovnej s 13,5). – Titus nebyl Žid, a proto nebyl obřezán; Pavel mohl jeho přítomnost považovat za důkaz správnosti svého evangelia a vzal jej jako jakousi „testovací osobu“ s sebou do Jeruzaléma.

„Apoštolský koncil“ v Jeruzalémě

Ačkoli pro výklad Dopisu Galatským není nutné spojovat historický obsah kapitoly 2,1-10 se Skutky 15, chtěl bych přece poněkud podrobněji pojednat o tomto shromáždění, které je všeobecně (ale ne zcela právem, protože se ho účastnili také starší a shromáždění) nazýváno „apoštolským koncillem“. Otázka, která tam byla projednávána, má totiž pro porozumění našemu Dopisu velkou důležitost. Zněla: Musí křesťan dodržovat zákon, nebo ne?

Pro Židy byl Jeruzalém náboženským středem světa. Tam přicházeli dokonce ze vzdálených zemí ke svým svátkům (5. M. 16,16; srovnej se Sk. 2,1-11). Zvláště v prvních dvanácti kapitolách Skutků vidíme velmi jasně, že všichni Židé, kteří se skrze kázání apoštola obrátili k Pánu Ježíši, byli ještě úzce spojeni s židovskými zvyky, zákonem a chrámem v Jeruzalémě. Obřezávali své děti, drželi židovské svátky a byli „horliví pro zákon“ (Sk. 21,20).

Naproti tomu křesťané v Antiochii byli z největší části Řekové (Sk. 11,19-26). Tak se Antiochie stala prvním středem křesťanů z národů, zatím co Jeruzalém byl středem křesťanů ze Židů. Bývalí pohané však nikdy nebyli pod zákonem, a tak neměli nic společného s jeho dodržováním.

Nyní přišli do Antiochie muži z Judeje, kteří neměli od apoštolů v Jeruzalémě žádné pověření. Učili, že evangelium, které Pavel kázal, není úplné, a proto

musí být opraveno a doplněno. Říkali: „*Jestliže nebudete obřezáni podle způsobu Mojžíšova, nemůžete být spaseni.*“ Tím povstal spor, který vedl k tomu, že Pavel, Barnabáš a někteří jiní byli posláni do Jeruzaléma k vyřešení této důležité otázky.

Je jasné, že Pavel nesouhlasil s tímto návrhem snad proto, že by v této otázce dosud neměl jasno. Věděl, od koho dostal své pověření ke zvěstování evangelia, totiž od Pána Ježíše samého. Přinášel božsky nařízené, úplné poselství o spasení a mohl jít do Jeruzaléma s vědomím, že jeho Bůh odhalí falešné učitele judaistů.

Tak byli Pavel a Barnabáš přijati shromážděním, staršími a apoštoly v Jeruzalémě a vyprávěli o všem, co Bůh s nimi činil. Ale také zde proti nim vystoupili bratři, kteří dříve byli farizeji, a řekli: „*Je nutné je obřezat a přikázat jim, aby dodržovali Mojžíšův zákon.*“ (5. verš)

Otázka, kterou zde bylo nutné vyřešit, byla krajně důležitá. Kdyby nebyla vyřešena, vznikly by možná dva druhy shromáždění: jedno vázané na Mojžíšův zákon se středem v Jeruzalémě a jedno svobodné od zákona v Antiochii. Skrze Boží moudrost bylo v Jeruzalémě vyhlášeno, že věřící z národů nejsou poddáni zákonu (stejně jako přirozeně ani bývalí Židé), a všichni zůstali spolu.

Když se apoštolové a starší shromáždili, aby tuto záležitost probrali, konstatoval Petr, že Bůh nečiní žádný rozdíl mezi věřícími ze Židů a věřícími z národů (9. verš). Připomněl jim, že přece i věřící Židé byli zachráněni stejným způsobem: ne ze skutků zákona a obřizkou, nýbrž milostí Pána Ježíše (11. verš). Petrovo evangelium tedy nesouhlasilo s evangeliem judaistů, kteří přišli do Antiochie.

Pak Pavel a Barnabáš vyprávěli, že Bůh jejich evangelium potvrdil mnoha znameními a divy. Nato Jakub, jeden z vůdců shromáždění v Jeruzalémě, prohlásil, že věřící z národů nemají být zneklidňováni. Pravda, kterou přijali, neměla být rozšiřována požadavkem na pohany, aby uznali dodržování zákona za nutné. Tak byl napsán dopis a poslán shromáždění v Antiochii. V něm bylo vyjádřeno, že se „*Duchu Svatému a nám zdálo za dobré, nevkládat větší břemeno na vás, než tyto nezbytnosti: abyste se zdržovali od obětovaného modlám a od krve a od udušeného a od smilstva*“ (28-29. verš). Tyto příkazy však nemají svůj původ v zákoně, i když v něm jsou obsaženy. Vztahují se na věci, které byly u pohanů obvyklé, ale které stály v rozporu k pořádku ve stvoření, ustanovenému Bohem Stvořitelem, resp. k pořádku,

který byl sdělen Noe, když mu bylo dovoleno jíst maso, což až do té doby nebylo (1. M. 9,3.4).

Tak se Bůh staral o to, aby rozhodnutím v Jeruzalémě bylo jednou provždy stanoveno, že zákon je pro křesťany dán stranou. Není ani cestou k ospravedlnění (Řím. 3,20), ani směrnicí pro křesťanský život (1. Tim. 1,9; Řím. 8,3.4; 13,10). Dílo Pána Ježíše na kříži je základem, víra cestou k ospravedlnění hříšníka (Řím. 3,21.22) a Boží vůle, vedení Ducha Svatého a Osoba Pána Ježíše směrnicí pro chození křesťana (Řím. 12,1.2; Kol. 1,9.10; Řím. 8,14; Gal. 5,16; Žid. 12,1-3). To je svoboda a radost Božího dítěte, jehož přáním je horlivě následovat svého Pána, který řekl: „*Mým pokrmem* (tj. to, z čeho On žil) *je, abych činil vůli toho, který mne poslal.*“ (Jan 4,34)

Ačkoli v Novém zákoně čteme, že skrze zákon je působeno poznání hříchu (Řím. 7,7), že působí hněv (Řím. 4,15), že je silou hříchu (1. Kor. 15,56), službou smrti a zatracení (2. Kor. 3,7.9), že kteříkoli jsou pod skutky zákona, jsou pod zlořečením (Gal. 3,10) a že byl přidán kvůli přestoupením (Gal. 3,19; srovnej s Řím. 5,20), tvrdí mnozí křesťané – ne-li většina křesťanů, že zákon (nebo jeho části) je pro ně závazný jako pravidlo pro život. Říkají, že zákon v Římanům 7,12 a v 1. Timoteovi 1,8 je označen jako svatý a dobrý, neboť přece byl jednou dán od Boha. Ale přehlížejí, že ve druhém z uvedených míst je dodáno, „*že pro spravedlivého není zákon určen, nýbrž pro nespravedlivé (bezzákonné) a nepoddajné, pro bezbožné a hříšníky...*“. Zákon slouží k odkrytí zla, k usvědčení svědomí a k potrestání přestupníka. Je ostrou zbraní, která stihne přestupníka, ale nikdy nebyl určen k tomu, aby způsobil chození ve spravedlnosti; vždy se prokázal jako smrtící (Řím. 7,10 a dále; 2. Kor. 3,6 a dále). Hříšník není zachráněn zákonem, nýbrž milostí; ne zákon, nýbrž milost nás vyučuje, jak máme žít střídme a spravedlivě a pobožně v tomto věku (Tit. 2,11 a dále). Tuto milost, kterou Pán Ježíš přinesl na tuto zem, nenajdeme v zákoně, který žádá a odsuzuje. Kdo má podíl na Boží milosti a lásce a žije v tom, zákon naplnil dříve, než ten může položit jeden jediný požadavek. Tak je spravedlivý požadavek zákona naplněn v (ne od) nás, kteří chodíme ne podle těla, nýbrž podle Ducha (Řím. 8,4; 13,8).

Často se také s omezením říká, že prý zákon platí pro křesťana, který je ospravedlněn vírou v Krista, plně a zcela, ale ne s ním spojené zlořečení. Ale tato myšlenka je Písmu Svatému naprosto cizí. Tam, kde platí zákon, platí také zlořečení. Ale právě toto zlořečení nesl Pán Ježíš na kříži, a tím nás od toho osvobodil (Řím. 7,1-6; Gal. 2,19-21)!

Navíc se zákon obrací k přirozeným lidem, ne ke znovuzrozeným. Každé obracení se zpět k zákonu je proto sestup na půdu těla a tím vzpoura proti Bohu a Jeho zjevení v Jeho Synu Ježíši Kristu – i když to člověk nedělá vědomě a s vůlí. Bůh nazývá zákon „*elementy světa*“, které v samém konci vedou k uspokojování těla a ke svévolné bohoslužbě (Gal. 4,1-9; Kol. 2,20-23)!

Hleďme proto na NĚHO, který nám zanechal příklad, abychom následovali Jeho šlépějí!

Verš 2: Šel jsem ale nahoru v důsledku zjevení a předložil jsem jim evangelium, které kážu mezi národy, zvláště ale těm váženým, abych snad nadarmo neběžel nyní nebo neběžel předtím.

Ve Skutcích 15,2 čteme, že bratři nařídili, aby „*Pavel a Barnabáš a někteří jiní... šli nahoru do Jeruzaléma*“. Zde je nám však ukázané Boží vedení. Obojí může dobře jít spolu. I my můžeme přijmout a následovat radu od bratří a zároveň učinit své rozhodnutí v přítomnosti Pána pod Jeho vedením. Pán sice dal Pavlovi přímé zjevení, ale ze zásady to může být tak i při nás. Jednáme pak, protože jsme poznali Boží vůli, ačkoli v tom, co děláme, následujeme rady ostatních bratří. Když máme jistotu, že děláme Boží vůli, můžeme jednat s důvěrou a rozhodností. Apoštolova slova zde ukazují, že šel do Jeruzaléma v poslušnosti vůči svému Bohu, nikoli na základě autority bratří v Antiochii nebo v Jeruzalémě.

Tam jim, to znamená celému shromáždění (srovnej se Sk. 15,12.22), předložil evangelium, které kázal mezi národy. Už jsme viděli, že Pavel byl Pánem k tomu zvláště vyvolen, aby zvěstoval Boží pravdu v její celé plnosti, jak jen jemu byla zjevena, a že toto zvěstování se neomezovalo na Boží pozemský lid, nýbrž mělo se obracet ke všem národům. To Pavel předložil bratřím, a sice „***zvláště těm váženým, abych snad nadarmo neběžel nyní nebo neběžel předtím***“. Jak udává poznámka k elberfeldskému překladu, předložil své evangelium těm váženým v menším kruhu, odděleně od ostatních.

Na první pohled by se mohlo zdát, jako kdyby si Pavel nebyl jist učením, a proto hledal souhlas těch vážených v Jeruzalémě. Ale on věděl, že jeho evangelium je Boží pravda. Že jim to evangelium předložil, neznamenal, že chtěl prosit o jejich mínění nebo rozhodnutí, nýbrž otevřeně jim předložil, co jeho poselství skutečně obsahovalo. Přesto nebyla neoprávněná ta

obava, že by nadarmo běžel teď anebo předtím, kdyby vážní bratři v Jeruzalémě trvali na dodržování Mojžíšova zákona, a tak překřížili jeho snahy udržet církev svobodnou od každého spojení se zákonem, který přece dílem Pána na kříži Golgoty byl dán stranou (srovnej s Řím. 10,4). Pavel viděl v této situaci nebezpečí, že by jeho dílo mohlo být zničeno odporem shromáždění v Jeruzalémě, protože jeho postoj by mohl mít silný vliv na mladá shromáždění v pohanských zemích.

Shromáždění je jedno, protože „*mezistěna rozdělení*“, která oddělovala Židy od pohanů, byla dílem Krista zbořena (Ef. 2,14). Kdyby nyní v této důležité otázce došlo ke dvěma proti sobě stojícím stanoviskům, tak by tu byly dvě oddělené skupiny a jednota církve by byla ohrožena. Pak by už nebylo vidět **jedno** tělo. Proto apoštolovi leželo na srdci, aby vzhledem k jednotnému pokračování díla evangelia došlo k bratrskému porozumění s těmi „váženými“ mezi věřícími v Jeruzalémě, aby Satan nemohl triumfovat a Pavel neběžel nadarmo.

Verš 3: *Ale také Titus, který (byl) se mnou, ačkoli byl Řek, nebyl přinucen dát se obřezat.*

Verš 3 je vsuvka, která přerušuje myšlenkový sled předchozího verše, jenž je veden dále ve 4. verši.

Slovo *Řek* (řecky: *Hellên*) má v Novém zákoně dva významy:

1. Řek jako národnost (např. Řím. 1,14);
2. někdo z národů v protikladu k Židům, jenž ale nemusel bezpodmínečně být příslušníkem řeckého národa (např. 1. Kor. 10,32; Kol. 3,11; Gal. 3,28).

Ze slova „přinucen“ můžeme soudit, že v Jeruzalémě byl na Pavla vyvíjen nátlak, aby dal Tita obřezat. Ale on tomuto tlaku nepodleh! Kdyby to byl učinil, vydal by všanc pravdu evangelia! Případ Timotea, kterého později přece obřezal (Sk. 16,1-3), byl naprosto jiný. Timoteus byl poloviční Žid, protože jeho matka byla židovského původu. Když otázka zákona ve Skutcích 15 byla jednou provždy vyjasněna, měl apoštol svobodu jednat vůči předsudkům nevědomých a úzkoprsých bratří tím, že Timotea prostě obřezal. Jednal tím zcela v souladu se svými vlastními slovy v 1. Korinským 9,19-23: „... stal jsem se Židům jako Žid, abych Židy získal; těm, kteří jsou pod zákonem, jako pod zákonem (jakkoli sám nejsem pod zákonem), abych ty, kteří

jsou pod zákonem, získal... Stal jsem se všem všechno, abych vším způsobem některé zachránil.“

Když falešní učitelé v Galacii tvrdili, že apoštolové v Jeruzalémě by věřící z národů obřezali, pak Pavel ukazuje tím, že Titus nebyl obřezán, že to podle jeho vlastní známosti a zkušenosti neodpovídá skutečnosti. Věřící v Jeruzalémě naopak měli obecenství s neobřezaným průvodcem apoštola, a tím dali pro všechny zbylé křesťany příklad; taková byla Boží vůle. Jak tím byly odraženy neodůvodněné požadavky a tvrzení judaistů!

Verše 4 a 5: (Bylo to) ale kvůli po straně uvedeným falešným bratrům, kteří se vloudili, aby vyšpehovali naši svobodu, kterou máme v Kristu Ježíši, aby nás přivedli do otroctví; jimž jsme ani na hodinu neustoupili poddaností, aby pravda evangelia u vás zůstala.

Ve 4. verši se apoštol opět vrací k myšlenkovému sledu, přerušnému po 2. verši. Toto přerušení zmínkou o Titovi však sloužilo k podepření jeho líčení. Neboť v Jeruzalémě falešní bratři, kteří „se vloudili“, vyvíjeli tlak na tamní bratry a na Pavla, aby nechali Tita obřezat.

I ve 2. Korintským 11,26 mluví Pavel o „falešných bratrích“, a v téže kapitole, 13. verši, o „falešných apoštolech“, přičemž je jasné, že se nemůže jednat o věřící. Také ve 2. Petra 2,1 zmínění „falešní učitelé“ jsou takoví, kteří „přikazatele popírají, který je vykoupil, a sami sobě přitahují rychlé zahynutí“.

Pavel viděl, že tito falešní bratři mají v úmyslu „vyšpehovat naši svobodu, kterou máme v Kristu Ježíši, aby nás přivedli do otroctví“. V kapitolách 4,1-10.21-31; 5,1 je nám řečeno, že doba zákona byla dobou otroctví. Ve 2. Korintským 3,7 a 9 nazývá Pavel starou smlouvu „službou smrti“ a „službou zatracení“. Ale toto otroctví pod zákonem došlo svého konce. „Kristus nás vykoupil od zlořečení zákona, když se stal za nás zlořečením.“ (Gal. 3,13) On, který jako jediný dokonale dodržel zákon, a proto **nestál** pod tímto zlořečením (srovnej s 3. M. 18,5 a 5. M. 6,25), na sebe dobrovolně vzal zlořečení zákona. Tím všichni, kteří byli pod zákonem, a nyní v Něho věří, „*skrze zákon zemřeli zákonu*“ (Gal. 2,19), protože jsou s Kristem učiněni zajedno, s Ním byli ukřižováni a s Ním zemřeli (Gal. 2,20; Řím. 6,8). Tím jsou osvobozeni od zákona (Řím. 7,1-6).

Ale i ti, kteří nikdy nebyli pod zákonem ze Sinaje, se nalézali v otroctví, v otroctví hříchu (Řím. 6,16 a dále). I my jsme zemřeli hříchu (1. Petra 2,24),

hříchu (tj. kořenu, ze kterého vznikají hříchy ve skutcích, Řím. 6,2) a elementům světa (Kol. 2,20). Tak i my, kteří jsme nebyli pod zákonem, jsme byli osvobozeni od otroctví (Řím. 8,2).

Tím všichni, Židé i pohané, kteří jsou zachráněni skrze pokání a víru v dílo Pána Ježíše, stojí v té obdivuhodné svobodě, „*kterou máme v Kristu Ježíši*“. On osvobodil všechny, „*kterí skrze strach ze smrti po celý život byli podrobeni otroctví*“ (Žid. 2,15). V této svobodě na druhé straně smrti, ve světě vzkříšení, se nyní smíme nalézat skrze milost. Tato svoboda je charakterizována přítomností Ducha Božího (srovnej s 2. Kor. 3,17).

Tento slavný podíl chtěli ti falešní bratři vyšpehovat, aby věřící přivedli do otroctví zákona. Ale Pavel a jeho průvodci jim ani na hodinu neustoupili skrze poddanost (řecky: *hypotagē*). Poddanost a pokora jsou vlastnosti, které mají zdobit Boží dítě. Pán Ježíš je také v tom dokonalý příklad. On byl jako dítě poddán svým rodičům (řecky: *hyptassomenos*, Luk. 2,51) a svým učedníkům řekl: „*Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem*.“ (Mat. 11,29) Podle toho máme i my být „*poddáni jedni druhým*“ (řecky: *hypotassomenos*) v *bázi Krista*“ (Ef. 5,21), zvláště když se jedná o božský pořádek uvnitř rodiny a shromáždění (srovnej s Ef. 5,22; Kol. 3,18; Tit. 2,9; 1. Petra 3,1; 5,5). Ale když jde o pravdu evangelia, není poddanost na místě. Když Petr nešel přímou cestou podle pravdy evangelia, odporoval mu Pavel do tváře (11. verš). Tak ani v Jeruzalémě ani na hodinu neustoupil poddaností, aby pravda evangelia zůstala u národů. Tato pravda byla však napadena, když od věřícího z národů byla požadována obřízka jako součást jeho poslušnosti víry. Obřízka byla sice Abrahamovi dána dlouho před zákonem, později se však stala přímo symbolem poslušnosti zákona. Ale zákon není z víry. Když nyní evangelium milosti bylo Boží pravdou, pak nesmělo a nemohlo být směřováno se zákonem, a tím falšováno. Spasení je sice ze Židů, jak Pán Ježíš sám říká, a Židu nejprve platila nabídka spasení (Řím. 1,16). Ale ve chvíli, když Žid přijde ke kříži Golgoty a vírou přijme dílo Krista, přestává být Židem, neboť skrze víru v Něho patří k novému stvoření, kde nejsou ani Židé ani Řekové, nýbrž Kristus je všechno a ve všech (Gal. 3,28; Kol. 3,11).

Pravda evangelia musela být církvi zachována; o to se Bůh staral. Tato pravda je učení o záchraně, jak je Bůh skrze svého Ducha, kterého poslal z nebe, dává dosvědčovat. Obsahuje nutnost obrácení hříšníka, nové narození, ospravedlnění z víry, pokoj s Bohem, osvobození od moci hříchu a světa, přebývání Ducha Svatého ve věřícím a jeho věčný poměr jako dítěte

a syna Božího. Ano, Bůh na nás prokázal bohatství své milosti v dobrotě a požehnal nám každým duchovním požehnáním v nebeských místech!

Verš 6: Od těch ale, kteří stáli ve vážnosti – ať byli cokoli, to pro mne není žádný rozdíl, Bůh nepřijímá osobu žádného člověka – neboť mně ti vážení nic nepřidali;

Apoštol se nyní vrací k tomu, že těm „váženým“ předložil evangelium, které kázal mezi národy (2. verš). Ti vážení byli jistě nejen apoštolové, jako Petr a Jan, kteří vedle Jakuba také „byli považováni za sloupy“ (9. verš), nýbrž i jiní věrní a moudří bratři shromáždění v Jeruzalémě. Jejich vážnost nespočívala na jejich postavení ve světě, nýbrž na jejich bohabojném chození, jejich spravedlnosti v posuzování i těžkých otázek a v jejich rozvážlivosti ve všech situacích (srovnej s Titovi 2,2). Takoví bratři jsou příklady Božímu stádu za všech dob. Také tito vážení mezi bratřími mohli evangelium, které Pavel kázal, jen plně a zcela přijmout. Nemohli mu sdělit žádnou další pravdu nebo poznání.

Pavel začíná tento verš, který gramaticky není úplný, slovy: „Od těch, ale, kteří stáli ve vážnosti...“, jako kdyby chtěl pokračovat: „... mi nebylo nic přidáno.“ Tuto větu ale přerušuje konstatováním, že tato vážnost by přece mohla mít nějakou lidskou stránku, která však před Bohem nic neplatí, protože On nepřijímá osobu žádného člověka (srovnej s Luk. 20,21; Řím. 2,11; Ef. 6,9; Kol. 3,25; 1. Petra 1,17). Tuto vsunutou větu můžeme přeložit také takto: „ať už někdy (to znamená dříve) byli...“ Jistě byli očitými svědky Pána žijícího na zemi, ale ani to nemohlo na Pavla učinit dojem (srovnej s 2. Kor. 5,16). Ať už to bylo jakkoli a ať jejich vážnost byla jakéhokoli druhu, nemohli mu nic přidat, to znamená učinit žádná další sdělení ohledně evangelia, a také mu nic naložit.

Verš 7: nýbrž naopak, když viděli, že mi bylo svěřeno evangelium neobřízky, stejně jako Petrovi obřízky,

To, co nyní následuje, stojí v protikladu k tomu, co v Galacii hlásali židovští učitelé. Bratři v Jeruzalémě plně a zcela uznali, že evangelium, které Pavel kázal mezi národy, mu bylo svěřeno od Boha a že jeho apoštolský úřad mu byl dán oslaveným Pánem nezávisle na dvanácti. Na otázku: „Je Pavel od Boha povolán apoštol?“, mohli odpovědět jen: „Ano.“ Nejen on sám o tom byl přesvědčen (kap. 1,15-17), také jeho činnost a autorita jej vykazovaly

jako apoštola (srovnej s 2. Kor. 12,12). Kdyby se někdo zeptal: „Obdržel Pavel zvláštní úkol od Pána?“, tu by nyní museli potvrdit, že rozhovory s ním o tom nenechávaly žádné pochybnosti (srovnej se Sk. 15,12). Jasně viděli, že mu bylo svěřeno evangelium neobřízky, tak jako Petrovi evangelium obřízky.

„*Neobřízka*“ a „*obřízka*“ jsou obrazné výrazy pro pohany (národy) a Židy. Obřízka, kterou Bůh přikázal Abrahamovi v 1. Mojžíšově 17, se později stala vnějším znamením Izraelitů. Podle toho byli všichni ne-Izraelité „neobřezaní“ (srovnej se Soudců 15,18). Na mnoha místech Nového zákona nalézáme neobřízku a obřízku jako výrazy, které znamenají totéž jako národy a Židé (srovnej s Řím. 3,1.2; 9,4.5). Evangelium bylo totéž, i když Pavel obdržel zvláštní zjevení o církvi, která jiným apoštolům nebyla dána (Ef. 3; Kol. 1). Kdyby však apoštolové v Jeruzalémě přece kázali jiné evangelium než Pavel, jistě by nemohlo dojít ke shodě, kterou se nyní zaměstnáváme!

Verš 8: neboť ten, který v Petrovi působil pro apoštolský úřad obřízky, také ve mně působil ve vztahu k národům,

Tato vsunutá věta potvrzuje to, co bylo řečeno v 7. verši. Bůh pověřil Pavla úkolem kázat evangelium národům a pověřil Petra, aby je zvěstoval Židům. Pavel bez výhrad uznává, že Petr je apoštol. Tentýž Bůh nyní působil v něm vzhledem k národům. Oba byli Božími nástroji a oba byli od Něho uznávání ve svém okruhu působení.

Touto vsuvkou chce Pavel svým čtenářům připomenout, že Boží úkol vyžaduje k vykonání také Boží sílu. Výsledky služby Petra a Pavla potvrzují, že oba byli apoštolové.

Slovo „působit“ (řecky: *energeô*) je zde použito bez předložky, to znamená, že slovo „v“ před Petrem a Pavlem v řečtině chybí. Nejedná se zde tedy tolik o dílo v jejich srdcích, nýbrž o Boží působení pro a skrze ně, které se ukazovalo v jejich službě.

Verš 9: a když poznali milost, která mi dána jest, podali Jakub a Kefas a Jan, kteří byli považováni za sloupy, mně a Barnabášovi pravici obecenství, abychom my (šli) k pohanům, oni ale k obřízce.

Slovo „poznali“ stojí paralelně k „viděli“ ve verši 7 a ukazuje na to, že přemýšlením došli k poznání, že Pavel byl pro svůj úkol vybaven skrze Boží mi-

lost. Tento závěr se jistě nezakládal jen na úspěších, kterých Pavel ve zvěstování evangelia mezi národy docílil, nýbrž i na poselství, které jim předložil (viz 2. verš), stejně jako na celém dojmu, který o něm získali.

Apoštol ve svých Dopisech stále znovu poukazuje na to, jaké milosti se jemu, nejmenšímu ze všech svatých, dostalo, že směl mezi národy zvěstovat Boží rady v jejich celém bohatství (Ef. 3,7.8; srovnej s Řím. 1,5; 12,3; 15,15; 1. Kor. 3,10). Vzhledem ke své činnosti mohl říci, že tato milost nebyla nadarmo, neboť on (resp. Boží milost, která s ním byla) pracoval více než všichni ostatní (1. Kor. 15,10). Jak by nás toto apoštolovo svědectví mělo povzbudit, abychom rovněž v této milosti a poznání našeho Pána Ježíše Krista rostli a působili!

Podání pravice, zpečetující stisk ruky, byl tehdy stejně jako dnes znamením spojení a obecenství. Už ve Starém zákoně nalézáme tento zvyk (srovnej s 2. Král. 10,15; 2. Par. 30,8). Zde to bylo závěrečné, veřejné vyjádření uznání a obecenství ze strany jeruzalémských bratří se službou Pavla a Barnabáše mezi národy.

„Obecenství“ (řecky *koinônia*) je výraz pro zvláštní výsadu Božích dětí (srovnej s Fil. 2,1), která je působena Duchem Svatým (2. Kor. 13,13). Už ve Skutcích 2,42 je o ní zmínka u čtyř znaků mladé Boží církve.

Základem křesťanského obecenství je známost Božího Syna (1. Kor. 1,9) na základě víry v Jeho smířcí smrt na kříži (1. Kor. 10,16), stejně jako věčný život, který věřící v Něm má (1. Jana 1,3). Toto obecenství s Bohem v Jeho Synu se vztahuje na všechny okruhy života (Řím. 15,26; 2. Kor. 8,4; 9,13; Fil. 1,5; Filem. 6; Židům 13,16). V Novém zákoně znamená obecenství vlastnit a požívat tentýž díl. Zde je to „partnerství“ ve zvěstování téhož evangelia. Pavel a Barnabáš se radostně chopili natažených rukou těch tří bratrů v Pánu.

Jakub (viz. kap. 1,19) je jmenován nejprve. Byl vůdcem ve shromáždění v Jeruzalémě (srovnej se Sk. 15). Pak následuje Petr, jenž byl zmíněn už ve verši 8 ve spojení s apoštolským úřadem a dary, které dal Pán. Jan, asi syn Zebedeův, učedník, „*kterého Ježíš miloval*“, je zde jen jako jedinkrát zmíněn v Pavlových Dopisech.

Pavel byl apoštolem národů, Petr apoštolem pro Židy. Na začátku použil Bůh i jeho, aby otevřel národům dveře jako v případě Kornelia (Sk 10 a 11); ale přenechal – v odklonu od i jemu daného úkolu v Matouši 28,19 – toto pracovní pole plně Pavlovi a Barnabášovi. Ten však už brzy mizí z našeho zor-

ného pole, protože se příliš silně cítil přitahován ke svému příbuznému Markovi. Pavel zůstává apoštolem národů a služebníkem Boží církve, v níž jsou Židé i národy spojeni (Ef. 2,11-22). Ta je tělo spojené Duchem Svatým s Kristem, oslavenou Hlavou, v kterém nejsou ani Židé ani Řekové (Gal. 3,28; Kol. 3,11).

„Je jasné, že tyto skutečnosti mají pro dějiny Boží církve velkou důležitost. Jak často se mluví o Petrovi jako o hlavě církve! To, že tento horlivý a ohnivý Petr začal dílo v Jeruzalémě, přičemž Pán mocně skrze něho působil, můžeme vidět z Písma. Ale neměl nic do činění s dílem mezi národy. To bylo konáno Pavlem, kterého vyslal sám Pán; a Pavel neuznával žádnou zvláštní autoritu Petra. Pro něho byl Petr jen člověk; ale on byl na lidech nezávislý, protože byl vyslán Kristem. Církev mezi národy je ovoce Pavlovy práce, ne Petrovy. Za svůj původ vděčí Pavlovi a jeho snahám, a vůbec ne Petrovi, kterému Pavel musel vši silou odporovat, aby udržel shromáždění mezi národy svobodná od ducha, který ovládal křesťany, kteří byli ovocem Petrovy práce. Bůh ve své milosti ochránil jednotu. Kdyby to byl neučinil, pak by církev už ve dnech apoštolů byla rozdělena na dvě části.“⁵

Verš 10: *toliko abychom pamatovali na chudé, což jsem se i snažil činit.*

Slovo „toliko“ naznačuje, že to, co následovalo, byla jediná prosba jeruzalémských bratří. S otázkou zvěstování neměla nic společného. Jednalo se o vnější, avšak pro každého křesťana i dnes ještě důležitou záležitost.

Už zákon, který byl dán na Sinaji, obsahoval předpisy o jednání s chudými v lásce a slitování: „*Když by byl u tebe nuzný – někdo ze tvých bratrů, v některé ze tvých bran ve tvé zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh, – nezavrhuj své srdce a nezavírej svou ruku před svým nuzným bratrem, ale jistě pro něj otevři svou ruku a rozhodně mu půjč podle míry jeho nouze to, v čem má nedostatek. Měj se na pozoru, aby ve tvém srdci nebylo něco ničemného, když by sis říkal: Blíží se rok sedmý, rok prominutí dluhu, a abys nebyl lakomý vůči svému nuznému bratrovi a nic bys mu nedal. Volal by proti tobě k Hospodinu a dopadl by na tebe trest za hříchy. Dej mu rád a tvé srdce ať není zlé, když mu budeš dávat, protože kvůli tomu ti Hospodin, tvůj Bůh, požehná při všem tvém díle a při všem podnikání tvých rukou. Nuzný totiž nevymizí ze země. Proto ti přikazují: Jistě otvírej svou ruku pro svého bratra, pro chudého a nuzného ve své zemi.*“ (5. M. 15,7-11). Bůh sám se ujímal chudých (Žalm

⁵ J. N. Darby, Collected Writings, sv. 34, str. 64 a dále.

140,12). A ten, kdo chudému prokázal milosrdenství, Její ctil (Přísluví 14,31). Proto byl blahoslavený ten, jenž měl pozor na chudého (Žalm 41,2).

A Pán Ježíš mluvil k bohatému mládenci: „*Jedno ti chybí: Jdi, prodej všechno, co máš, a dej chudým a budeš mít poklad v nebi.*“ (Marek 10,21) On sám, jsa bohatý, se kvůli nám stal chudým, abychom my skrze Jeho chudobu zbohatli (2. Kor. 8,9).

Pavel a Barnabáš už jednou navštívili Jeruzalém, aby předali dar pomoci pro bratry v Judeji (Sk. 11,27-30). Proto mohl Pavel nyní také psát: „*Což jsem se i snažil činit.*“ V jiných Dopisech čteme více o této zvláštní službě bratrské lásky. Křesťané v Judeji se skrze pronásledování ze strany svých nevěřících krajanů dostali do bídy (srovnej se Sk. 8,1; 1. Tes. 2,14; Židům 10,32-34). I v 1. Korintským 16,1-3 píše Pavel o sbírce pro svaté v Jeruzalémě, která měla být vykonána v Korintu, jak už předtím nařídil Galatským. „*V první den týdne ať každý z vás doma dá stranou, podle toho, jak se mu daří.*“ První den týdne je den vzkříšení Pána (Mat. 28; Marek 16; Luk. 24; Jan 20). Toho dne se shromažďovali také učedníci v Troadě, aby lámali chléb (Sk. 20,7).

Duch Boží nám zde v 1. Korintským 16,2 sděluje, že v tento den by měly být také sbírány dary. V Židům 13,16 jsou dobře činění a sdílení se označeny jako oběti, ve kterých má Bůh zalíbení. Jsou tak spojeny s obětí chvály v 15. verši. Obě opět stojí v souvislosti s tou jedinou obětí těla Ježíše Krista, o níž čteme ve verších 10 až 12. V první den týdne, když se shromažďujeme, si připomínáme chlebem a vínem obět Pána Ježíše, ale nadto Mu přinášíme, a skrze Něho Bohu, našemu Otci, duchovní oběti chvály a materiální oběti, ve kterých má Bůh zalíbení. Ale přirozeně že všechny naše oběti nejsou omezeny jen na tyto příležitosti!

Mysleme také na „*službu pro svaté*“ ve 2. Korintským 9, zvláště na verše 6 a 7: „*Toto ale říkám: Kdo skoupě rozsévá, bude také skoupě sklízet, a kdo požehnaně rozsévá, bude také požehnaně sklízet. Každý, jak si stanoví ve svém srdci; ne s mrzením nebo z donucení, neboť radostného dárce miluje Bůh.*“

Poslední Pavlova návštěva v Jeruzalémě, o které víme, sloužila k donesení daru svatých v Macedonii a Achaji (Řím. 15,25-27; srovnej se Sk. 24,17). Tak mohl právem říci, že se osobně snažil vyhovět tomuto přání bratří v Jeruzalémě, které odpovídalo také vůli Pána. Je nápadné, že v poslední části věty mluví Pavel jen sám o sobě. Někteří vykladači mají za to, že to už je poukaz na pozdější rozdělení Barnabáše od apoštola.

Verš 11: *Když ale Kefas přišel do Antiochie, odporoval jsem mu do tváře, protože propadl odsudku.*

Pavel nyní popisuje třetí setkání s apoštolem Petrem, jehož zde jmenuje jeho aramejským jménem Kefas (viz Jan 1,42). První setkání nalézáme v Galatským 1,18, druhé v kapitole 2,1-10. Toto třetí setkání však neproběhlo tak přátelsky jako obě předchozí.

Protože Pavel až dosud vše, i když ne bez mezer, vyprávěl chronologicky, je třeba mít za to, že k tomuto setkání došlo po velkém shromáždění v Jeruzalémě, které je popsáno ve verších 1 až 10. Mnozí se však domnívají, že k němu muselo dojít před takzvaným „apoštolským koncillem“, protože je těžko pochopitelné, že by se Petr krátce po těchto důkladných rozmluvách o křesťanské svobodě mohl dopustit tak závažné chyby. Kdyby tomu tak bylo, Pavel by jistě naznačil, že se nyní obrací k dřívější události. Jestliže však, jak většina vykladačů má za to, se stala **po** tom, o čem je podána zpráva ve verších 1 až 10, je tím vážnost tohoto případu jen zdůrazněna. Ukazuje nám pak zvláště, jak kolísaví a nespolehliví mohou být i ti nejlepší mezi námi.

Jaká k tomu byla příčina? V zákonu byly izraelskému národu určité pokrmy zakázány, zatím co jiné byly předepsány (srovnej k tomu zvláště 3. M. 11).

Bůh chtěl svůj lid vidět oddělený od ostatních národů i navenek. Kromě toho spočívají ve starozákonních příkazech o jídle pro nás důležitá duchovní naučení, o kterých zde však nebudeme mluvit. Pokrmy, které byly Izraelitům zakázané, byly od druhých národů beze všeho jedeny; proto Izraelité rozšířili příkazy o pokrmech tím způsobem, že nemohli mít obecenství u stolu s pohanem, protože se museli obávat, že by jim byly předloženy nečisté pokrmy.

Kristus však svým dílem zbořil dělicí stěnu ohrazení, zákon, který Židy odděloval od národů jako zeď (Ef. 2,14.15). Než Bůh Petra poslal ke zvěstování evangelia k pohanovi Korneliovi (Sk. 10), tuto skutečnost mu osobně osvětlil. Přesto většina židovských křesťanů i nadále zachovávala zákon (srovnej se Sk. 21,20). Jak to čteme ve Skutcích 15, byla v Jeruzalémě rozhodnuta otázka, že křesťané z národů nemají být staveni pod zákon. Bůh s trpělivostí snášel to, že nejprve ještě mnoho věřících z židovského národa i dále bylo „*horliteli pro zákon*“. Ale to, co Petr, jeden ze „*sloupů*“ shromáždění, dělal v Antiochii, bylo za těchto okolností tak závažné, že mu Pavel musel odporovat „*do tváře*“, to znamená od muže k muži, od bratra k bratrovi. Petr se svým způsobem jednání sám odsoudil. Slovo, které je zde přeloženo jako „*propadl odsudku*“ (řecky *kataginôskô*) najdeme už jen v 1. Jana 3,20.21.

Doslova znamená: „něco proti někomu vědět, odsoudit“. Zde je význam, že Petr kvůli svému chování byl odsouzení hodný podle božských měřítek, i když on sám a ani druzí to tak neviděli. Jak škodlivé to je, když se soudíme podle lidských názorů, předsudků a zvyklostí! Zvlášť zlé to bylo v tomto případě, protože Petr byl jedním z nejváženějších mužů v církvi! Jeho jednání mělo větší účinek na druhé než například chování nově obráceného člověka, jenž je ještě mladý a nezkušený ve víře. – Důvod k tomuto střetu těchto dvou apoštolů je nám vylíčen v následujících verších.

Verše 12 a 13: Neboť dříve než přišli někteří od Jakuba, jedl s (těmi z) národů; ale když přišli, stáhl se a odděloval se, protože se bál těch z obřízky. A s ním činili pokrytecky i ostatní Židé, takže i Barnabáš byl stržen jejich pokrytectvím.

V Antiochii, kde se shromáždění skládalo hlavně z věřících z národů, jedl Petr volně s bratřími z národů. Tvar minulého času (imperfektum) slovesa „jíst“ ukazuje, že to byl jeho zvyk, žít v této svobodě, kterou mu Bůh sám ukázal (srovnej se Sk. 10,10-17). Ale když přišli někteří bratři od Jakuba z Jeruzaléma, kde přece normálně bydlel, tu se skrytý vliv židovství uplatnil tak silně, že se Petr už neodvážil ukazovat svobodu, o které věděl, že křesťany z Jeruzaléma byla odsuzována, protože ještě židovsky smýšleli a žili (srovnej se Sk. 11,3; 21,20). Stáhl se tedy od společných jídel s křesťany z pohanů a odděloval se, aby budil dojem, že i on se ještě pevně drží židovského přikázání, které nedal Bůh, nýbrž bylo lidským nařízením.

Jakkoli nedůležitým se tento způsob chování snad nejprve zdál, tak důležitým byl v očích Boha a Jeho služebníka Pavla. Ten poznal, že tím zdánlivě ne tak závažným jednáním Petra byla opuštěna pravda evangelia. Petr nebyl jen tak někdo, jehož jednání by mělo následky jen pro něho samého, nýbrž byl jedním z vůdčích mužů ve shromáždění. Jeho chování mělo velký vliv na druhé. Byl příkladem věřících, a tak tu bylo nebezpečí, že tento způsob jednání bude převzat i druhými bratry. Byla to bázeň před lidmi, která ho vedla k pokrytectví, že pevně drží něco, o čem věděl, že to je chybné. „*Těmi z obřízky*“ jsou zde míněni jen Jakubovi vyslanci, ne křesťané ze Židů, kteří snad bydleli v Antiochii. Ty smíme asi vidět v těch „*ostatních Židech*“, kteří se připojili k neupřímnému Petrovu jednání, takže dokonce i Barnabáš, tento dobrý muž, plný Ducha a víry, byl také stržen.

Jaký je to smutný obraz! Ze strachu před zákonickou úzkoprsostí bratří z Jeruzaléma Petr předstíral falešné přesvědčení, které vnitřně neměl. Tím popíral jednotu Božích dětí, která byla vytvořena dílem Krista a příchodem Ducha Svatého (Jan 11,52; Ef. 2,14; 1. Kor. 12,12.13). Kromě toho s sebou stáhl i druhé; a to vše jen ze strachu před zákonickým duchem těch, kteří by později možná mohli říci: Petr nás tehdy přece velmi zklamal!

Verš 14: Když jsem ale viděl, že nechodí přímou (cestou) podle pravdy evangelia, řekl jsem Kefasovi přede všemi: Jestliže ty, který jsi Žid, žiješ jako národy a ne jako Židé, jakto, že nutíš národy, aby žily židovsky?

Pavel poznal tuto nedůslednost v Petrově postoji a s tím spojené pokrytectví jasným pohledem jako odklon od pravdy evangelia. Vidíme to také tak, anebo máme sklon k postoji Petra? Jak těžké to asi pro Pavla bylo, tohoto bratra „přede všemi“ veřejně kárat! Ale vždyť nešlo o jeho čest, nýbrž o pravdu evangelia, jak to v následujících verších ukazuje.

Výraz „jít přímou cestou“ (řecky: *orthopodeô*) se v Novém zákoně vyskytuje jen na tomto místě. Znamená vlastně „stát nebo jít přímou nohou“. Petr, Barnabáš a ostatní Židé zde chodili způsobem a po cestě, které se nehodily k pravdě evangelia. Už v 5. verši Pavel mluvil o pevném držení se této pravdy (srovnej s Kol. 1,5); zde byla opět ve hře. Krajní strana judaistů vyžadovala obřezání křesťanů z pohanů a dodržování zákona (Sk. 15,5). Tím však bylo popíráno učení o ospravedlnění z víry. Nyní říkali přívrženci Jakuba, že křesťané ze Židů a z národů nemohou společně jíst u stolu. Tím byla popírána jednotu Kristova těla. Pavel odmítl obojí jako útok na pravdu evangelia. Musel Petra, jenž v této otázce veřejně pochybil, také přede všemi kárat (srovnej s 1. Tim. 5,20; 3. M. 19,17).

Pavel odkryl nejprve Petrovu nedůslednost, když tento nutil národy, aby žili židovsky, to znamená, aby se řídili židovskými předpisy o jídle. Jako Žid vyrostl Petr v příkázáních a ustanoveních svého lidu. Ale jasným znamením mu Bůh ukázal, že v Kristu tato příkázání skončila (srovnej se Sk. 10). Tak poznal, že tu není žádné oddělení od věřících z národů. To také směle vyjádřil v Jeruzalémě (Sk. 15,8-11). Jako křesťan mohl nyní žít jako věřící z národů bez zákona. Ale ze strachu před Židy se nyní náhle této svobody přes své nejlepší vědomí vzdal a odděloval se od těch z národů. Tím na ně vyvíjel nátlak. Nedávno obrácení mezi nimi si mohli myslet, že to je správné, a následovali by jeho příkladu v jedení jenom „košer“ pokrmů. Ti, kteří už měli

větší porozumění ohledně Boží pravdy, si však mohli spočítat, že nyní jsou jen dvě možnosti: buď zůstanou při svém dosavadním způsobu života bez zákona, podle kterého Petr dosud sám u nich žil; pak se museli obávat, že to vyvolá rozdělení ve shromáždění; nebo i oni budou následovat příklad váženého apoštola a budou nadále žít židovsky, tj. podle židovských předpisů o jídle. Cožpak Petr nepomyslel na tyto následky? Jako apoštol a „sloup“ by měl cítit svou velkou odpovědnost v této důležité otázce dodržování zákona a ptát se jen na vůli Pána. Takto ale nechodil – a s ním mnozí jiní – po přímých cestách podle pravdy evangelia.

Verše 15 a 16: My, od přirozenosti Židé a ne hříšníci z národů, ale vědouce, že člověk není ospravedlněn ze skutků zákona, nýbrž jen skrze víru v Ježíše Krista, i my jsme uvěřili v Krista Ježíše, abychom byli ospravedlněni z víry v Krista a ne ze skutků zákona, protože ze skutků zákona nebude ospravedlněno žádné tělo.

Pavel Petrovi připomíná, že oni oba jsou od přirozenosti, to znamená od narození a ne skrze pozdější rozhodnutí, Židé a nikoli „hříšníci z národů“. Jestliže zde proti sobě staví Židy a hříšníky z národů, pak tím přirozeně nechce říci, že Židé by byli bez hříchu a že jen národy hřeší. Slovo „hříšník“ je v Novém zákoně často použito k označení těch, kteří zcela žijí ve hříchu, jako například celníci, kteří si žili, aniž by se starali o Boží zákon, a pohané, kteří Boží zákon vůbec neznali (srovnej s Markem 2,15.16; Luk. 6,32; 7,37.39). O takové pohanské hříšnosti zde Pavel mluví. Je si jako rozený Žid vědom výsady vůči národům, že skrze zákon zůstal ochráněn před pohanským hříšným životem (srovnej s Řím. 3,1; 9,4.5).

Na základě vlastní zkušenosti oba věděli, že člověk, ať Žid nebo pohan, není ospravedlněn na základě skutků zákona, nýbrž jen skrze víru v Ježíše Krista. V 5. Mojžíšově 6,25 je sice napsáno: „A to bude naše spravedlnost, když budeme dbát na to, abychom celé přikázání před Hospodinem, naším Bohem, činili tak, jak nám přikázal“, a Pavel to potvrzuje v Římanům 2,13: „...činitelé zákona budou ospravedlněni.“ Ale stejně tak platí omezení: „Kdokoli bude zachovávat celý zákon, ale v jednom klopýtne, stal se vinen všemi přikázáními.“ (Jakuba 2,10) Protože zde ale nebyl člověk, který by kdy zachoval celý zákon, smutná bilance zní: „Proto ze skutků zákon nebude ospravedlněno před ním žádné tělo.“ (Řím. 3,20)

Ve 3. až 5. kapitole Dopisu Římanům nalézáme božskou odpověď na velkou otázku, kterou kdysi položil Job: „*Jak by mohl být člověk spravedlivý před Bohem?*“ (Job 9,2; srovnej s 25,4). Také v před námi ležícím verši mluví Pavel o tomto ústředním tématu. Odpověď zní: „*Jen skrze víru v Ježíše Krista!*“

V době Starého zákona, tj. před křížem, měl Bůh v tomto směru shovívavost: Nechal hříchy lidí procházet (Řím. 3,25), ačkoli sám předtím řekl, že každá duše, která hřeší, má zemřít. Skrze kříž ale byla zjevena spravedlnost mimo zákon, která není založena na skutcích ani lidí samých, ani na zákonních skutcích někoho druhého, které by jim mohly být „připočteny“. Velmi rozšířený mylný názor mezi křesťany je, že skutečnost, že Pán Ježíš dodržel a naplnil zákon, je těm, kteří v Něho uvěří, přičtena jako spravedlnost. Ale vždyť pak by spravedlnost přece přišla skrze zákon! My však nejsme ospravedlněni skrze čistý, dokonale bezhříšný **život** Pána Ježíše, nýbrž skrze Jeho **smrt** a Jeho **vzkříšení**. Když Pán Ježíš musel na kříži nést soud nad hříchem, prokázalo se, že Bůh je spravedlivý a nemůže nechat žádný hřích projít. Kristus tam sám nesl spravedlivý trest, který jsme my zasloužili. V tom se ukázalo, že Bůh je dokonale spravedlivý a hříchy lidí potrestal smrtí. Ten jediný, který mohl tento spravedlivý trest nést, byl sám Boží Syn, který se stal člověkem. Nesl nejen trest, nýbrž zároveň oslavil dokonalým způsobem Boha. Nyní se ale také prokázalo, že Bůh je spravedlivý, když Pána Ježíše, jenž toto těžké dílo vykonal, nenechal v hrobě, nýbrž Ho vzkřísil z mrtvých a následně oslavil po své pravici (srovnej s Janem 16,10). Tím ukázal, že přijal dílo z Golgoty. Pán Ježíš však toto dílo na kříži vykonal nejen pro Boha, nýbrž také pro ztracené lidi. Kdo nyní důvěřuje v pokání a víře v Něho a v Jeho dílo, je ospravedlněn (Řím. 3,26; 4,25).

Boží spravedlnost se tedy ukázala na jedné straně v soudu nad hříchy, který vykonal na svém Synu Ježíši Kristu, a ve skutečnosti, že Jej vzkřísil a oslavil, na druhé straně v tom, že svoji spravedlnost uděluje těm, kteří v Něho věří. „*Toho, který hříchu neznal, pro nás učinil hříchem, abychom my se stali Boží spravedlností v něm.*“ (2. Kor. 5,21) Skrze ospravedlnění z víry jsme se stali důkazy Boží spravedlnosti! Jak obdivuhodná je to skutečnost!

To Pavel připomíná svému bratrově – a s ním i nám, když říká: „*i my jsme uvěřili v Krista Ježíše, abychom byli ospravedlněni z víry v Krista a ne ze skutků zákona.*“ Poprvé (na začátku 16. verše) čteme „skrze“ víru (řecky: *dia*), podruhé „z“ (řecky: *ek*) víry. „Skrze“ udává prostředek, zatím co „z“ naznačuje zásadu, princip, na jehož základě se něco děje. Kdyby to Duch Svätý tak

jasně nerozlišil, pak by vychytralí lidé, jako byli judaisté, snad mohli říci, že víra sice je prostředek k ospravedlnění hříšníka, ale zákon je nadále základem bohabojného života (srovnej k tomu Římanům 3,30). Ale taková myšlenka je následujícími slovy ještě jednou odmítnuta: „*Ne ze (tj. ne na základě) skutků zákona, protože ze skutků zákona nebude ospravedlněno žádné tělo.*“ Nezvratnou skutečnost, že na zásadě skutků zákona není ospravedlněno žádné tělo, to znamená žádný člověk (srovnej s 1. M. 6,12), uvádí Pavel jako vysvětlení a základ pro to, že ani on a Petr, jako bývalí Židé, nebyli ospravedlněni ze skutků zákona.

Tato lekce, která má základní význam pro každého křesťana, se obracela nejen k Petrovi, nýbrž i ke Galatským, kteří v tomto směru byli zvláště ohroženi. Není proto také zcela jasně zřetelné, u kterého bodu Pavel přestává vyprávět o svém setkání s Petrem a začíná se obracet k adresátům tohoto Dopisu.

I my v dnešní době jsme ještě osloveni. I my můžeme ztratit ze zřetele Kristovu všedostatečnost a zaměstnávat se jen vnějšími nařízeními – která jako křesťané přece také máme! Pán Ježíš dal tyto směrnicе, aby oddělil svůj lid od světa. Na jedné straně tu je křest, který vyjadřuje, že Jeho lid není ze světa, nýbrž s Ním světu zemřel, a na druhé straně jídlo na památku Pána, ke kterému se na základě dokonání díla vykoupení v jednotě těla shromažďujeme kolem Něho. Když se těmito nařízeními zaměstnáváme tělesným způsobem, místo abychom se z nich s vděčným srdcem radovali, zapíráme skutečnost, že tělo už nemá žádné existenční oprávnění, a Pán ve své lásce, velikosti a slávě ustupuje do pozadí.

Verš 17: Jestliže ale my, když hledáme být ospravedlněni v Kristu, jsme i sami byli shledáni hříšníky – je pak Kristus služebník hříchu? To buď vzdáleno!

V tomto verši činí Pavel logický závěr, který vyplýval z Petrova pokryteckého konání. Jestliže by Petr býval jednal správně, když se jako křesťan stahoval od obecnství u stolu s křesťany z pohanů v Antiochii, pak bylo jeho jídlo s nimi předtím hříchem. To by však znamenalo, že každý věřící Žid, který překročil tyto předpisy nebo nějaké přikázání zákona ze Sinaje, hřešil, a tím byl hříšníkem. Takové pojetí zastupovali „*po straně uvedení falešní bratři*“ (Gal. 2,4) a také Jakubovi vyslanci.

Tuto myšlenku vede Pavel nyní důsledně do konce a říká: Když to je pravda, pak je Kristus přece služebník hříchu, neboť nám přinesl spasení bez zákona (Řím. 3,21)! Takové rouhání a převrácení pravdy však apoštol od sebe odvrhuje. Tak může myslet jen ten, kdo si myslí, že víra v Krista nestačí a že nadále musí být dbáno na zákon, anebo že ospravedlnění z víry je teorie, která byla vymyšlena, aby se obešel zákon (srovnej s Řím. 6,15). Kdyby tomu tak bylo, byl by Kristus skutečně služebník, podporovatel hříchu! Jaká hrozná myšlenka, že Ten, ve kterého jsme uvěřili, abychom obdrželi odpuštění hříchů a osvobození od moci hříchu (Řím. 6,6), by měl ještě podporovat a rozmnožovat hřích! „*To buď vzdáleno!*“ S tímto výrazem nejvyššího a svatého rozhořčení se setkáváme v Pavlových Dopisech vždy tam, kde musí odmítnout nějaký logicky zdánlivě možný, ale chybný závěr z předchozích myšlenek (srovnej s Řím. 6,1.15; 7,13; 9,14; Gal. 3,21).

Verš 18: Neboť když to, co jsem zbořil, opět stavím, tu sám sebe stavím jako přestupníka.

Nyní následuje odůvodnění, které ukazuje, proč tento závěr je špatný. Pavel k tomu používá všeobecně platné konstatování: když něco, co jsem předtím zbořil (řecky: *katalyô* = rozpustit, zkazit, srovnej s Mat. 5,17; 24,2; Řím. 14,20), dodatečně opět stavím, pak tím vyjadřuji, že boření bylo chybné. Když to vztáhneme na naši situaci, pak to znamená, že Petr při svém obrácení zbořil zákon jako cestu k ospravedlnění. Ani jako pravidlo pro život už zákon (a z něho odvozené předpisy) neměl žádnou platnost. Proto v Antiochii volně jedl s křesťany z pohanů. Když se ale před bratry z Jeruzaléma stáhl zpět, budil dojem, že se přece drží zákona, a tím jej znovu stavěl. Tím vystavoval své obrácení a život bez zákona jako přestoupení a sebe samého jako přestupníka. To, že zde stojí „přestupník“ a ne „hříšník“, potvrzuje, že Pavel myslí jen na zákon ze Sinaje. Hřích se skrze zákon stává přestoupením (Řím. 4,15); jen tam, kde je nějaký zákon, tam je přestoupení.

I když přechází od „my“ k „já“, přece zde Pavel nemluví o sobě osobně. On, jenž zvěstoval plnou svobodu křesťanů od zákona, nestál v nebezpečí, že opět bude stavět v Kristu zbořenou mezistěnu oplocení, zákon příkázání v ustanoveních (Ef. 2,14.15). Také nemyslí jen na Petrův čin v Antiochii. Zde jde o zásadní otázku, zda to je přestoupení zákona, když se hledá ospravedlnění a Bohu příjemný život na jiné cestě než na zákonem předepsané cestě skutků. Odpověď je: Pro někoho, kdo stojí na stanovisku zákona, to je přestoupení, stát se křesťanem a hledat záchranu jedině ve víře v Krista!

Nyní je zcela jasné, že to je odůvodnění pro zvolání: „*To bud' vzdáleno!*“ Neboť vidíme, že podsouvání myšlenky, že Kristus je služebníkem hříchu, je nepřipustné, protože označuje víru v Bohem poslaného Vykupitele jako přestoupení zákona, a tím zpochybňuje křesťanství jako celek!

Petr ani věřící v Galacii jistě nemysleli na tento důsledek svého jednání. Ale Bůh viděl za vším lest odpůrce, jenž se chtěl dotknout Jeho milosti, která neponechává žádný prostor pro záslužné skutky. Při pohledu na tuto neomezenou volbu Boží milosti říká Pavel v Římanům 11,6 zcela jasně: „*Jestliže ale skrze milost, tu už ne ze (= na zásadě) skutků, jinak by milost už nebyla milostí.*“ Jak těžké to člověku připadá, aby uznal, že v něm není nic dobrého, na co by Bůh mohl navázat! Ale jak těžké mu to připadá i tehdy, když jednou přijal milost a v tom Milovaném je učiněn příjemným, aby žil jedině ve víře a v plné závislosti na Bohu pod vedením Ducha Svatého a nespolehal se na vlastní „dobré skutky“!

Verš 19: Neboť jsem skrze zákon zákonu zemřel, abych žil Bohu.

Ve verších 17 a 18 Pavel z Božího hlediska ukázal důsledek, který nutně vyplynul z toho, když se nějaký křesťan opět stavěl pod zákon ze Sinaje. Tím mělo být dosaženo svědomí adresátů Dopisu. Jen tehdy bylo možné očekávat, že se skloní a poznají a vyznají své převrácené konání.

Ale nyní musí být také jasně ukázán pravý poměr věřícího k zákonu. To se děje od 19. verše. Tím začínající poučná část Dopisu jde až do konce 4. kapitoly. Poněvadž těmto naučením může být porozuměno jen osobní zkušeností, Pavel pokračuje v první osobě jednotného čísla, jak to začal již v 18. verši.

Apoštol zde vykresluje jasný obraz skutečného křesťanského postavení. Zákon vyžaduje od člověka poslušnost a oznamuje soud každému, kdo jej nedodrží. Je to, jak Pavel říká na jiném místě, služba zatracení a smrti (2. Kor. 3,7-9). Dokud někdo stojí pod zákonem, stojí také pod jeho rozsudkem smrti, neboť nikdo nikdy nemohl dodržet zákon. Ten se prokazuje vždy k smrti (viz Řím. 7,7-10). To je význam slov: „*skrze zákon... zemřel*“.

Ale toto zlořečení zákona bylo pro věřícího odejmuto na Kristově kříži, jak to Pavel říká v kapitole 3,13: „*Kristus nás vykoupil od zlořečenství zákona, když se stal zlořečenstvím pro nás.*“ Podrobně je tato myšlenka, zde představená ve stručné krátkosti, pojednána v Dopisu Římanům, zvláště v kapitolách 3,9-31 a 7,1-6. Tam to čteme podobně: „*Tedy jste i vy, moji bratři,*

byli zákonu umrtveni skrze tělo Krista, abyste se stali jiného, toho z mrtvých vzkříšeného, abychom přinesli Bohu ovoce.“ (kap. 7,4) A Římanům 10,4 říká: *„Kristus je konec zákona, každému věřícímu ke spravedlnosti.“* Tak zde Pavel může připojit, že s Kristem také „zemřel zákonu“.

Zákon, který byl dán pro přirozeného, neznovuzrozeného člověka, nemohl nic přivést k dokonalosti, nýbrž jen zatratit. Tento rozsudek zatracení nyní Pán Ježíš na kříži na sebe dobrovolně vzal, když zemřel. Všichni, kteří v Něho věří, se mohou nyní považovat za ukřižované s Ním (viz 20. verš). Zákon má ale autoritu jen nad živými lidmi. Ten, kdo zemřel, už nestojí pod jeho mocí. Tak jako vzkříšený Pán nyní žije pro Boha (srovnej s Řím. 6,10), tak také ten, kdo skrze zákon zákonu zemřel, žije pro Boha. Tento život pro Boha ve svobodě (viz kap. 5,1.13) je v Dopisu Galatským spojen se slavným pojmem „synovství“ (kap. 4,5).

Bůh vidí nevěřícího člověka buď jako žijícího hříchu ve vzdálení od Boha (Kol. 3,7; Řím 7,9), nebo jako mrtvého (Ef. 2,1; Kol. 2,13). Teprve vírou ve smrt a vzkříšení Pána Ježíše, jenž smrt zničil, ale život a neporušitelnost na světlo vyvedl skrze evangelium (2. Tim. 1,10), začíná pravý život pro Boha.

Verš 20: Jsem s Kristem ukřižován, (a) už nežiji já, nýbrž Kristus žije ve mně; co ale nyní žiji v těle, žiji skrze víru, (skrze) tu v Syna Božího, který mne miloval a sebe samého za mne vydal.

Pavel nyní vysvětluje, jakým způsobem zemřel zákonu. Je s Kristem ukřižován. Kristus byl na Golgotě ukřižován jako jeho zástupce. On jako jediný mohl na sebe dobrovolně vzít zlořečení zákona a smrt, neboť smrt neměla moc Jej držet (Sk. 2,24.27). A tak byl pro naše přestoupení od Boha vydán na kříži na smrt a třetího dne byl pro naše ospravedlnění vzkříšen (Římanům 4,25). Pavel uznával, že podle Božího rozsudku zasluhoval věčnou smrt. Ale skrze milost také uvěřil, že Kristus za něho zástupně zemřel na kříži. Nejedná se zde o smrt Krista pod Božím soudem za hřích, nýbrž o ukřižování a svlečení starého člověka, těla, s Kristem. Tak byl Pavel ukřižován s Kristem. „Spolu ukřižování“ byli v Evangeliích dva zločinci, kteří viseli vlevo a vpravo od Pána (Mat. 27,44; Marek 15,32; Jan 19,32), ale v přeneseném smyslu je totéž slovo použito v Římanům 6,6, kde čteme, *„že náš starý člověk byl spolu ukřižován,... abychom už nesloužili hříchu“* (srovnej k tomu s Gal. 5,24; 6,14; Kol. 2,14).

Výsledek tohoto sjednocení s Kristem vyjadřuje Pavel v následujících slovech: „A už nežiji já, nýbrž Kristus žije ve mně,“ nebo, jak bychom to mohli také přeložit: „Ale žiji, už ne já, nýbrž Kristus žije ve mně.“ Jak každý mohl vidět, Pavel ještě žil! Už to však nebyl ten starý Saul z Tarsu. Uznal Boží soud nad hříchem v těle, který se jasně ukázal teprve skrze zákon. Vírou byl sjednocen s Kristem v podobnosti Jeho smrti a Jeho vzkříšení. Nyní sice ještě žil na zemi jako osoba „Pavel“, ale už ne jako starý Saul, nýbrž jako nový člověk, který byl s Kristem oživen k novému životu a spolu vzkříšen k věčnému životu ve světě vzkříšení. Tímto životem je Kristus sám (Kol. 3,4). Tyto slavné pravdy spasení jsou učeny podrobně v jiných spisech Nového zákona (například v Evangelii podle Jana a v Dopisech Efezským a Koloským). Zde jen čteme: „*Kristus žije ve mně.*“ Krista a Jeho života se smrt nemůže dotknout. Tento život má svůj původ a svůj cíl v nebi, a tam přijde k rozvinutí v dokonalosti. Tento život není přirozený, nýbrž duchovní, a proto mohl být lidem udělen teprve po smrti a vzkříšení Krista (Jan 20,22).

Tato změna v apoštolově životě je vyjádřena ve slově „já“, které zde má tři různé významy:

1. (Já) jsem s Kristem ukřižován: to je **starý** člověk, Saul v těle hříchu.
2. Abych (já) žil Bohu (19. verš): To je **nový** člověk, stvořený Bohem.
3. Co (já) ale nyní žiji v těle: to je **odpovědná osoba**, člověk na zemi, v němž byla vykonána tato božská proměna.

Staré „já“ bylo před Bohem soudně odstraněno, ale je ještě přítomno v člověku, dokud žije na zemi. Ale je tu také nové „já“, nový člověk. Věřící se tedy nalézají, dokud je na zemi, ve „smíšeném stavu“; má ještě tělo z masa a krve, ale má také Krista jako svůj život. Výraz „v těle“ zde neznamena totéž, jako např. v Římanům 7,5: „*Když jsme byli v těle,*“ nebo v Římanům 8,9: „*Ti, kteří jsou v těle, nemohou se Bohu líbit. Vy ale nejste v těle, nýbrž v Duchu, jestliže ale Duch Boží ve vás přebývá.*“ Tím je míněn starý stav neznovuzrozeného člověka. V našem verši je však myšlen pozemský život věřícího (tak také ve Fil. 1,22; 2. Kor. 10,3). To přestane, až Pán přijde, aby svůj lid vzal do slávy. Proto je zde také napsáno „nyní“, na jedné straně jako protiklad k dřívějšímu stavu hříchu, ale také na rozdíl k okamžiku, kdy Pán promění naše tělo ponížení k podobnosti se svým tělem slávy (Fil. 3,21).

Zde na zemi žije křesťan tedy ve stálém napětí mezi starým a novým „já“, starými zvyklostmi a novým životem z Boha, tělem a Duchem. Ale má nyní proti tomu starému bojovat, jak to dělá mnoho Božích dětí, a jsou tím stále

znovu zklamány? Ne, neboť starý člověk je přece ukřižován a zemřel, vyslečen (Řím. 6,6; Ef. 4,22; Kol. 3,9). Znakem křesťana je víra, stálá důvěra v Boha a závislost na NĚm. Ví, že je s Kristem ukřižován, a považuje sám sebe za mrtvého hříchu a zákonu, ale za žijícího Bohu v Kristu, neboť v něm žije Kristus. To je zcela nová, každý den nově uskutečňovaná záležitost. V zásadě sice platí o každém věřícím, ale prakticky je prožívána jen tím, kdo se vírou denně předává Bohu. Ne zákon (nebo zákonický způsob života), nýbrž víra v Božího Syna je ustavičně potřebná, ale také k dispozici jsou síla křesťana.

Tato víra – tou tedy není míněna zachraňující víra – denně znovu vzhlíží k Božímu Synu. Doslovně zde stojí: „...skrze víru (nebo: v síle víry, řecky: *en pistei*), tu Syna Božího.“ Je to *genitivus objectivus*, který udává předmět víry (tak také v Řím. 3,22.26). Jen Bůh sám je předmět víry a uctívání lidí (5. M. 6,4.5.13; 10,12.20; Žid. 11,6). Že Bůh je trojjediný Bůh, bylo zjeveno teprve v Novém zákoně, když na zem přišel Syn, (srovnej s Mat. 3,16.17; 28,19). Otec, Syn a Duch Svatý jsou stejným způsobem věčný Bůh, jedno v bytí a konání. Boží Syn je stejně tak věčný jako Otec a Duch Svatý (Řím. 9,5; 1. Jana 5,20). Vzhledem k věčnému Božství ukazuje jméno „Syn“ na vroucí vztah lásky a jednoty mezi Otcem a Synem, nikdy na časovou závislost nebo závislost postavení. Protože byl věčný Syn, mohl jako člověk na zemi zjevit Otce, neboť Syn byl ten jediný, kdo Jej znal od věčnosti jako Otce (Jan 1,18; 14,9). Ale byl Boží Syn také jako člověk narozený z ženy. „*Proto také to Svaté, co se narodí, nazváno bude Syn Boží.*“ (Luk. 1,35; srovnej s Žalmem 2,7.) Jako Bůh Syn, věčný Syn Otce, je *jednorozený* (Jan 1,14.18; 3,16.18; 1. Jana 4,9), jediný svého druhu; jako na zemi narozený, zemřelý, vzkříšený a oslavený Syn je *prvorozený* (Kol. 1,15.18; Řím. 8,29), to znamená Ten, jenž má ve všech věcech prvotnost.

Když poznáme tuto jedinečnost a vznešenost Božího Syna, uvědomíme si také tu obrovskou velikost milosti a lásky Toho, o němž Pavel pak říká: „*Který mne miloval a sebe samého za mne vydal.*“ Jen ten může s apoštolem v Efezským 5,2 a 25 říci: „*Který nás miloval a sebe samého za nás vydal,*“ a: „*Který miloval církev a sebe samého za ni vydal,*“ kdo nejprve ze zcela osobního života víry mohl říci: „*Který mne miloval a sebe samého za mne vydal.*“ V Novém zákoně čteme vícekrát, že Bůh miloval svět a lidi v něm (Jan 3,16; Titovi 3,4), ale až na jednu výjimku (Marek 10,21) to nikde nečteme o Pánu Ježíši. Jeho láska byla vždy obrácena na ty, kteří v Něho uvěří. To je zvlášť vyjádřeno v podobenství o kupci, který hledal vzácné perly (Mat. 16,45.46).

Kupec je Pán Ježíš, jehož celý zájem platil jen té **jedné** velmi drahé perle (obraz Boží církve). Kupec byl připraven prodat všechno, co měl, aby ji vlastnil. Ale Boží Syn udělal ještě více: Dal za nás sám sebe. Více nemohl dát!

Je udivující a pozoruhodné vidět, jakou roli hraje slovo „vydat“ (řecky: *paradidômi* = předat, vydat) u díla vykoupení. Jidáš *vydal* Pána nejvyšším kněží a zákoníkům (Jan 18,2), ti Jej *vydali* Pilátovi (Mat. 27,2), který Jej opět *vydal*, aby byl ukřižován (Mat. 27,26). Také byl Bohem *vydán* za nás za všechny (Řím. 4,25; 8,32), ale nejvyšší je přece to, že *vydal* sám sebe. On, Stvořitel a Udržovatel všech věcí, zaujal místo stvoření a ponížil se tak hluboce, že se stal poslušným až do smrti na kříži, té nejpotupnější smrti pro zločince. „*Proto mne Otec miluje, protože dávám svůj život, abych jej opět vzal. Nikdo jej nebere ode mne, nýbrž já jej dávám sám od sebe.*“ (Jan 10,17.18) Jak dokonale s tím souhlasí ta krátká, obsažná slova: „*A naklonil hlavu a předal* (řecky: *paradidômi*) *ducha.*“ (Jan 19,30). Velebeníhodná moc lásky, která se zjevuje v Ježíšovi!⁶

Verš 21: Nečiním Boží milost neplatnou; neboť jestliže spravedlnost skrze zákon (přichází), pak Kristus zemřel nadarmo.

Petr svým jednáním v Antiochii opustil stanovisko volné milosti. Zdánlivě to byla jen nevýznamná změna jeho postoje jako křesťana. Ale Pavel staví před oči jemu i Galatským, kteří byli v podobném nebezpečí, krajní důsledek takového jednání. Zákon nemůže před Bohem ospravedlnit žádného člověka. To poznal Petr a také galatští křesťané, a proto se vírou utekli k Pánu Ježíši. Ale stejně tak málo může být zákon směrnicí života pro někoho, jenž je ospravedlněn milostí. Neboť zákon a tělo jsou spolu spojeny. Kdo si tedy volí zákon jako směrnicí svého životního chození, i když přitom uznává, že to k ospravedlnění nestačí, činí v Kristu nabídnutou Boží milost neplatnou tím, že ji dává stranou. Jestliže spravedlnost – a je lhostejné, zda ohledně postavení před Bohem nebo ohledně křesťanského chození – přichází skrze zákon, pak Kristus zemřel nadarmo.

Kolik křesťanů propadá stejnému omylu z neznalosti nebo v domněnku, že sami ještě něco musejí přidat ke svému ospravedlnění! Kéž by poznali, že se tím pokoušejí dávat dokonalému Kristovu dílu lidský přídavek. Dělají totéž jako Petr a Galatští, a potřebují proto stejně tak naučení Dopisu Galatským.

⁶ Ve jmenovaných sedmi místech stojí totéž řecké slovo *paradidômi*. V souvislosti s utrpením Pána v Novém zákoně se vyskytuje celkem 65 krát.

Kapitola 3

Verš 1: *Ó, nerozumní Galatští! Kdo vás očaroval, jimž byl před očima vykreslen Ježíš Kristus jako (mezi vámi) ukřižovaný?*

Pavel nyní 3. kapitolou začíná hlavní část Dopisu, obsahující učení. Předmětem prvního oddílu (kapitoly 1 a 2) byl božský původ jeho evangelia a jeho povolání a vyslání jako apoštola. Nyní přichází k vysvětlení tohoto evangelia samého. Úvod této části začíná už zásadními slovy v kapitole 2,19.

Když Pavel myslí na Galatské, zmocňuje se ho opět rozpoložení myslí, v němž Dopis začal (viz také kap. 1,6). Proto zde také nepoužívá oslovení „bratři“ (jako v kap. 1,11; 3,15; 4,12; 5,11.13; 6,18), nýbrž nazývá je jménem, aby zdůraznil, že se jeho slova obracejí speciálně k nim a že si o ně dělá velké starosti. Podobným způsobem oslovil jednou Korintské (2. Kor. 6,11) a v kladném smyslu i Filipské (Fil. 4,15). Galatské nazývá „nerozumnými“ a toto slovo opakuje ve 3. verši, protože se nechali očarovat jako prostí, pošetilí lidé, aby se odklonili od cesty víry, kterou jednou poznali jako správnou, na cestu skutků zákona, ačkoli obdrželi Ducha Svatého jako důkaz Božího působení. Kromě toho jim Pavel představil evangelium tak živě, že při vzpomínce na to jim mohl říci, že Ježíš Kristus jim byl vykreslen před očima jako mezi nimi ukřižovaný, tak jako by se ukřižování stalo před jejich zraky. Slovo přeložené jako „vykreslit“ má také význam „něco oznámit oficiálním vyhlášením“. Tak tam Pavel vykonal kázání evangelia jako herold a apoštol. Také Korintským, kteří byli v nebezpečí, že uklouznou do světa, připomínal své kázání, které neobsahovalo nic jiného, „*než Ježíše Krista, a to toho ukřižovaného*“ (1. Kor. 2,2). Kristovo dílo na kříži nám ukazuje ztracený stav člověka, Boží svatost, ale také lásku a dokonalost smíření. Pavel se proto chtěl chlubit jedině a pouze křížem Krista, jak to píše v Galatským 6,14.

Verš 2: *Toto jediné se chci od vás dovědět: Přijali jste Ducha ze skutků zákona, nebo ze slyšení víry?*

Druhá otázka, kterou apoštol klade, obsahuje určitou ironii. Odpověď na ni asi neočekává, neboť ta musí být každému Božímu dítěti jasná. Chce jim tím ujasnit, jakou bludnou cestou se dali. Když uslyšeli evangelium a uvěřili mu, obdrželi Ducha Svatého (srv. s 2. Kor. 1,22; Ef. 1,13). V té době oni jako bývalí pohané pravděpodobně ještě vůbec nic nevěděli o židovském zákonu.

Otázka, zda obdrželi Ducha ze zvěsti víry nebo ze skutků zákona tím byla už zodpovězena. Pavel chce touto otázkou Galatské přivést k zamyšlení.

O Duchu Svatém je na tomto místě v Dopisu Galatským zmínka poprvé. Skutečnost, že Duch Svatý po nanebevstoupení Pána Ježíše přišel na zem, aby bydlel ve věřících, je zvláštním znakem křesťanské doby. Pán sám to tak oznámil (Jan 14,26; 15,26; 16,7.13.14). Jeho zaslíbení se naplnilo ve dni Letnic (Sk. 2), a od té doby bylo poslání Ducha Svatého součástí zvěstování evangelia učedníky (Sk. 2,38; 9,17). Když dnes někdo uvěří plnému evangeliu spasení, obdrží Ducha Svatého jako Boží pečeť své víry.

Toto obdržení Ducha Svatého není u věřícího nějakou záležitostí doprovázenou znameními a „dary zázraků“, jak si to mnozí myslí a také zvěstují! Písmo Svaté naproti tomu říká, že přítomnost Ducha Svatého ve věřícím se prokazuje tím, že s důvěrou nazývá Boha svým Otcem (Řím. 8,15; Gal. 4,6). Vědomí o tom, že věřící je Božím dítětem, je důkazem, že přijal Ducha! „*Sám ten Duch svědčí spolu s naším duchem, že jsme děti Boží.*“ Duch Svatý tak zaujímá příbytek ve věřícím jako ve svém chrámu (1. Kor. 6,19), chce ho vést ve všech životních otázkách (Jan 16,13; Řím. 8,14; Gal. 5,18) a chce ho udržovat v praktickém spojení s Bohem.

Duch Svatý bydlí také uprostřed věřících jako v Božím chrámu (1. Kor. 3,16; Ef. 2,22). Skrze Něho jsou všichni věřící ode dne Letnic pokřtěni v *jedno* tělo, a v Jeho síle jsou vykonávány dary, které dal vyvýšený Kristus (1. Kor. 12 a Ef. 4).

Duch Svatý sice působil ve světě od jeho stvoření, myslíme jen na první kapitolu Bible, kde čteme: „*A Duch Boží se vznášel nad vodami.*“ (1. M. 1,2) Ale teprve ode dne Letnic ve Skutcích 2 si popsáním způsobem činí příbytek v lidech, kteří uvěří. To vše je založeno na dokonalém díle vykoupení na Golgotě. To také vysvětluje, že požehnání nemohou být získána na základě skutků zákona; jsou jediné a pouze následkem zvěsti víry. Galatští – stejně jako všichni ostatní křesťané – neobdrželi Ducha Svatého skrze svou vlastní aktivitu, nýbrž tím, že přijali Slovo, které jim bylo zvěstováno. Slovo přeložené jako „zvěst“ (řecky: *akoê*) označuje jak zvěstování, tak i slyšení poselství (srovnej s Řím. 10,16 s poznámkou v elb. překladu).

Verše 3 a 4: Jste tak nerozumní? Poté co jste začali v Duchu, chcete nyní v těle dokončovat? Zakusili jste tak mnohé nadarmo? Jestliže skutečně nadarmo?

První otázka třetího verše navazuje na začátek 1. verše. Vlastně jim měla být pošetilost jejich jednání jasná, když správně zvážili a zodpověděli si otázku ohledně přijetí Ducha Svatého. Obdrželi Ducha Svatého na základě své víry v evangelium (2. verš) a svůj život víry začali na správné cestě v Jeho síle a pod Jeho vedením (3. verš). Ale nyní měli v úmyslu dokončovat v těle, když se stavěli pod zákon. Když si vzali zákon jako směrnici pro svůj život, jak to dělá mnoho křesťanů ještě i dnes, nebyl určující silou jejich života už Duch Svatý, nýbrž tělo. Pojem „tělo“ je v Novém zákoně použit v různých významech. Obecně může být řečeno, že označuje přirozený stav **stvoření** (tvora). Na mnoha místech je však míněn zvlášť stav člověka, zkaženého **pádem do hříchu** a ve svém hříchu nepřátelského Bohu. Pro věřícího došlo tělo sice v zásadě svého konce v kříži Krista a křesťan dle svého postavení před Bohem už není „v těle“, nýbrž „v Duchu“ (Řím. 8,3; Gal. 5,24; Řím. 7,5; 8,9). Ale může ještě žít a jednat „podle těla“, tzn. tak, jako kdyby vůbec neměl nový život a sílu Ducha. O to zde apoštolovi jde.

Zákon má co činit s tělem, vztahuje se na oblast přirozeného života a řídí vnější chování neznovuzrozeného člověka. Očekává od něho sílu, kterou on nemá. Protože byl dán Bohem, byl samozřejmě svatý, spravedlivý a dobrý, ale Bůh ho dal svému pozemskému lidu Izraeli na jeho vlastní žádost jen proto, aby mu ukázal, že pro svou bezmocnost (chybění síly) a svůj hřích nemůže být před Bohem tímto způsobem ospravedlněn (Řím. 7,12; 5,20a; Gal. 3,19). Ten, kdo se tedy dnes postaví pod zákon, je odkázán na své tělo v jeho nemohoucnosti a s jeho žádostmi. Tělo je neschopné naplnit zákon, neboť tělo stojí v odporu k Boží vůli, která je vyjádřena v zákoně. Jaká je to proto nerozumnost, chtít v těle dokončovat to, co bylo začato v Duchu!

Po dvou argumentech ohledně obdržení Ducha Svatého (2. verš) a života víry započatého pod Jeho vedením (3. verš) následuje ve 4. verši třetí argument: „*Zakusili jste tak mnohé nadarmo? Jestliže skutečně nadarmo?*“ Některé překlady podávají řecké slovo *paschô* slovem „trpět“; to je normální a nejčastěji se vyskytující význam slova (viz elberfeldský překlad, Lutherův, Mengeho, Schlatterův, Darbyho anglický a francouzský překlad, a překlad F. W. Granta). Je-li takto přeloženo, vztahuje se otázka na utrpení pro Krista,

kteřá na sebe Galatštř vzali po svřm obrácenř. Jestliže adresáti Dopisu bydleli v jižní části řřmské provincie Galacie (viz předmluvu), nalřzáme popis takovřho pronásledování ve Skutcích 14.

Ale do souvislosti Pavlovřch myšlenek se přece lépe hodř překlád: „*Zakusili jste tak mnohé nadarmo?*“ Tak to je v poznámce u Mengeho a elberfeldského překladu, stejně jako v textu revidovanřho elberfeldského překladu. Galatštř učinili velké zkušenosti, když do jejich srdcí vešel Duch Svatř se svojř silou (5. verš; kap. 4,6). Mřlo to všechno být nadarmo? Když se nyní obrátili k zákonu, vyjádřili tím, že to všechno přešlo beze stopy kolem nich, místo aby jim to potvrdilo, že jsou na správnř cestř.

V trochu neobvyklřm dovřtku: „*Jestliže skutečně nadarmo?*“ chce Pavel asi vyjádřit, že nemřže vřřit tomu, že to všechno bylo skutečně nadarmo.

Verš 5: Ten, který vám nyní poskytuje Ducha a působř mezi vami divy, (je to) ze skutků zákona nebo ze zvěstř víry?

Pavel se nyní opřt chápe myšlenky z 2. verše a znovu Galatskřm připomřná jejich vlastní zkušenosti, ale s některřmi rozdíly. Předně zde ukazuje na Toho, který Ducha dává. Za druhé vyzdvihuje s tím spojenř divy, které se ukázaly v galatskřch shromáždřních. Přitom se může jednat o divy, které se v jejich středu děly skrze apoštola, nebo o síly, které v nich samřch byly činnř. Řeckř slovo pro „mezi“ (*en*) připouštř obř vysvřtlení. Tvar činnřho slovesa „působit“ (participium praesens) ukazuje, že se nejedná o jednorázové konání, nřbrž o trvajřcí působení nebo o zásadu. Galatštř museli vřdět, že toto Bořř působení, které ještř v přítomné době zakouřeli, nespočřvalo na tom, že se pokouřeli plnit zákon, nřbrž na zvěstř víry. Třm mřli ještř jeden přítomný důkaz pro to, že jednou vstoupili na správnou cestu a že dodržování zákona není cestou spasení!

Verš 6: Stejnř jako Abraham uvěřil Bohu a bylo mu to počteno ke spravedlnosti.

Odpověď na ty dvě podstatné otázky ve verřích 2 a 5 může znřt jen: Ze zvěstř víry. Tato nevyslovená odpověď je předpokládáná v 6. verři. V tomto verři je nyní poprvř v tomto Dopisu uvedena osoba Abrahama, otce vřech vřřřřcřch (Řřm. 4,11.12). Oddřl, který zde začíná, sahá až k 18. verři.

Zákonu vřrnř Židř se stále znovu odvolávali na Abrahama jako na svřho otce (Jan 8,33.39; Luk. 16,24). Abraham byl uznávánř otec izraelského národa,

jenž také byl jako první Bohem uveden do země Kanaán (Palestina). Tuto zem Bůh zaslíbil Abrahamovi a jeho semeni jako dědictví. Kromě toho mu slíbil, že jeho potomstvo bude početně mocné a že jeho símě se stane požehnáním pro všechny národy (1. M. 12,3; 15,5; 17,8; 22,17.18). Bůh s Abrahamem uzavřel smlouvu a jako znamení této smlouvy mu ustanovil obřízku. Později se obřízka v izraelském národu považovala téměř za stejně významnou jako zákon a jeho dodržování. Tato požehnání na sebe vztahovali i Židé v době Pána Ježíše, protože byli Abrahamovými přirozenými potomky, a tak jako on byli obřezáni. Zapomněli však přitom, že Abraham obdržel všechna Boží zaslíbení na základě své **víry**. Tu stejnou osudnou chybu dělali judaisté mezi křesťany v Novém zákoně. Pokoušeli se věřícím z národů namluvit, že Boží zaslíbení jsou dána jen Abrahamovi a jeho semeni (to jest jeho potomkům). Jestliže nyní nějaký křesťan chce mít podíl na těchto požehnáních, pak prý musí přejmout vnější formy židovství, zákon a obřízku, aby tím vstoupil do Abrahamových šlépějí.

Proti tomuto překrucování Boží pravdy nyní Pavel vystupuje s argumentem, že Abraham nebyl ospravedlněn dodržováním zákona, který byl dán teprve mnohem později (17. verš), nýbrž **vírou**. Podobným způsobem Pavel uvádí verš z 1. Mojžíšovy 15,6 v Římanům 4,3, aby ukázal, že obřízka byla Abrahamovi dána teprve po jeho ospravedlnění, a to jako pečeť jeho spravedlnosti z víry. – V Jakubovi 2,23 je uvedeno totéž místo, avšak z jiného důvodu: tam se jedná o to, aby byla skutky prokázána pravost víry.

Verš 7: Vězte tedy: ti, kteří jsou z víry, ti jsou Abrahamovi synové.

Tento verš je závěrem z předcházejícího. Místo hovorově živějšího vyzvání: „*Vězte tedy*“ bychom mohli přeložit: „*Poznáváte tedy.*“ Smysl řečeného se tím sotva změní.

Judaisté tehdy učili: Musíte žít jako Židé, to znamená, že musíte být obřezáni a dodržovat Mojžíšův zákon. Proti tomu Pavel vyzdvihuje, že jen ti, kteří stojí na pevném základu víry, jsou Abrahamovi synové. Abrahamovým znakem byla víra. Jen ti, kteří nesou ten stejný znak, jsou Abrahamovými syny. Přirozený původ nestačí, aby někdo mohl být uznán za Abrahamova syna (srovnej s Janem 8,37.39; Řím. 9,7,8). Jen ten, kdo je jako Abraham ospravedlněn z víry a žije z víry, může být nazván Božím synem. Ani judaisté neměli přes svůj židovský původ nárok na to, aby se nazývali Abrahamovými syny, neboť jim chyběla víra, základ vztahu, ve kterém Abraham stál k Bohu. Nejprve

jsou zde tedy míněni jen Židé jako přirození Abrahamovi potomci, kteří si velmi zakládali na svém původu od něho. Jak ukazují další verše, vztahuje se tato zásada i na věřící z národů.

Verše 8 a 9: Písmo ale předpokládajíc, že Bůh ospravedlní národy z víry, zvěstovalo Abrahamovi dobré poselství předem: „V tobě budou požehnány všechny národy.“ Tedy ti (, kteří jsou) z víry, jsou žehnáni s věřícím Abrahamem.

Ted' Pavel přechází k přesnějšímu zodpovězení otázky, kdo je nyní skutečně Abrahamovým synem. Písmo svaté je zde představeno jako osoba (srovnej s veršem 22), což je zvláštní, ale významná skutečnost. Když se tato událost stala, První Mojžíšova kniha ještě vůbec neexistovala, a proto nemohla nic „předvídat“. Jen vševědoucí Bůh znal budoucí průběh věcí. S Ním je zde tedy ztotožněno „Písmo“, Boží slovo. Bůh a Jeho slovo jsou i v Židům 4,12.13 považováni za jedno. Jaký důkaz velikosti, neomylnosti a autority Bible! Zde použité řecké slovo pro „Písmo“ (*graphê*) se v Novém zákoně vyskytuje více než padesátkrát. Vždy označuje Písma Starého zákona i Nového zákona v tom rozsahu, jak již existovala.

Bůh, který všechno viděl předem, zvěstoval Abrahamovi předem dobré poselství, které bylo později zaznamenáno inspirací Ducha Svatého. Bůh předem viděl, že národy budou ospravedlňovány stejně jako Izrael na základě víry a ne skrze zákon, který tehdy byl přece ještě budoucí. Toto ospravedlnění je předpokladem pro to, aby jim mohlo být v Abrahamovi požehnáno. Slova: „*V tobě budou požehnány všechny národy*“ nejsou nějakým doslovným uvedením určitého místa ze Starého zákona, nýbrž spojením dvou Božích zaslíbení Abrahamovi. První obdržel při svém vyjití z Ur: „*V tobě budou požehnány všechny čeledi země.*“ (1. M. 12,3) Druhé nalézáme v 1. Mojžíšově 22,18: „*V tvém semeni si budou žehnat (nebo: budou požehnány) všechny národy země.*“ (Srovnej s 1. M. 18,18.) Pavel zde vědomě mluví o Abrahamově „semeni“. Později uvidíme, že tímto semenem je Kristus (16. verš). Uvádí slova „v tobě“, aby ukázal, že u národů, stejně jako u Abrahama, bude **víra** základem k přijetí požehnání. U slov „v tobě“ nelze tedy v žádném případě myslet na nějakou Abrahamovu zásluhu. Ani nějaká myšlenka na přijetí všech věřících ve smlouvě uzavřené s Abrahamem tu není základem. Abraham obdržel Boží požehnání na základě své poslušnosti víry, a tak je tomu také nyní u národů.

To je souhrnně potvrzeno v 9. verši: „*Tedy ti, kteří jsou z víry, jsou žehnáni s věřícím Abrahamem.*“ První podmínka pro Boží požehnání je ospravedlnění. Poněvadž však k ospravedlnění dochází na základě víry, může i požehnání být dosaženo jen na základě víry.

Jak vlastní zkušenost Galatských (2. až 5. verš), tak také Písmo svaté (6. až 8. verš) tedy potvrzují, že jen ten, kdo přijde k Bohu ve víře, od Něho obdrží požehnání. Judaističtí učitelé však ze Starého zákona vyvodili opačný závěr. Požadovali, že se Galatští musejí podrobit zákonu, jestliže chtějí dosáhnout požehnání zaslíbených Abrahamovi. Proti tomu Pavel nyní v následujících verších znovu vystupuje a bere si pod lupu samotný zákon.

Verš 10: Neboť kteříkoli jsou ze skutků zákona, jsou pod zlořečením; neboť je napsáno: „Zlořečený je každý, kdo nezůstává ve všem, co je napsáno v knize zákona, aby to činil!“

Zlořečení je vyjádřené přání, aby těm, proti kterým je namířeno, byla způsobena časná nebo věčná škoda. Boží zlořečení zjevuje Boží soud nad člověkem jako následek hříchu (srv. s 1. M. 3,14.17). Také Bohem daný zákon může lidem nakonec jen zlořečit. Všechna Boží přikázání jsou sama o sobě svatá a spravedlivá a dobrá (Řím. 7,12), ale lidé jsou na základě v sobě přebývajícího hříchu neschopni je zachovávat. Jakub ve svém Dopisu píše: „*Neboť kdo celý zákon zachová, ale v jednom klopýtne, stal se vinným všemi přikázáními.*“ (Jak. 2,10) Každý upřímný člověk musí připustit, že není v stavu zachovat každé z Božích přikázání. Zákon je jako řetěz, jehož články jsou jednotlivá přikázání. Jestliže některý článek praskne, je celý řetěz přetržen. Proto logický závěr zní: „*Zlořečený je každý, kdo nezůstává ve všem, co je napsáno v knize zákona, aby to činil!*“ Každý, kdo se postaví pod zákon, přichází také pod zlořečení. Výraz „*ze skutků zákona*“ tvoří protiklad ke slovům „*z víry*“ v 7. verši. Jsou tím označeni ti, kteří zastávají zásadu, že se člověk může Bohu blížít a líbit se Mu plněním zákona. Odebírají se tím pod zlořečení zákona. Souvislost s 5. Mojžíšovou 27, z níž je zde použitý citát vzat, to činí zvláště zřetelným. V 5. Mojžíšově 27,12.13 Mojžíš řekl izraelskému lidu, že až přijdou do země Kanaán, má šest pokolení stát na hoře Garizim k žehnání a zbylých šest na hoře Hébal k zlořečení. V na to následujících verších není však ani jedním slovem vysloveno požehnání, nýbrž jen zlořečení. Poslední ze dvanácti zlořečení je uvedeno zde.

Verše 11 a 12: Ale že skrze zákon není nikdo před Bohem ospravedlněn, (je) zjevné, neboť „spravedlivý bude živ z víry“. Zákon ale není z víry, nýbrž: „Kdo tyto (věci) učiní, bude skrze ně žít.“

K argumentu, že všichni, kteří se stavějí pod zákon, spadají pod Boží zlořečení, protože ho nemohou zachovat, připojuje apoštol nyní další důkaz: nikdo nemůže být před Bohem ospravedlněn skrze zákon. Je charakteristické, že zde není „skrze zákon“ (řecky: *dia nomou*, srv. s kap. 2,21), to znamená, že zákon je prostředkem, ale také ne „ze zákona“ (řecky: *ek nomou*, srovnej s veršem 21), to znamená na zásadě zákona, nýbrž zde jsou slova „v zákoně“ (srovnej s poznámkou v elberfeldském překladu; řecky: *en nomô*), to znamená v síle zákona, nebo tak dlouho nebo tak daleko, jak má zákon platnost. Nebezpečí u Galatských spočívalo v tom, že si mysleli, že vedle své víry v Pána Ježíše Krista musejí zachovávat zákon. Judaisté, kteří k nim přišli, je nechťeli přemlouvat k tomu, aby se vzdali víry v Krista. Říkali jim jen, že do datečně k této víře musejí ještě dodržovat zákon, jestliže se chtějí Bohu líbit. Tak chtěli Galatští spolu spojit zákon a milost a domnívali se, že ujdou zlořečení zákona. Pavel jim musí nyní ukázat, že tyto dvě věci jsou spolu naprosto neslučitelné. Je zjevné, že před Bohem není nikdo ospravedlněn v zákoně. Pro přirozeného člověka to není zjevné, ale pro duchovního ano. Před lidmi může spravedlnost ze skutků obstát, ale ne před Bohem.

Je to zdůrazněno a potvrzeno citováním z proroka Abakuka: „*Spravedlivý bude žít z víry.*“ (Ab. 2,4) Tím zde není míněno, že ten, kdo je ospravedlněn z víry, bude žít, jak to je mnohými překládáno a vykládáno, nýbrž že ten, kdo je ospravedlněn, může žít jen z víry a ne v okruhu zákona, protože v zákoně není vůbec žádné místo pro víru. Proto zákon nemůže být ani základem ospravedlnění, ani pravidlem pro věřícího. Pro obojí přichází v úvahu jen víra.

Závěrem tohoto řetězu důkazů Pavel ještě jednou konstatuje: „*Zákon ale není z víry, nýbrž: „Kdo tyto (věci) učiní, bude skrze ně žít.*““ Už poukázal na spojení mezi zákonem a zlořečením (10. verš). Také ukázal, že skrze zákon není před Bohem nikdo ospravedlněn (11. verš). Nyní se vrací k protikladu, o němž se zmínil už ve verších 2 a 5: zákon a víra. A aby to zcela ozřejmil, připojuje k tomu další citát ze Starého zákona, který výslovně vyzvedá konání a dodržování přikázání jako podmínku k životu. Tento verš ze zákona samého (3. M 18,5) stojí v příkrém protikladu k víře. Zatím co spravedlivý

žije z **víry** ve slavnou osobu Vykupitele Ježíše Krista, spočívá život zákonického člověka v **konání**, ale nikdy nedosáhne spravedlnosti a věčného života, nýbrž přivádí na sebe jen zlořečení.

Verše 13 a 14: Kristus nás vykoupil ze zlořečení zákona tím, že se za nás stal zlořečením (neboť je napsáno: „Zlořečený je každý, kdo visí na dřevě!“); aby Abrahamovo požehnání v Kristu Ježíši přišlo k národům, abychom my skrze víru obdrželi zaslíbení Ducha.

Nyní se závěrem apoštol vrací k tomu, co bylo v 10. verši řečeno o zákonu a s ním spojenému zlořečení. Jestliže chceme správně porozumět tomu, co říká o vykoupení od tohoto zlořečení zákona, musíme dbát na to, že jen Izrael byl Bohem postaven pod zákon. Pavel nejprve velmi důrazně říká, že Kristus vykoupil „*nás*“, to jest *Židy*, potom že Abrahamovo požehnání v Kristu přijde „*k národům*“, a konečně ve 14. verši má slovem „*my*“ na mysli Židy i pohany společně, neboť toto „*my*“ je zcela bez důrazu (v řečtině zcela chybí).

Zákon ze Sinaje platil jen pro izraelský národ, pro Abrahamovo pozemské potomstvo. Prokázalo se, že člověk nemůže být před Bohem ospravedlněn skrze zákon. Ale dokud měl zákon platnost, to znamená až ke kříži Golgoty, byli i **věřící** Izraelité, stejně jako ostatní, povinni dbát zákona. Ale stejně tak málo ho mohli dodržovat jako ostatní. Tak se nalézali také pod zlořečením. Ale toto zlořečení pro ně nemělo věčné následky. Jak to říká Židům 11,13, zemřeli ve víře. Ale pro nevěřící Židy sahá to zlořečení až do věčnosti; jsou věčně ztraceni.

Jak mohlo být odejmuto toto Boží zlořečení, které je nevyhnutelným následkem nedodržování zákona? Dokud platí zákon, nemůže tu být žádné osvobození. Už jsme viděli, že zákon a zlořečení jsou podle Božího slova spolu nerozlučně spojeny (10. verš). To ale znamená, že vykoupení od zlořečení zákona je možné jen tehdy, když zároveň i zákon sám je zrušen.

Na kříži Golgoty vzal Pán Ježíš zlořečení zákona dobrovolně na sebe. Ale tím ještě nebylo řečeno, že zákon jako takový ztratil platnost. Jako Galatští tehdy, domnívá se i dnes mnoho křesťanů, že Kristovým dílem je odejmuto **zlořečení** zákona, ale zákon sám je ještě platný. Ve vztahu ke svému ospravedlnění důvěřují v Pána Ježíše, ale cítí se být i nadále zavázáni dodržovat zákon.

Pavel proto pomocí zákona samého dokazuje, že dílem Pána Ježíše na kříži je i platnost tohoto zákona plně odstraněna, a nejenom zlořečení (srv. s Řím. 10,4). To činí, když uvádí slova z 5. Mojžíšovy 21,23: „*Zlořečený je každý, kdo visí na dřevě!*“ Zákon výslovně říká, že každý, kdo je pověšen na dřevo, je zlořečený, ať je vinen nebo nevinen! Ten, kdo visí na dřevě jako provinilý, obvykle asi na šibenici nebo na stromě, je viditelným důkazem toho, že na něm bylo vykonáno zlořečení, které zákon vždy vyslovuje nad zločincem. Ale zákon neříká: „*Zlořečený je každý, kdo jako provinilý visí na dřevě!*“ Výrok zákona zní: „*Zlořečený je každý, kdo visí na dřevě!*“ Tedy i ten, kdo je jako nevinný pověšen na dřevo, tam visí jako zlořečený, jako někdo vyvržený z Božího lidu.

Když byl Pán Ježíš ukřižován, byl také pověšen na dřevo. Ale On byl nejen nevinný ve smyslu žalob, které proti Němu byly vzneseny. On přišel, aby naplnil zákon a proroky (Mat. 5,17). Nikdo Jej nemohl usvědčit z hříchu (Jan 8,46). Ale když tam jako nevinný visel na kříži, přišel dobrovolně pod zlořečení zákona. Tuto cenu zaplatil, aby všechny, kteří byli pod zlořečením zákona, vykoupil a aby pohanům přinesl Abrahamovo požehnání.

Tím, že Pán Ježíš jako jediný, který neučinil a neznal hřích, se stal pod zákonem zlořečením, bylo zcela jasně ukázáno, že tento zákon, který žádný člověk nemohl dodržet a pod kterým byl ten jediný bezhříšný člověk učiněn zlořečením, nikdy nemůže být cestou člověka k Bohu. Co to musí pro Žida znamenat, když pozná, že ten, který se stal podle Božího zákona na kříži Golgoty zlořečením, je Mesiáš, ano, Boží Syn!

Právě tím, že se Pán Ježíš podle zákona stal zlořečením, vystoupil jednou provždy z okruhu platnosti tohoto zákona. Ale nejen to, On také přivedl na kříži zákon sám k jeho konci (Ef. 2,15; Kol. 2,14). Jestliže ale On už nemá nic společného se zákonem, pak ani ti ne, kteří v Něho věří. Zlořečení zákona a platnost zákona jsou Jeho dílem pro každého věřícího provždy odstraněny. Dábel člověku namlouvá: neexistuje Boží zlořečení, není věčné zatracení, není peklo! A mnoho lidí mu věří. Ale Boží slovo, Bible, říká, že věčné zahynutí daleko od tváře Pána (2. Tes. 1,9) a věčný oheň, který je připraven pro ďábla a pro jeho anděly (Mat. 25,41), budou trestem těch, kteří nejsou osvobozeni vírou v Pána Ježíše od Božího zlořečení.

Jen tím, že se Kristus stal na kříži zlořečením, v Něm mohlo přijít Abrahamovo požehnání k národům. Dokud zákon měl platnost, byly národy totiž bez naděje a bez Boha na světě (srv. s Ef. 2,11-18).

Poslední část 14. verše ukazuje, jaký je znak požehnání, kdysi zaslíbeného Abrahamovi, pro všechny národy nynější doby milosti: je to Duch Svatý (srv. s Luk. 24,49; Sk. 1,4.5; 2,33; Ef. 1,13). Duch Svatý zde není tím, kdo zaslíbení dal, nýbrž je sám předmětem zaslíbení. Tato věta zároveň dává odpověď na Pavlovy otázky ve verších 2 a 5. Také Galatští přijali Ducha Svatého, kterého Pán Ježíš zaslíbil, jediné a pouze skrze víru.

Verš 15: *Bratři, mluvím podle lidského (způsobu); i smlouvu člověka, která je potvrzena, nikdo neruší ani k ní (nic) nepřipojuje.*

Apoštol nyní uvádí ještě další argument proti judaistům. Ve verších 6 až 14 mezi jiným na Abrahamově příkladu ukázal, že jediné a pouze **víra** je předpokladem pro přijetí zaslíbení a požehnání a že **skutky** zákona s tím jsou naprosto neslučitelné. Ve verších 15 až 18 nyní pomocí Abrahamova životního příběhu vysvětluje přednost zaslíbení před zákonem.

Tento nový oddíl začíná oslovením „*Bratři*“. Přes své rozhořčení kvůli tak nebezpečným sklonům galatských věřících chce tímto oslovením vyjádřit svoji nezměněnou lásku k nim (viz kap. 1,11; 4,12.28.31; 5,11.13; 6,1.18).

Dříve než pak uvede další argument, připojuje vysvětlující slova: „*Mluvím podle lidského způsobu.*“ (Srv. s Řím. 3,5; 6,19; 1. Kor. 9,8; 15,32.) Tím chce říci, že to, co následuje, nevyžaduje duchovní porozumění, nýbrž může být pochopeno každým rozumným člověkem: už lidmi učiněná a možná písemně stanovená dohoda nemůže být normálně převrácena nebo změněna. Proto právě je činěna. Řecké slovo pro „smlouvu“ (*diathêkê*) znamená také „závěť“ (srv. s Židům 9,15 a dále). Proto Luther, Züricher a revidovaný elberfeldský překlad překládají jako „závěť“, zatím co Menge používá všeobecnější slovo „opatření“ a Weiszäcker slovo „smlouva“. Také většina vykladačů vychází z významu „závěť, poslední opatření“. V následujících verších má pisatel zjevně před očima oba významy řeckého slova *diathêkê*. Ve verších 16 a 17 mluví o Božím zaslíbení Abrahamovi a jeho potomstvu, k čemuž Bůh s Abrahamem uzavřel **smlouvu** (1. M. 15,18; 17,2.4.7.9.11.13.19.21). Ale v 18. verši se mluví i o dědictví, při kterém myslíme na závěť, ačkoli slovo *diathêkê* zde už není zmíněno. Poněvadž se v uvedených místech z 1. Mojžíšovy knihy stále mluví jen o Boží smlouvě (hebrejsky: *berith*) s Abrahamem a slovo *diathêkê* se v Septuagintě, řeckém překladu Starého zákona, používá jen ve významu „smlouva“, je tento překlad zde asi správnější, přičemž pisatel a tehdejší čtenářům byl běžný význam „závěť“ stále přítomný.

Verš 16: Abrahamovi byla přislíbena zaslíbení a jeho semeni. Neříká: „a semenům“, jako o mnohých, nýbrž o jednom: „a tvému semeni“, které je Kristus.

Nyní následuje použití lidského příkladu na duchovní okruh: zaslíbení, která Bůh dal Abrahamovi, byly bezpodmínečné a neproměnitelné sliby o vlastnictví země Kanaán a o požehnání pro něho samého, jeho potomky a všechny národy (1. M. 12,2.3; 15,5.7.18; 17,1 a dále; 22,16-18). Tato Boží zaslíbení tvořila základ „jednostranné“ smlouvy, kterou Bůh uzavřel s Abrahamem. Proto je také nedotknutelná a neproměnitelná⁷. Bůh však dal svá zaslíbení nejen samotnému Abrahamovi, nýbrž také jeho semeni. Normálně je „semenem“ v této souvislosti míněno potomstvo nějakého člověka. Pavel však zde činí omezení, že semenem není míněn izraelský lid nebo dokonce Izmael a další Abrahamovi potomci, nýbrž jediná osoba: Kristus.

Pavlem použitý tvar množného čísla „a semenům“ se nevyskytuje ani ve slovech Božího zaslíbení Abrahamovi, ani jinde v hebrejském Starém zákoně (1. Sam. 8,15 je asi jediná výjimka; tam však je význam: setby). Vždy čteme „semeno“ v jednotném čísle. Když odhlédneme od míst jako 1. Mojžíšova 4,25 a 1. Samuelova 1,11, má slovo „símě“ kolektivní význam a normálně označuje celé potomstvo nějaké osoby, tedy množství potomků.

Pavel jako učený v Písmu přirozeně věděl, že tvar množného čísla „semena“ se v této souvislosti vůbec nevyskytuje a že na druhé straně jednotné číslo zde naznačuje normálně množství potomků. Protiklad má tedy ukazovat, že zaslíbení, které měl Pavel před očima, neplatí všemu izraelskému lidu, nýbrž jen jedné osobě. Abraham totiž obdržel zcela různá zaslíbení. Bůh mu nejprve přislíbil vlastnictví země Kanaán, například v 1. Mojžíšově 13,15 a 17,8. Mnozí vykladači věří, že slova „a tvému semeni“ jsou zde doslovně uvedena z těchto míst. Ale ta se vztahují právě na vlastnictví země Kanaán, která byla přece slíbena izraelskému lidu jako Abrahamovu potomstvu. Za druhé však Bůh dal Abrahamovi zaslíbení: „*Požehnány budou v tobě všechny čeledi země.*“ (1. M. 12,3) Toto zaslíbení uvedl Pavel už v 8. verši. Nejprve bylo dáno jen Abrahamovi, ne jeho semeni, ale v 1. Mojžíšově 22, kde je podána zpráva o obětování Izáka, bylo opakováno. V 1. Mojžíšově 22,17 mluví Bůh nejprve o Abrahamovu čteném potomstvu. To se rozmnoží „*jako nebeské*

⁷ Smlouva zákona, uzavřená později mezi Hospodinem a izraelským lidem na Sinaji, byla vázána na podmínku, že Izrael Boha bude poslouchat (2. M. 19,5). Neposlušností Izraele však byla smlouva porušena.

hvězdy a jako písek, který je na mořském břehu; a tvé símě bude vlastnit bránu svých nepřátel“. Zde je jednoznačně řeč o izraelském lidu. Poslední část tohoto zaslíbení se naplní v tisíciletém království, když Izrael zaujme první místo mezi všemi národy (Iz. 60). Ale v 18. verši následují slova: „*A v tvém semeni si budou žehnat⁸ všechny národy země*.“ Toto požehnání pro všechny národy se neuskuteční skrze izraelský lid, který je nyní sice ještě z části rozptýlen, ale v tisíciletém království bude mít vládu nad všemi národy. Toto požehnání přijde jen skrze **jednu** Osobu, skrze Krista samotného. On je to pravé Abrahamovo símě, na které se vztahuje toto Boží zaslíbení. Už v 1. Mojžíšově 3,15 je nazván semenem ženy, které potře hadovi hlavu. Také v 1. Mojžíšově 22 je znázorněno v předobrazu Izákem, Abrahamovým synem, který měl být na Boží výzvu obětován a v podobenství byl vzkříšen (Žid. 11,17-19). Abraham ovšem zůstal ušetřen obětování svého syna, ale Bůh svého vlastního Syna neušetřil, nýbrž Ho vydal za nás za všechny (Řím. 8,32). Jen skrze Pána Ježíše Krista, Syna Davidova a Syna Abrahamova (Mat. 1,1) se Boží zaslíbení stanou skutečností, a to jak pro Izrael a pro národy v tisíciletém království, tak i v duchovním vztahu pro křesťany nynější doby milosti. „*Neboť všechna Boží zaslíbení, kolik jich jen je, v něm je Ano a v něm je Amen, Bohu k slávě skrze nás*.“ (2. Kor. 1,20) V Kristu nám bylo dokonce darováno věčné zaslíbení Boha Otce, které Abraham ještě neznal: věčný život, který byl u Otce a nám byl zjeven a darován (2. Tim. 1,1; Tit. 1,2; 1. J. 1,2).

Verš 17: Toto ale říkám: Bohem předtím potvrzenou smlouvu nečiní po čtyřech stech třiceti letech vzniklý zákon neplatnou, aby zrušil zaslíbení.

Pavel se nyní opět chápe svého důkazu, který začal v 15. verši: „*Toto ale říkám*“, to jest: „*Myslím tím následující*.“ Smlouva, kterou Bůh s Abrahamem uzavřel, byla potvrzena vícekrát. Zaslíbení: „*Požehnány budou v tobě všechny čeledi země*“ (1. M. 12,3) Bůh opakoval v 1. Mojžíšově 22,18 vzhledem k Izákovi, pak v kapitole 26,4 Izákovi osobně a v kapitole 28,14 vůči Jákobovi. Naposledy je v 1. Mojžíšově 46,2-4 řečeno, že Bůh mluvil k Jákobovi a potvrdil mu, že bude s ním a že bude ochraňovat jeho potomstvo. Slova „*předtím potvrzenou*“ (řecky: *prokyród*) se vztahují proto asi na toto poslední setkání Boha s Jákobem na cestě do Egypta a ne na první zmínku o

⁸ nebo: „budou požehnány“ (pozn. k elb. př. – p. p.)

uzavření smlouvy s Abrahamem v 1. Mojžíšově 15. Mezi narozením Abrahama a vydáním zákona na Sinaji uplynulo více než šest set let, zatím co zde čteme, že zákon byl vydán o čtyři sta třicet let později. Ve 2. Mojžíšově 12,40 je doba pobytu dětí Izraele v Egyptě udána čtyřmi sty třiceti roky⁹. Toho se zde Pavel dotýká. Kratší čas čtyři sta let v 1. Mojžíšově 15,13 a ve Skutcích 7,6 je buď všeobecný údaj, nebo se vztahuje na dobu, ve které byl Izrael v Egyptě utlačován.

Bůh se tedy staral o to, aby mezi smlouvu s Abrahamem, založenou na Jeho zaslíbeních, a vydáním zákona na Sinaji uplynula doba více století. Kdyby byl zákon vydán jen o krátký čas později, mohla by vyvstat myšlenka, že obojí k sobě úzce patří. Takto ale muselo být předem jasné, že se jedná o dvě zcela rozdílné zásady. Jak zaslíbení, tak i zákon – obojí mělo svůj význam. Nesměly však být spolu zaměňovány nebo směřovány, jak se to dělo u Galatských. Na čem však v tomto verši záleží, je, že zaslíbení, které Bůh dal Abrahamovi bez jakékoli podmínky, nebylo v žádném případě zneplatněno smlouvou zákona, uzavřenou později s Izraelem, která se zakládala na podmínce poslušnosti, a že skrze zákon k tomuto zaslíbení také nebylo nic připojeno, jak se zjevně snažili judaisté namluvit Galatským.

Verš 18: Neboť jestliže je to dědictví ze zákona, (tedy) již není ze zaslíbení; Abrahamovi (je) ale Bůh daroval skrze zaslíbení.

V čem spočívá to dědictví (nebo dědický podíl, řecky: *klêronómia*, srv. se Sk. 20,32; Ef. 1,14.18; 5,5; Kol. 3,24; Žid. 9,15; 11,8; 1. Petra 1,4), není blíže rozvedeno. Dědictvím Izraele, Abrahamova pozemského potomstva, bude v tisíciletém království země Kanaán (Izrael/Palestina) v celé své rozloze. Ale věřící nynější doby dostávají jako Abrahamovi duchovní synové jiný dědický podíl. Budou v tisíciletém království spojeni s oslaveným Kristem a budou s Ním vládnout (Ef. 1,10.11; Zj 20,6). Jejich dědický podíl jde však ještě dále. V Židům 9,15 je nazván věčným dědictvím a v 1. Petra 1,4 neporušitelným, neposkrvněným a neuvadlým dědictvím, které je uchováváno v nebesích.

Pavlovi zde nejde o podstatu tohoto dědictví, nýbrž o to, jak je získáno. Staví Galatské před buď – anebo. Buď dědictví spočívá na zákonu ze Sinaje, pak si je člověk zasloužil plněním zákona. Nebo se dědictví obdrží na základě zaslíbení, a pak je darem Boží milosti. Obě zásady nemohou a nesmějí být mezi

⁹ V Septuagintě zde však čteme: „Ale doba pobytu synů Izraele, kteří bydleli v Egyptě a Kanaánu, byla čtyři sta třicet let.“

sebou zaměňovány ani spolu směřovány. Představme si zaměstnance, který na konci měsíce obdrží svoji dobře zaslouženou mzdu. Kdyby mu zaměstnavatel při předání řekl: „Dávám vám tyto peníze jako znamení svého přátelství,“ mohl by zaměstnanec právem říci: „Ale já jsem si ty peníze přece zasloužil svou prací!“ Je tedy nemožné a také nepřípustné vydávat něco právoplatně zaslouženého za důkaz přízně nebo milosti. Stejně tak si však nemůžeme zasloužit milost.

Tento verš tedy ujasňuje, že je jen **jedna** cesta k získání dědictví: Boží milost, která byla vyjádřena v Božím zaslíbení Abrahamovi a jeho semení bez podmínky. Ten, kdo se odvolává na Abrahama, to tedy může činit jen vzhledem k zaslíbení, milosti a víře, ne na základě skutků zákona.

Verš 19: Proč nyní zákon? Byl přidán kvůli přestoupením – dokud by nepřišlo Símě, jemuž bylo zaslíbení učiněno –, ustanoven skrze anděly v ruce prostředníka.

V tom, co Pavel doposud řekl, už konstatoval, že člověk není ospravedlňován skutky zákona, nýbrž vírou v Ježíše Krista (kap. 2,16), že Duch Svatý nebyl dán v důsledku skutků zákona, nýbrž v důsledku kázání o víře (kap. 3,5), a nakonec že zákon působí zlořečení (kap. 3,10). Proto teď kladená otázka: „Proč nyní zákon?“ je pochopitelná a je nutné na ni dát odpověď.

Odpověď zní: „Byl přidán kvůli přestoupením...“ Tím apoštol nechce říci, že zákon je nutný přídavek k Božímu zaslíbení, neboť slova „*kvůli přestoupením*“ neznamenaají, že by mělo skrze zákon být hříchu zabráněno, nýbrž naopak, že ten byl jako přestoupení zjeven. Slovo „*kvůli*“ (řecky: *charin*) zde označuje tedy zamýšlený účel zákona, ne důvod nebo příčinu. Téměř to stejné říká Pavel trochu jinými slovy v Římanům 5,20: „*Zákon ale k tomu přistoupil, aby se přestoupení stalo nadmíru rozhojněným.*“

Boží vůle není, aby člověk hřešil, nýbrž Bůh chce, aby se přestupující charakter jeho hříchu stal zjevným. Proto zde čteme „*přestoupení*“ a nikoli „*hřích*“ (srv. s Řím. 4,15; 5,13). Co ale bylo úmyslem? Závěr může být jen ten, že Bůh, když nejprve dal Abrahamovi svá zaslíbení neobsahující žádnou podmínku, chtěl zákonem ze Sinaje jasně ukázat, že si nikdo svým vlastním konáním nemůže zasloužit to, co Bůh zaslíbil v bezpodmínečné milosti. A právě zde spočívalo vážné nebezpečí, v němž se nalézali Galatští. Chtěli sice jen spolu spojit milost a zákon, ale Bůh jim musí ukázat, že ty dvě věci nelze spolu spojit.

Následující vložená věta „*dokud by nepřišlo Símě, jemuž bylo zaslíbení učiněno*“, ukazuje na to, že zákon měl jen dočasný význam. Už v 16. verši jsme viděli, že toto Abrahamovo símě (nebo: potomek) není nikdo jiný než Kristus. V Něm jsou nejen naplněna Boží zaslíbení, nýbrž On je podle Římanům 10,4 také konec zákona.

Nakonec se v poslední části verše ukazuje podřízený charakter zákona. Byl „*ustanoven skrze anděly v ruce prostředníka*“. K Abrahamovi mluvil Bůh bezprostředně; dokonce se mu několikrát zjevil. Ale při vydání zákona se účastnila stvoření. Ve Starém zákoně není o spolupůsobení andělů zmínka. Ovšem hebrejský text 5. Mojžíšovy 33,2 je v Septuagintě, řeckém překladu Starého zákona, přeložen takto: „*Po jeho pravici s ním (byli) andělé.*“ Hebrejský text, který na tomto místě není snadno srozumitelný, v elberfeldském překladu zní: „*Z jeho pravice vycházel pro ně oheň zákona.*“ (Srv. s Žalmem 68,17.) V Novém zákoně se však při vydání zákona na třech místech mluví o spolupůsobení andělů: Ve Skutcích 7,53, v Židům 2,2 a zde. Něco takového není v Bibli ojedinělým případem. Existuje celá řada skutečností z doby Starého zákona, které jsou sděleny teprve v Novém zákoně: Enochovo proctví (Judy 14), jména egyptských kouzelníků Jannesa a Jambresa (2. Tim. 3,8), smrt proroka Zachariáše (Mat. 23,35) atd. Tak jako při mnoha jiných příležitostech, byli i při vydání zákona andělé činní jako služebníci a Boží nástroje.

Kromě andělů spolupůsobil však také Mojžíš jako lidský prostředník (srv. s 3. M. 26,46; 5. M. 5,5). Zmínkou o skutečnosti, že Bůh svému izraelskému lidu nedal zákon bezprostředně, nýbrž skrze zprostředkování stvořených bytostí, zde má být zřetelně ukázáno, že nemá stejnou vznešenost jako Boží zaslíbení Abrahamovi. Přesto nesmí být přehlíženo, že to je Boží zákon, a proto je svatý, spravedlivý a dobrý (Řím. 7,12.14.22).

Když ještě jednou přehlédneme výroky tohoto verše, zjistíme následující čtyři znaky zákona jako rozdíl k Božímu zaslíbení:

1. Zákon byl vydán podstatně později než zaslíbení.
2. Zákon měl zjevit stav člověka, zatím co zaslíbení ukázalo Boží milost.
3. Zákon měl mít jen časově omezenou platnost.
4. Zákon byl vydán prostřednictvím stvořených bytostí, avšak zaslíbení přišlo bezprostředně od Boha.

Verš 20: Prostředník ale není (prostředník) jednoho; Bůh ale je jeden.

Tento verš je vysvětlujícím dodatkem k 19. verši, v němž se přece už mluvilo o prostředníkovi, totiž o Mojžíšovi. Když Bůh dal Abrahamovi zaslíbení, byl On, Jeden, sám jednající. Abraham přitom nemohl činit nic. Také přitom nebyl potřebný nějaký prostředník.

Ale splnění zákona, který Bůh později dal izraelskému lidu na Sinaji, nezáviselo na Něm, nýbrž na lidech. Existence prostředníka ukazuje proto na dvě „strany“ při vydání zákona, tedy Boha na jedné straně a izraelský lid na druhé straně. Všechna požehnání smlouvy zákona byla závislá na poslušnosti Izraele (viz 5. M. 28). Protože Izrael zákon nedodržel, byla od nich tato smlouva porušena (Jer. 31,32).

Když Bůh dal Abrahamovi zaslíbení, bylo tomu ale jinak. Zde **jeden** Bůh v milosti vyjádřil úmysl své vůle a prostředník nebyl potřebný. Tím je v tomto verši kromě časové přednosti prokázána i mravní přednost zaslíbení před zákonem.

Mnozí vykladači mají s tímto veršem zjevně velké těžkosti. Kdosi jednou napočítal přes tři sta různých pokusů o vysvětlení! Tyto těžkosti povstaly hlavně z toho, že je tu vůle v prostředníkovi vidět Krista a na místě Boha uvést jako jednu z těch dvou stran anděly. Obojí však zjevně naprosto míjí myšlenkový sled v tomto místě.

V 1. Timoteovi 2,5 je ovšem Pán Ježíš označen za prostředníka: „*Neboť Bůh je jeden, a jeden prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš.*“ Zde se však jedná o zcela jinou souvislost. Doba zákona prokázala, že lidé sami od sebe nemohou naplnit Boží vůli. Jestliže tu tedy byla nějaká cesta k zachraně hříšníků, pak mohla být ukázána jen Bohem samým. Proto Bůh poslal svého Syna, jenž jako Bůh a člověk svým dílem vykoupení na kříži připravil tuto cestu ke smíření lidí s Bohem. Tím se stal prostředníkem mezi Bohem a lidmi. Jen vírou v Pána Ježíše a v Jeho výkupné dílo může hříšník najít spasení a pokoj. Jiné prostřednictví Boží slovo nezná.

Verš 21: Je tedy zákon proti Božím zaslíbením? To buď daleko! Neboť kdyby byl dán zákon, který by mohl oživit, pak by skutečně byla spravedlnost ze zákona.

Je to, jako by Pavel předvídal kritické otázky Galatských a chce na ně odpovědět dříve, než budou položeny. Po všem tom, co řekl o rozdílu, ano o pro-

tikladu mezi Božími zaslíbeními Abrahamovi a zákonem ze Sinaje, by skutečně mohla vzniknout otázka: je tedy nyní zákon něco, co se obrací proti Božím zaslíbením? Bůh přece dal obojí! Proto také nemůže mezi těmito dvěma existovat žádný rozpor. Slovy: „*To buď daleko!*“ od sebe apoštol takovou myšlenku daleko zavrhuje (srv. s kap. 2,17; Řím. 6,2). Zákon neodporuje Božím zaslíbením.

Zdůvodnění toho ve druhé části verše se přímo obrací proti chybným myšlenkám judaistů v Galacii. Rozpor mezi zákonem a Božím zaslíbením by tu totiž mohl být jen tehdy, kdyby zákon skutečně mohl přinést život a spravedlnost. Pak by totiž byly k Bohu dvě cesty: víra v Jeho slovo (u Abrahama byla víra v zaslíbení) a dodržování zákona. Následek toho by byl, že by tu byli lidé, kteří by obdrželi Boží požehnání na základě své víry v zaslíbení, a druzí, kteří by obdrželi totéž na základě svého dodržování zákona. Tím Pavel naprosto jasně ukázal bludná pojetí Galatských. Zákon nemůže způsobit ani život, ani spravedlnost, ačkoli slibuje obojí (3. M. 18,5; 5. M. 6,25). Vinu na tom nemá ale ani zákon ani Bůh, který ho dal, nýbrž hříšný člověk, který nemůže zákon naplnit. Z tohoto důvodu tu je jen jedna jediná cesta k Bohu: „*Neboť to zákonu nemožné, protože byl skrze tělo bez síly, učinil Bůh tím, že posílaje svého vlastního Syna v podobnosti těla hříchu a pro hřích, odsoudil hřích v těle, aby právní požadavek zákona byl naplněn v nás, kteří nechodíme podle těla, nýbrž podle Ducha.*“ (Řím. 8,3.4)

Verš 22: *Písmo ale všechno uzavřelo pod hřích, aby zaslíbení z víry v Ježíše Krista bylo dáno těm, kteří věří.*

Jako už v 8. verši, mluví Pavel i zde o Svatém Písmu jako o osobě. Slovo *graphê* je sice většinou používáno ve smyslu „místo Písma“, ale zde, jakož i v Janu 2,22 a v 2. Petra 1,20, označuje celé Svaté Písmo Starého zákona. Přitom můžeme jistě myslet také na určitá místa, jako například na 5. Mojžíšovu 27,26 (srv. s Řím. 3,9-20). Písmo je Boží živé slovo. Bůh a Jeho slovo, zjevení Jeho samého, Jeho rad a Jeho vůle, nemohou být od sebe oddělováni. Úzký vztah Božího slova k Bohu samému je zřejmý zvláště v Židům 4,12.13. Bezprostředně a bez přechodu tam Duch Svatý jde od popisu Božího slova k popisu Boha.

Všechno – to znamená všichni lidé a jejich skutky – je uzavřeno pod hříchem. Nejen Izraelité, jimž byl dán zákon na Sinaji, nýbrž i pohanské národy byli hříšníci. Jedni porušili Boží zákon, druzí byli otroky nejnevážnějších vášní

(srv. s Řím. 1-3). Proto je Bůh všechny uzavřel pod hřích. To není pouhé konstatování, nýbrž, jak ukazuje slovo „uzavřelo“, odsouzení ke stavu, z něhož není úniku.

Ale tento rozsudek nemusí být konečný. Bůh vytvořil východisko, ale také jen jedno: víru v Ježíše Krista! Jen na cestě víry obdržel kdysi Abraham Boží zaslíbení, a jen na této cestě je člověk může obdržet dnes. V čem toto zaslíbení spočívá, bylo řečeno už ve 14. verši. Je to Duch Svatý, kterého nyní obdrží každý, kdo přijme evangelium spasení (Ef. 1,13). „Zaslíbením“ je zde opět míněno splnění Božího slibu, ne slib sám.

Tento dar zaslíbení daruje Bůh nyní – stejně jako kdysi u Abrahama – jen „z víry“, to znamená na zásadě víry. To chtěli Galatští sice přijmout, ale domnívali se, že k této víře musejí ještě přidat skutky zákona. Aby čelil tomuto bludu, připojuje Pavel ještě slova, která se v první chvíli zdají být nadbytečná: „těm, kteří věří“. Boží milost obdržíme jedinečně skrze víru.

Verš 23: Než ale přišla víra, byli jsme uchováváni pod zákonem, uzavření pro víru, která se měla zjevit.

Dokud nebyla tato víra v Ježíše Krista (viz verš 22) zjevena jako cesta ke spasení, měl zákon dočasnou, 1500 let trvající platnost. Na to Pavel poukázal už v 19. verši. Izraelský lid, ke kterému patřil, stál pod ostrahou nebo ochranou zákona. Proto zde říká „my“ (srv. ale verše 25 a 26).

Toto uchovávání pod zákonem neznamena, že by tím lidé byli ochráněni před hříchem. Opak byl pravdou. Skrze zákon přichází poznání hříchu a hřích je zjeven jako přestoupení Boží výslovné vůle (19. verš; Řím. 3,20). Z toho pro upřímného Izraelitu muselo vzejít poznání, že na této cestě není před Bohem spravedlnost. Jako národ byl však Izrael po dobu asi 1500 let uchováván pod zákonem a uzavřen pro víru v Krista. Skrze zákon byl oddělen od ostatních národů. Jako jediný národ země měl výsadu znát Boží vůli. Ve světle Nového zákona smíme kromě toho vidět, že zákon obsahuje mnoho poukazů na Krista, zvláště předpisy pro oběti (srv. s 5. M. 4,5-9; Žid. 10,3.4). Pro jednotlivého Izraelitu tu během celé té doby však byla cesta víry k ospravedlnění, stejně jako u Abrahama před zákonem (Abakuk 2,4). Ale jako jediná cesta k ospravedlnění byla víra zjevena teprve skrze Krista, Božího Syna.

Verš 24: Tedy zákon byl naším vychovatelem ke Kristu, abychom byli ospravedlněni z víry.

To, co bylo řečeno v předchozím verši, je nyní dále vysvětleno a shrnuto. Úkol zákona byl úkol dočasného vychovatele (řecky: *paidagógos*) ke Kristu. Slovům „pro víru“ ve verši 23 odpovídá „ke Kristu“ ve verši 24.

V Řecku a v Římě byli synové zámožných rodin ve věku asi sedm až sedmnáct let pod ustavičným dohledem *paidagoga*. Provázel je na cestách do školy a při všech ostatních činnostech a měl je přitom navádět k chování odpovídajícímu jejich stavu a chránit je před škodlivými vlivy vlastní lehkovážnosti. Na rozdíl od dnešních pedagogů však tento *paidagog* nevykonával činnost učitele. Tak také zákon nesloužil k nějakému přípravnému zlepšování člověka, nýbrž vyvolával poznání hříchů a přání po osvobození.

Svoji funkci jako vychovatele však zákon nevykonává pro každého člověka. Platil jen pro Izrael, a proto zde čteme také o „našem vychovateli“. Také zde není viděn život jednotlivého člověka, nýbrž historie Izraele. Zákon předkládal tomuto Božímu lidu Boží vůli a všechny, kteří jej překročili, stavěl pod trest. Protože nikdo nemohl zákon dokonale dodržet, byl zjevován jen hříšný stav člověka. Ale toto vychovatelství skončilo, když se zjevila Boží milost v Kristu, přinášející spasení. Nyní byla zjevena cesta k ospravedlnění z víry. O ospravedlnění z víry se Pavel zmínil už v kapitole 2,16-21 a v kapitole 3,8.

Verše 25 a 26: Když ale přišla víra, nejsme už pod vychovatelem; neboť vy všichni jste synové Boží skrze víru v Krista Ježíše.

Víra tu je, jako už v 23. verši, cesta spasení v Kristu. S Kristem, Božím Synem, byla také zjevena víra v Něho. Krátce před svou smrtí na kříži řekl svým učedníkům: „Věříte v Boha, věřte i ve mě.“ (Jan 14,1)

Když tato víra přišla, skončila doba platnosti zákona jako vychovatele Izraele a začala nová doba milosti. Proto také ani Žid, který nyní uvěří v Pána Ježíše, už nestojí pod zákonem.

Když tedy zákon jako vychovatel dosloužil, nemohl už platit ani pro galatské křesťany, ať už předtím byli Židé nebo pohané. „**Neboť vy všichni jste synové Boží skrze víru v Krista Ježíše,**“ připojuje apoštol jako zdůvodnění. Důraz přitom leží na slovech „vy všichni“ na začátku a „v Krista Ježíše“ (nebo: „v Kristu Ježíši“) na konci věty. Nejen ti, kteří byli pod vychovatelem, ale **všichni** věřící

bez jakékoli výjimky byli nyní v Kristu Ježíši syny Božími. To obsahuje mnohem více, než být Abrahamovými syny (7. verš).

Galatští chtěli jako křesťané vstoupit dodržováním zákona do Abrahamových šlépějí. Duch Svatý ale v této kapitole vždy znovu ukazuje, že to je možné jen ve víře a že Boží požehnání v Kristu jdou daleko nad Boží zaslíbení Abrahamovi.

Ve Starém zákoně jsou někdy andělé nazváni syny Božími (1. M. 6,2; Job 38,7). Bůh nazývá také izraelský lid jako celek svým synem (2. M. 4,22). Několikrát jsou také jednotliví lidé nazváni Božími syny (5. M. 14,1; 1. Par. 28,6; Žalm 82,6). Ale co je synovství, bylo zjeveno teprve s příchodem Syna Otce na tento svět. Jedinečné postavení, které má jako věčný jednorozený Boží Syn a jako předmět lásky a zalíbení svého Otce, nemůže a nebude sice s nikým sdílet. A přece je to předobrazem našeho synovství. Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista v Něm všechny, kteří v Něho uvěří, určil už před založením světa k synovství (nebo: k postavení syna) pro sebe samého (Ef. 1,5). Tím, že Kristus, původce jejich spasení, vytrpěl smrt, přivádí Bůh mnoho synů ke slávě (Žid. 2,10). Tak je ve vznešeném titulu „synové Boží“ vyjádřena všechna hodnota a vznešenost postavení, které jsme obdrželi v Kristu Ježíši skrze víru. Tento titul zároveň zde a v kapitole 4,1-7 obsahuje také myšlenku zralosti a porozumění v protikladu k postavení člověka pod vychovatelstvím zákona (srv. s Řím. 8,14.15.19; 2. Kor. 6,18). Označení „děti Boží“ naproti tomu vyjadřuje, že jsme skrze nové narození narozeni z Boha a jsme účastníci božské přirozenosti (Jan 1,12.13; 2. Petra 1,4).

Toto slavné postavení synů měli i Galatští „*skrze víru v Krista Ježíše*“ nebo „*v Kristu Ježíši skrze víru*“. Obojí překlad je správný. Slovosled sice mluví více pro první možnost, souvislost však pro druhou, poněvadž „*v Kristu Ježíši*“ obvykle vyznačuje křesťanské postavení.

Synovství je první ze tří požehnání, o nichž je zde zmínka jako o důsledku víry v Pána Ježíše. V 28. verši následuje ještě jednota věřících v Kristu Ježíši a v 29. verši skutečnost, že ti, kteří patří Kristu, jsou Božími dědici.

Verš 27: Neboť všichni z vás, kteří jste byli pokřtěni v Krista, Krista jste oblékli.

Jako další připomíná Pavel Galatským, že byli pokřtěni v Krista, to znamená vzhledem k naplniteli všech Božích rad, který za ně zemřel. Tím se k Němu přiznali jako ke svému Pánu a vstoupili pro každého viditelně do okruhu

křesťanského vyznání a Božího požehnání. Kdyby snad už zapomněli, že se v Kristu Ježíši vírou stali Božími syny, tu jim zpětné uvědomění si jejich křtu muselo jasně ukázat, že tímto jednáním – byť i vnějším způsobem – oblékli Krista. Zde tedy nemáme myslet ani na křest Duchem Svatým, ani na vysvěcení starého a na obléknutí nového člověka.

Význam křtu leží v jeho dopadu na vnější viditelné postavení křesťana na zemi. „*Kdo uvěří a bude pokřtěn, bude zachráněn. Kdo neuvěří, bude odsouzen.*“ (Marek 16,16) Podle Božích myšlenek patří víra srdce a vnější vyznání v křesťanství nerozlučně k sobě. Jen víra ve výkupné dílo Pána Ježíše přináší věčné spasení. Ale podle vůle Pána Ježíše můžeme zde na zemi a před světem zaujmout místo vyznání po Jeho boku jen skrze křest v Něho a Jeho smrt, a tak být zachráněni od tohoto světa (Sk. 2,40.41; 1. Pt. 3,21).

Skutečnost, že křesťanský křest má význam jen pro naše postavení na zemi, jej však nesmí v našich očích učinit vedlejší věcí! Jak důležitým je pro křesťana, vyplývá zvláště z následujících úvah:

1. Pán sám nařídil křest (Mat. 28,19; Marek 16,16).
2. Apoštolové se vícekrát zmiňují o křtu a vysvětlují ho (Řím. 6,1-4; Kol. 2,12; 1. Petra 3,21).
3. Pavel připomíná jak Římanům, tak i Galatským, toto navenek provedené vykonání křtu, aby připomněl duchovní skutečnosti, u kterých byla obava, že budou zapomenuté. V Dopisu Římanům je to zemření vzhledem k hříchu (Řím. 6,1-11), zde postavení věřících v Kristu jako Božích synů.

Galatští křtem v Krista Jej navenek, podle vyznání, oblékli. „*Obléci Krista*“ zde tedy není totéž, jako obléknout nového člověka nebo Pána Ježíše Krista (Ef. 4,14; Kol. 3,9; Řím. 13,14). V tomto verši není míněna vnitřní proměna, nýbrž vnější „změna postavení“ ze světa k Pánu Ježíši. Za tímto připomenutím křtu stojí nevyslovená otázka, zda Galatští zapomněli, že křest, který se přece týkal jejich vnějšího vyznání, by přece neměl smysl, kdyby nebyl spojen s pravou vírou v Pána Ježíše.

Toto trochu skryté napomenutí Galatských by mělo i nás stále znovu vést k tomu, abychom si připomínali to, co jsme vyznali ve křtu: jsme s Kristem pohřbeni, abychom s Ním, oddělení od světa a hříchu, vedli nový život.

Verše 28 a 29: *Není tu Žid ani Řek, není tu otrok ani svobodný, není tu muž a žena; neboť vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši. Jestliže ale jste Kristovi, tu jste símě Abrahamovo a podle zaslíbení dědicové.*

Od vnějšího vyznání, křtu, Pavel přechází k pravdě o jednotě všech věřících v Kristu. Tato jednota je po synovství druhým požehnaným důsledkem víry. Podobný přechod vidíme v Efezským 4,4.5, ovšem v obráceném pořadí. Tam je nejprve zmínka o vnitřní stránce: „*Je tu jedno tělo a jeden Duch, jako jste i byli povoláni v jedné naději svého povolání*“, a potom stránka vyznání: „*Jeden Pán, jedna víra, jeden křest.*“

Mojžíšův zákon jednal rozdílně s Izraelity a cizinci (5. M. 15,3; 23,20), svobodnými a otroky (2. M. 21,28-32; 5. M. 15,12-18), muži a ženami (3. M. 12). To pro věřící nynější doby milosti pominulo. „*Je-li kdo v Kristu, je tu nové stvoření; staré pominulo, hle vše se stalo novým.*“ (2. Kor. 5,17) V tomto novém stvoření neplatí ani obřízka – židovství – ani neobřízka – pohanství (srv. s kap. 6,15). O této důležité skutečnosti je v Novém zákoně vícekrát zmínka (Řím. 10,12; 1. Kor. 12,13; Kol. 3,11). Boží slovo se přitom neomezuje na rozdíl mezi Židy a pohany. V Kristu jsou nadto odstraněny všechny národní, kulturní, sociální a přirozené rozdíly, i když na zemi dále existují.

To všechno musel Pavel Galatským připomenout. I dnes je potřebné, abychom měli tyto významné skutečnosti stále před očima. Jak snadno se může stát, že i mezi věřícími hrají roli sociální a kulturní rozdíly mezi chudými a bohatými, vzdělanými a méně vzdělanými. To jsou však znaky starého stvoření a světa. V Kristu jsou všichni věřící jedno.

Mnoha křesťany je však tento verš používán k tomu, aby napadali biblické postavení ženy, o kterém je zde přece také zmínka. Ale Duch Svatý si neprotiřečí. V tomto verši se jedná o postavení věřících v Kristu před Bohem. Tam jsou vskutku zrušeny všechny lidské rozdíly, i mezi muži a ženami. Před Bohem jsou všichni věřící, abychom tak řekli, „rovnoprávní“, stejně cenní a je jim požehnáno stejnou mírou. V novém stvoření jsou odstraněny všechny rozdíly starého stvoření. Tam se skutečně vše stalo novým.

Ale když hledíme na věřící jako na údy Boží církve na zemi, vidíme podle Božího slova jiný obraz. Ty rozdíly, které jsou přímo nebo nepřímo následky hříchu, zde sice také už nejsou viděny, například rozdíl mezi Izraelem a národy, mezi otroky a svobodnými. Ale rozdíl mezi mužem a ženou, který Bůh vložil už do stvoření, trvá na zemi až do jejího konce. Muž je hlava, zatím co

žena má zaujímat místo podřízenosti. Proto mají ženy ve shromážděních mlčet (1. Kor. 14,34.35). Také nemají učit nebo vládnout nad mužem (1. Tim. 2,11.12) a při modlitbě nebo prorokování si mají přikrýt hlavu a své dlouhé neostříhané vlasy (1. Kor. 11,1-16).

V 29. verši je zmínka o třetím požehnaném důsledku víry. Jestliže patříme Kristu, jsme s Ním jedno, pak jsme vpravdě Abrahamovo símě a tím dědici na základě Božího zaslíbení. Při úvahách o 7. verši jsme viděli, že ti, kteří věří, jsou Abrahamovi synové, a v 16. verši, že Kristus je to Símě, pravý Abrahamův potomek, jemuž platí Boží zaslíbení. Ten, kdo Jej nyní vírou přijal, a tím se s Ním stal jedno, dostává skrze Ducha Svatého vlastnictví zaslíbení a dědictví, o kterém byla už zmínka v 18. verši. Ten, kdo se staví pod zákon, dědictví nedosáhne, nýbrž je ztratil. Ale kdo vírou přijímá Pána Ježíše, jak to přece Galatští původně udělali, je obdržel jako Kristův spoludědic v Ném, tom pravém Dědici (srv. s Řím. 8,17; Ef. 1,10.11).

Kapitola 4

Verše 1 a 2: Říkám však: Pokud je dědic nezletilý, v ničem se neliší od služebníka, ačkoli je Pánem všeho; nýbrž je pod poručníky a správci až do doby předem určené otcem.

Už v kapitole 3,29 se Pavel znovu chopil myšlenky o získání dědictví, která byla vyslovena v 18. verši. Tu nyní rozvádí v prvních verších 4. kapitoly, a sice proto, aby ukázal, jakou roli přitom hraje zákon, o kterém už přece také mluví od kapitoly 3,19.

Zákon byl pro Izrael nejen vychovatelem (kap. 3,24). Ačkoli Izraelité měli jako Abrahamovi potomci být také příjemci zaslíbení, a tím dědici, byli přece pod domácností zákona „nezletilí“. Toto slovo znamená jak „dětinský“ (1. Kor. 3,1.2; Žid. 5,13), tak i „nezletilý“. Tento poslední význam máme zde. U Židů, Řeků a Římanů byl den zletilosti v životě mladého člověka důležitým mezníkem, který měl dalekosáhlé důsledky. Ačkoli byl od narození dědicem jemu náležejícího dílu otcovského vlastnictví, nelišil se ve svém dětství – ať otec ještě žil nebo už zemřel – v ničem od otroků v domě. Nalézal se pod dozorem poručníků, kteří za něho činili všechna rozhodnutí, nebo správců, kteří rozhodovali o jeho budoucím majetku. Až do jeho otcem stanoveného termínu nebyl syn oprávněn nastoupit své dědictví.

Verš 3: Tak také my, když jsme byli nezletilí, jsme byli ujařmeni pod živly světa.

V tomto verši opět jasně vystupuje rozdíl mezi křesťany, kteří přicházeli ze židovství, a bývalými pohaný. Když Pavel mluví o otroctví zákona, říká vždy „my“ (srovnej s kap. 2,15.16; 3,13.23-25), když oslovuje Galatské, a tím křesťany z pohanů, říká „vy“ (kap. 3,26-29; 4,6.8), a když má na zřeteli společné postavení všech křesťanů, píše také „my“ a „nás“ (srovnej s kap. 3,14; 4,6).

Izrael se až do příchodu Pána Ježíše nalézal jako lid nezletilých pod panováním zákona, ačkoli byli tělesnými potomky Abrahamovými a pozemským Božím lidem. Také ti, kteří čekali na vykoupení (srovnej s Luk. 2,38), a ti, kteří poznali Pána Ježíše na zemi, k nim patřili, jako například Jan Křtitel a učedníci Pána. Pán Ježíš o Janu Křtitelovi jednou řekl: „*Ten nejmenší v království nebes je větší než on.*“ (Mat. 11,11) I věřící mezi Izraelity, ačkoli byli určeni

k synovství, byli před Kristovým dílem vykoupení ještě pod otroctvím zákona, nebo jak to apoštol Pavel zde říká: „*ujařmeni pod živly světa*“.

O výrazu „*živly světa*“ (řecky: *staicheia tou kosmou*) existují různá, zčásti velmi zvláštní pojetí. Slovo pro „živel“ znamená:

1. písmeno, 2. počáteční důvody, 3. základní látka nebo živel, prvek. V Novém zákoně se s různým významem vyskytuje v Galatským 4,3.8.9; Koloským 2,8.20; Židům 5,12 a 2. Petra 3,10.12. Zde v našem verši je výraz „*živly světa*“ jako v Koloským 2,20 zřejmě opisem mojžíšovského zákona. To vyplývá ze souvislosti kapitol 3,19 – 4,5 a z výslovné zmínky o dodržování určitých předpisů (Gal. 4,9.10; srovnej s Kol. 2,20.21). Ale proč apoštol přivádí zákon ze Sinaje do spojení s živly světa? Protože zákon ze Sinaje, ačkoli jej dal Bůh, se obracel k přirozenému, neznovuzrozenému člověku, to znamená k člověku tohoto světa, a odpovídal mu. Služba, vyžadovaná zákonem, byla vázána na hmotné věci tohoto světa. Dokonce svatyně staré smlouvy je nazvána „*světskou*“ (Žid. 9,1). Svátky byly v Izraeli určeny kalendářem. Obětní zákony, přikázání o čistotě a ostatní předpisy kultu se vztahovaly na místa, vnější stavy, předměty a časy. Tato vazba na ustanovení, přikázání a zákazy, které měly co činit se smysly uchopitelnými věcmi tohoto světa, přiváděly Izraelity do otroctví. To bylo pozdějšími dodatečnými předpisy zákoníků ještě zesíleno (srovnej se Sk. 15,10; Mat. 23,4). Pod zákonem nebyla svoboda, nýbrž jen otroctví. Ačkoli byl dán od Boha a byl svatý, spravedlivý a dobrý, přece nemohl Izraelitu vést k Bohu, nýbrž vázal ho svými předpisy na věci viditelného světa. Do tohoto otroctví živlům světa chtěli nyní judaisté vést Galatské zpět!

Verše 4 a 5: Když ale přišla plnost času, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, narozeného pod zákonem, aby ty, (kteří byli) pod zákonem, vykoupil, abychom obdrželi synovství.

„*V době předem určené Otcem*“ (verš 2) tento čas nesvobody a nezletilosti pod poručnictvím zákona pro Izrael skončil. Když přišla plnost času, poslal Bůh na tento svět svého Syna (srv. s Markem 1,15; Žid. 1,1; 9,26 1. Pet. 1,20). Tím skončila domácnost zákona. Prokázalo se, že nikdo nemůže zachovávat zákon a tímto způsobem být ospravedlněn. Také z prorocké stránky čas uběhl (viz Dan. 9,25). Bůh měl péči o to, aby vnější okolnosti zvěstování poselství o spasení všem lidem byly připraveny. Římská světová říše ovládala celý prostor Středomoří a široká území Evropy pod císařským

mírovým programem *Pax Romana* (římský pokoj). Celá říše byla krásně otevřena pomocí slavných římských vojenských silnic. Řečí prostoru Středomoří však nebyla latina, nýbrž koine, poklasická řecká písemná a hovorová řeč. Byl to tehdejší světový jazyk, kterému téměř všude rozuměli, v němž pak byl napsán i Nový zákon. Všechno bylo tedy připraveno pro příchod Božího Syna a pro zvěstování evangelia po celém světě.

Nyní poslal Bůh svého jednorozeného Syna na tento svět. Už ve věčnosti byl Syn v lůnu Otce, dříve než byl poslán (srv. s Řím. 8,3.32; Kol. 1,15-17), stejně tak jako Duch Svatý byl věčný Duch, dříve než Jej Bůh poslal do našich srdcí (verš 6; srv. s Žid. 9,14). Jistě byl Syn i jako na této zemi narozený člověk Božím Synem (Žalm 2,7; Luk. 1,35; Řím. 1,4). Ale Jeho věčná existence, božství a synovství, které jsou až do dnešní doby cílem mnoha útoků Satana skrze falešná učení, jsou na jiných místech Nového zákona vícekrát dosvědčeny (Jan 1,1-3; 17,5.24; 2. Kor. 8,9; Fil. 2,6). To vše zde však není předmětem, o kterém nás chce Duch Svatý poučit. Tím je rada lásky Boha Otce!

Když Bůh stvořil světy, učinil to skrze slovo svých úst (Žid. 11,3; Žalm 33,9). Když dal svému lidu Izraeli zákon, dal ho nařídit od andělů (kap. 3,19). Ale pro to, aby způsobil vykoupení ztracených hříšníků, poslal Bůh svého Syna! Jako člověk se Boží Syn narodil z ženy. Ani zde Pavel neopakuje, co věděl a čemu věřil každý křesťan, totiž že Pán Ježíš se narodil z Marie, panny, z pokolení Davidova (Iz. 7,14; Mat. 1,18-23). Nadpřirozeným zplozením (Luk. 1,26-35), ale přirozeným narozením (Luk. 2,6.7) byl zjeven Bůh v těle a zároveň byl naplněn Boží výrok učiněný Evě, první ženě na této zemi, v zahradě Eden, že to bude semeno (potomek) ženy, které hadovi (Satan) potře hlavu (1. M. 3,15).

Aby se Boží Syn mohl stát Prostředníkem mezi Bohem a lidmi, narodil se jako Člověk Kristus Ježíš ze ženy (1. Tim. 2,5). Ale když se měla splnit Boží zaslíbení Abrahamovi a jeho potomkům, musel se Boží Syn narodit také pod zákonem, to znamená jako Izraelita (Gal. 3,16.19; srv. s Janem 4,22; Řím. 9,5). Pán Ježíš se také proto narodil pod zákonem, aby tento zákon podle Božích myšlenek naplnil (srv. s Luk. 2,21; Mat. 5,17; Žalmem 40,9). Byl jediným člověkem, který toto učinil.

Ale Pán Ježíš ne pro nás zachovával a dodržel tak dokonale zákon, ačkoli se to často říká. Základem naší záchrany není víra v dokonalý život Pána a Jeho tím prokázanou spravedlnost. Cesta k ospravedlnění hříšníků je jediné a pouze víra v Jeho krev, kterou On dal ve své smrti (Řím. 3,25).

Pán Ježíš se poddal zákonu, protože jen tímto způsobem bylo možné vykoupit od zákona. Tím, že On, jediný člověk bez hříchu (1. Kor. 5,21; 1. Pet. 2,22; 1. J. 3,5) se pod zákonem stal zlořečením, vykoupil ty, kteří stáli pod zlořečením zákona. To Pavel vysvětlil už v kapitole 3,13. Zde se jen ještě jednou zmiňuje o tom, že Kristus vykoupil ty, kteří byli pod zákonem (tj. Židy). Jaký dojem musela na Galatské učinit tato Bohem inspirovaná slova, že Židé byli vykoupeni vírou ve výkupné dílo Krista od otroctví zákona, zatím co oni sami měli úmysl se právě pod tento zákon postavit!

Nyní jim Pavel sděluje ještě další následek poslání Božího Syna: synovství. Skrze Ježíše Krista jsou nyní všichni, kdo v Něho věří, Božími syny. O této skutečnosti se Pavel zmínil už v kapitole 3,26, zde však je vyzdvížena ve spojení s osvobozením od zákona jako zvláštní požehnání. Kristus je Boží Syn od věčnosti a svou podstatou. Věřící jsou syny tím, že Bůh je dosadil do postavení synů. Synovství znamená totiž doslovně „postavení syna“ nebo „ustanovení za syna“ (srv. s Řím. 8,15; Ef. 1,5).

Synovství tedy není totéž jako být dítětem. Jan nazývá ve svých spisech věřící vždy jen Božími dětmi, zatím co Pavel používá obě označení. Jako Boží děti jsme se z Boha narodili, vlastníme nový, věčný život a jsme předměty Boží lásky (Jan 1,12.13; 3,3.5.16; 1. J. 3,1). Být Božím dítětem tedy v první řadě vyjadřuje životní vztah. Naproti tomu v synovství vidíme více to vyvýšené postavení, hodnost a slávu, ale také odpovědnost věřících před Bohem na základě jejich učinění zajedno s Kristem, oslaveným Pánem (Řím. 8,23. 29; Ef. 1,5; 1. Kor. 6,18). Jako věřící jsme jak Boží děti, tak i Boží synové. Nerosteme tedy duchovně od dítěte k synu, nýbrž vlastníme obě výsady skrze Boží milost od začátku.

Verš 6: A protože jste synové, poslal Bůh Ducha svého Syna do našich srdcí, který volá: Abba, Otče!

Nejen věřící z Izraele, národa, který v kolektivním směru už vlastnil synovství (2. M. 4,22; Řím. 9,4), nýbrž i věřící z národů se vírou v Krista stali Božími syny. Proto Pavel nyní přechází od „my“ k „vy“. Na základě Boží rady jsou všichni lidé, kteří v nynější době milosti věří v evangelium spasení, předurčení k synovství. Protože nyní obdrželi toto výsadní postavení jako synové, Bůh poslal do jejich srdcí, do sídla náklonnosti a vůle, Ducha Svatého. Jak to Pán Ježíš předpověděl, přišel Duch Svatý po Jeho nanebevstoupení v den Letnic na zem, aby přebýval ve věřících a v Božím shromáždění (Sk. 2). Od

té doby každý věřící dostává Ducha Svatého (Ef. 1,13). Jen na tomto místě je Duch nazván Duchem Jeho Syna (srv. s Řím. 8,9: „*Duch Krista*“; 2. Kor. 3,17: „*Duch Pána*“; Fil. 1,19: „*Duch Ježíše Krista*“). Tento Duch přebýval v Božím Synu během doby Jeho pozemského života, a tentýž Duch byl také Bohem poslán do našich srdcí. Bůh poslal svého Syna, aby nám daroval **postavení** synovství, a poslal Ducha Svatého, aby nám daroval **vědomí** synovství a radost z něho (Řím. 8,14-16). Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch Svatý je nyní nejen dokonale zjeven, nýbrž je také činný ke spasení a k požehnání kdysi ztracených hříšníků!

Duch Svatý, který přebývá v srdcích věřících, je Správce (Utěšitel, Přímluvce), který se jich ujímá a uvádí je do vědomí jejich postavení synů před Bohem. On to je, který zde vyslovuje jméno „Abba, Otče“, které se sluší pro Boží syny. Tak oslovoval Pán Ježíš svého Otce, když byl v Getsemane v prudkém boji (Marek 14,36). V Římanům 8,15 a zde je nyní Božím synům vysvětleno, že mají výsadu oslovovat Boha jako svého Otce tímto způsobem, jako to činil jednorozený Syn sám. Abychom rozuměli dosahu této skutečnosti, musíme si uvědomit, že v době Nového zákona by pro Žida bylo neuctivé, kdyby Boha nazval svým Otcem. Ve Starém zákoně se sice častěji vyskytuje zmínka o poměru Otec – syn mezi Bohem a izraelským národem, ale Izraelita neznal Boha osobně jako svého Otce (2. M. 4,22; Žalm 103,13; Iz. 64,8; Jer. 3,19; Oz. 11,1; Mal. 1,6). Teprve když na svět přišel Boží Syn, zjevil Otce (Jan 14,9). Věčný Syn byl ten první, kdo jako člověk mohl jmenovat Boha svým Otcem, a On o Něm a s Ním vždy tak mluvil – s výjimkou Matouše 27,46, když byl pro nás učiněn hříchem a byl svým Bohem opuštěn. Nyní je známkou a výsadou mnoha Božích synů, že smějí říkat „Abba, Otče“. „Abba“ je aramejské slovo pro Otce, které bylo používáno v důvěrném prostředí rodiny. „Otec“ je prostě překlad tohoto slova nebo jména. Společně vyjadřují, že Židé i pohané jsou nyní vírou v Pána Ježíše, Božího Syna, přeneseni do postavení synů a skrze Ducha Svatého mají smělost blížit se k Bohu, svému Oci. Smějí Mu přinášet svůj dík a své velebení, ale také před Ním vylévat prosby svých srdcí.

Verš 7: Tak tedy už nejsi služebník, nýbrž syn; jestliže ale syn, (tak) také dědic skrze Boha.

Slovy „tak tedy“ (nebo: podle toho, proto) shrnuje Pavel nyní ještě jednou to, co bylo doposud řečeno. Každý, kdo ve vědomí svého postavení syna říká „Otče“, nemůže být služebník (doslova: otrok). Služebník by nikdy nemohl

svého šéfa nazývat „otcem“. Nejen Židé byli pod zákonem otroci, nýbrž i Galatští byli otroky hříchu (srv. s Řím. 6,17). Proto jsou nyní čtenáři Dopisu jednotlivě a osobně osloveni: „*Tak tedy už nejsi služebník, nýbrž syn.*“ Nyní každý jednotlivý z nich – ať muž nebo žena (srv. s kap. 3,28; 1. Kor. 6,18) – se v Kristu stal synem a dědicem. Formulace některých překladů Bible: „dědic Boží skrze Krista“ spočívá na textu pozdějších rukopisů, které se zde opírají o podobné místo v Římanům 8,17. Zde však správně stojí: „*Dědic skrze Boha.*“ Jak jsme viděli, všechno požehnání spočívá na Božím vlastním konání.

Podle Boží rady je Kristus dědicem všech věcí (Žalm 2,8; Žid. 1,2). V Něm dosahují také ti, kteří jsou podle Božího úmyslu předurčeni, svého dědictví jako Jeho spoludědicové (Řím. 8,17; Ef. 1,10.11). Budou s Ním oslaveni a tisíc let s Ním budou vládnout (1. Tim. 2,12; Zj. 20,4). Pak se naplní Boží zaslíbení Abrahamovi: „*V tvém semeni budou požehnány všechny národy země.*“ (1. M. 22,18) Židovský národ a judaisty ovlivnění Galatští doufali, že získají Abrahamovo požehnání dodržováním zákona. Ale pouhá skutečnost, že někdo je Izraelita, resp. že dbá na zákon, nemohla dát ani život, ani spravedlnost (kap. 3,6.11), ani výsadu být Abrahamovým synem (kap. 3,7), ani dědictví (kap. 3,14.18). Toto vše obdržel jen ten, kdo věřil Bohu jako Abraham. To byla první lekce, kterou se Galatští museli naučit. Je obsažena ve 3. kapitole ve verších 1-20.

Bůh však ve své milosti má připraveno daleko větší bohatství pro ty, kteří věří v Jeho Syna Ježíše Krista. Tato požehnání, která převyšují zaslíbení Abrahamovi, nalézáme v kapitole 3,21 až 4,7. Každý vykoupený smí dnes vědět, že skrze víru je nejen pravý Abrahamův syn (kap. 3,29), nýbrž Boží dědic. Dále smí vědět, že nejenom vlastní život z Boha, nýbrž věčný život (srv. s kap. 6,8). Konečně skrze Ducha Svatého, který v něm bydlí, vlastní svědectví o svém synovství a schopnost se z toho všeho těšit a radovat.

Jak dokonalé a obdivuhodně správné jsou Boží myšlenky o spasení! Čím více se zaměstnáváme Jeho radou, tím zřetelněji poznáváme „božskou logiku“ Jeho plánů a myšlenek, které nám jsou zjeveny v Jeho Slově. To, co Pavel říká vzhledem k Božímu jednání s Izraelem, platí i nyní: „*Ó hlubokosti bohatství, jakož i moudrosti i poznání Božího! Jak nevyzpytatelné jsou jeho soudy a nevystižitelné jeho cesty! ... jemu buď sláva na věčnost! Amen.*“ (Řím. 11, 33-36)

Verš 8: *Ale tehdy, když jste Boha neznali, jste sloužili těm, kteří od přirozenosti nejsou bohové.*

V kapitolách 3,1 až 4,7 Pavel Galatským různými důkazy ukázal, že ne zákon, nýbrž jen víra v Pána Ježíše Krista je cesta ke spasení a ke všemu požehnání. Ve verších 8-11 na to navazuje velmi vážným varováním před „odpadnutím zpět“ pod zákon.

Nejprve jim připomíná dobu, než se obrátili k pravému Bohu. Galatští, kteří pocházeli z pohanství, Boha neznali. To by nemohlo být řečeno o Židech. Nevědomost o Bohu je v Novém zákoně obvykle považována za provinilou neznámost (Luk. 12,47.48; Řím. 1,21-32; Ef. 4,18; 2. Tes. 1,8). Zvláště jasně je toto posouzení vyjádřeno v Římanům 1,18-32. Každý člověk, jenž skutečně hledá Boha, Jej může poznat ve stvoření i bez známosti Bible. Ale lidé **nechtějí** Boha znát. Proto je Bůh nechal upadnout do hrozných hříchů a ďábel-ských zapletení.

Výjimku z tohoto odsouzení nevědomosti o Bohu však vidíme při ukřižování Pána. Ten se modlil za své nepřátele: „*Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.*“ (Luk. 23,34) A Petr později Židům ve Skutcích apoštolů 3,17 řekl: „*A nyní, bratři, vím, že jste jednali v nevědomosti, stejně jako vaše knížata.*“ Bůh byl ve svém milosrdenství připraven jednat s tímto těžkým proviněním jako s hříchem nevědomosti a dává volat Židy k pokání. O další výjimce se zmiňuje Pavel na Areopagu v Aténách. Tam zvěstuje řeckým filozofům, že Bůh přehlédli časy nevědomosti pohanických národů, ale nyní lidem přikazuje, aby činili pokání (Sk. 17,30). Ani zde nevědomost neznamená osobní nevinost. Po době nevědomosti začala nyní doba milosti a zvěstování evangelia všem lidem.

V našem verši však Pavel nevyslovuje rozsudek nad nevědomostí Galatských. Jen jim připomíná, že v oné době bez Boha sloužili svým pohanickým modlům. Zatím co Židé pod zákonem otrockým způsobem, ale přesto sloužili jedinému pravému Bohu, byli Galatští otroky těch, kteří od přirozenosti nejsou bohové. Těmito „ne-bohy“ (srv. s 5. M. 32,17.21; 2. Par. 13,9) jsou míněni pohanští bohové a jejich obrazy. I když Pavel souhlasí s Korintskými v tom, že **modly** nejsou nic než dřevo, kámen nebo kov (1. Kor. 8,4; srv. s Iz. 44,8-20), tu je přece velmi vážně varuje před tím, že ti **bohové** sami, tedy mytologické, pohanické božské bytosti, které jsou těmito obrazy bohů představovány, nejsou ničím jiným, než demony, to znamená zlými duchy, a tím

nástroji Satana, s nimiž Boží dítě nesmí mít žádné společenství (1. Kor. 10, 19.20).

Verše 9 a 10: *Nyní však, poněvadž jste poznali Boha, spíše ale jste byli od Boha poznáni, jak to, že se zase obracíte k těm slabým a ubohým živlům, kterým zase znovu chcete otročit? Zachováváte dny, měsíce, období a roky.*

Od modloslužby, v níž byli kdysi zotročeni, se však Galatští, tak jako Tesaloničtí, obrátili k Bohu a poznali Ho jako živého a pravého Boha (1. Tes. 1,9). Ale toto poznání Boha nebylo jejich vlastní zásluhou, spíše byli od Boha poznáni (Mat. 7,23; 1. Kor. 8,3; 2. Tim. 2,19). Ne jejich poznání Boha vedlo k tomu, že je poznal, nýbrž bylo tomu naopak. Bůh je poznal, ano, už ve věčnosti předzvěděl (Řím. 8,29; 1. Pet. 1,2). Vedl je také k tomu, aby Ho poznali jako svého Spasitele – Boha.

Pln úžasu a údivu se apoštol ptá: „*Jak to, že se zase obracíte ...*“ (Srv. s kap. 1,6.7.) Přitom pro „*obracíte*“ používá totéž slovo, které se jinak překládá jako „*obrátit*“ (řecky: *epistréphô*). Tím je ještě zdůrazněna vážnost této otázky, neboť to nebylo dobré obrácení, když se obrátili k nějakému „jinému evangeliu“ a v těle dokonávali, když předtím začali v Duchu (kap. 3,3).

Pro Galatské, kteří se přece neobraceli zpět k modlářství, nýbrž k izraelskému zákonu, musela být tato otázka velice burcující. Izraelská bohoslužba byla kdysi nařízena Bohem. Byla plná poukazů a předobrazů na Krista a Jeho oběť. Když se na to díváme z tohoto stanoviska, byla Stará smlouva daleko vzdálena od modlářství. Ale s Pánem Ježíšem přišlo naplnění všech stínů a předobrazů (srv. s Kol. 2,17). Ten, kdo nyní ve vědomém zaslepení pokračuje v této staré bohoslužbě nebo se jí pro sebe chápe, dopouští se podle Božího slova modloslužby. Pavlovým slovům je možné rozumět jen tak, že Galatští byli v nebezpečí, že se opět vrátí k slabým a ubohým živlům, jimž opět znovu chtěli sloužit. Jakkoli se židovství a pohanství jinak od sebe vzájemně různily, v jednom bodě se velmi blízko dotýkaly. Svou vazbou na vnější předpisy kultu, a tím na elementy světa, přiváděly lidi do otroctví. U Galatských tvořila tyto elementy dříve pohanská modloslužba, nyní však dodržování předpisů zákona. Tak činili „*zase znovu*“ to, v čem žili před svým obrácením, jen jiným způsobem! Chtěli sloužit týmž elementům světa, pod kterými kdysi byli ujařmeni Izraelité a od nichž byli Pánem Ježíšem vykoupeni. Tyto ele-

menty byly „slabé“, protože zákon byl nedokonalý a nemohl nic přivést k dokonání (srv. s Žid. 7,19; 9,9.10; 10,1-4). Byly „ubohé“ ve srovnání s bohatstvím, které je darováno každému věřícímu v Kristu (1. Kor. 1,5; 2. Kor. 8,9). Pavel nyní vyjmenovává některé z těchto „ubohých živlů (prvků)“ zákona: dny, měsíce, období a roky. „Dny“ jsou míněny sobota a nový měsíc (novoluní) na začátku měsíce (2. M. 23,12; 4. M. 10,10), „měsíci“ zvláště první a sedmý měsíc roku, v nichž byly slaveny hlavní svátky: Fáze a Den smíření (srv. s 2. M. 12; 3. M. 16; 23), „obdobími (časy)“ (řecky: *kairos* „časový bod, příležitost“) různé svátky Izraele. K sedmi svátkům Hospodinovým, zmíněným ve 3. M. 23, přidali Židé ještě svátek Purim a svátek zasvěcení chrámu (Ester 9,29-32; Jan 10,22). „Roky“ se rozumí každých sedm let opakující se rok prominutí a každých padesát let přicházející milostivé léto (3. M. 25,1-13; 5. M. 15,1).

Kromě těchto slabých a ubohých prvků si Galatští od judaistů nechali také ještě naložit obřízku (kap. 5,2). Nevypadá to dnes v křesťanstvu zcela podobně? Množství křesťanských svátků, ceremonií, pomazání, kropení, liturgií, oltářů a obrazů, a konečně zvláštní duchovní stavy s jejich oděvy, jejich výsadami a oprávněními, to vše jsou důkazy obrácení se zpět ke slabým a ubohým živlům pozemské bohoslužby podle zákona. Jak daleko se toto vše vzdálilo od velebení v duchu a pravdě, které Bůh Otec hledá u Svých dětí, a od pravého vzdělání věřících, které má být působeno skrze Ducha Božího (Jan 4,21-24; 1. Kor. 12,4-11; 14,26)!

V tomto místě je asi vhodný krátký pohled na Římanům 14. Tam tentýž apoštol píše zcela jiným tónem o věřících, kteří považovali kvůli Pánu určité dny za důležitější než jiné (Řím. 14,5.6), a napomíná k trpělivosti a snášenlivosti ostatní, kteří se dívali na všechny dny stejně. Nesmíme v tom vidět nějaký rozpor, nýbrž velkou Boží milost. Na rozdíl od shromáždění v Galacii bylo v Římě mnoho uvěřivších Židů. Někteří z nich se domnívali, že se i nadále musejí pevně držet zákona. Tentýž problém nalézáme i ve Skutcích apoštolů (Sk. 10,11-16; 21,20). Pavel napomíná nyní ostatní věřící v Římě, aby jako silní snášeli tyto slabé, ale zároveň varuje ty slabé, aby ostatní neodsuzovali, protože se necítí vázání zákonem, což bylo přece správné. V Dopisu Galatským máme však co činit se zcela jinou situací. Zde se nejednalo o slabé Boží děti, které se dříve nalézaly pod otroctvím zákona a nyní se musejí učit, že jsou od něho osvobozeny. Zde vystoupili požídatelství svůd-

cové s autoritou, kterou si přivlastnili, a chtěli pod svůj nebezpečný vliv přivést věřící, kteří byli osvobozeni z otroctví modloslužby, ale nikdy nebyli pod zákonem. Proti tomu musel Pavel jako nástroj Ducha Svatého vystoupit zcela jiným způsobem.

Verš 11: Bojím se o vás, zda jsem snad na vás nepracoval nadarmo.

Tato Pavlova vážná slova vyjadřují hluboký zármutek. Obával se, že všechna jeho námaha při zvěstování evangelia v Galacii by mohla být bez úspěchu. Tamní křesťané nyní měli v úmyslu odvrátit se od evangelia milosti. Kdyby se od toho nedali zadržet, pracoval by u nich předtím nadarmo. Slova „o vás“ ukazují, že přitom nemyslel na svou vlastní námahu, nýbrž na to, že Galatští by ztratili ovoce této jeho práce.

Zde není možné učinit závěr, že znovuzrozený křesťan by mohl zahynout. Na to není v celém Novém zákoně ani jediný poukaz. Jestliže zde Pavel mluví o zbytečné práci, má tím na mysli něco zcela jiného. Z pověření svého Pána zvěstoval všude evangelium milosti a celou Boží radu se všemi jejími požehnanými důsledky pro věřící (Sk. 20,27). To činil i v Galacii. Když však nyní Galatští přijali učení judaistů a mojžíšovský zákon jako směrnici pro křesťanský život, odvrátili se od plnosti Boží milosti v Kristu a vedli opět otrocký život pod zákonem, ačkoli byli povoláni ke křesťanské svobodě. V tomto případě by apoštolovy snahy byly nadarmo. Znovuzrození Galatští by zůstali tedy křesťany, ale opustili by půdu čisté a plné Boží milosti a postavili by se na židovskou půdu, to znamená na stanovisko zákona, které není křesťanské.

To, co Galatští činili, byl začátek vývoje, který už o málo později charakterizoval šířící se křesťanskou církev a až do dnešního dne charakterizuje velké části křesťanstva. Tam, kde ztraceným lidem není zvěstováno čisté evangelium milosti, nýbrž dosažení spasení je činěné závislým na splnění určitých lidských předpisů a skutků, je rovněž opuštěna zásada bezpodmínečné milosti; ano, nevědomí lidé jsou uváděni do falešné jistoty, a přitom mohou věčně zahynout. Nebyla i v těchto případech námaha velkého apoštola národů nadarmo?

Verš 12: *Bud'te jako já, neboť i já jsem jako vy, bratři, prosím vás; ničím jste mi neublížili.*

Obava, že u Galatských pracoval nadarmo, vede Pavla k tomu, aby se v následujících verších 12-20 obrátil k těmto bloudícím věřícím s výzvou jdoucí k srdci. Nejprve je prosí, aby byli (nebo aby se stali), jako je on sám, totiž svobodnými od zákona. Galatští, kteří jako pohané původně neměli s mojišovským zákonem nic společného, se poté, co uvěřili v Pána Ježíše, chtěli postavit pod tento zákon. Pavel, jenž jako rozený Žid se zákonem vyrůstal, byl vírou v Pána Ježíše od tohoto zákona osvobozen. Proto na svedené věřící volá: „*Bud'te jako já!*“

Potom k tomu připojuje: „*neboť i já jsem jako vy, bratři.*“ On, jenž původně jako Žid stál pod zákonem, se přece stal tím, čím byli původně oni: svobodným od zákona. Poznal, že člověk není před Bohem ospravedlněn skutky zákona (srv. s kap. 2,15-20; Fil. 3,9). K tomu se při zvěstování evangelia pohanům, kteří nebyli pod zákonem, stal jako někdo, kdo není pod zákonem (1. Kor. 9,21).

Když se Galatští nyní od judaistů dodatečně nechávali postavit pod zákon, jednali v rozporu s evangeliem milosti, které jim bylo zvěstováno a kterému uvěřili. Tím se dopustili velké křivdy. Ale Pavel spěchá s ujištěním, že **jemu** tím ničím neublížili. I když ho krajně bolestně zasáhlo, že se věřící Galatští nechali odvrátit od poselství, které jim zvěstoval, přece nepociťoval jejich jednání jako osobní útok proti sobě.

Verše 13 a 14: *Víte ale, že jsem vám kdysi ve slabosti těla zvěstoval evangelium, a tímto pokušením, které (bylo) v mém těle, jste nepohrdli, ani si je zošklivili, nýbrž přijali jste mne jako anděla Božího, jako Krista Ježíše.*

Pavel nyní připomíná Galatským, za jakých okolností jim kdysi přinesl evangelium. Řecké slovo *próteros*, které zde je přeloženo jako „kdysi“, jako přídavné jméno znamená „dřívější“ a „výtečnější, mocnější“, jako příslovce (*próteron*) znamená „dříve, předtím“ a se členem (*to próteron*) „dříve, kdysi, předtím, jednou“. Význam „po prvé“, který zde někteří vykladači chtějí vidět, je sotva obhajitelný. Pavel se zmiňuje o době, kdy byl u nich a jejich poměr k němu byl ještě zcela jiný, jak to vyplývá z toho, co dále čteme.

Tehdy u nich byl v (doslova „kvůli“, řecky: *dia*) slabosti těla, to znamená, že byl zachvácen tělesnou nemocí. O druhu této choroby bylo vysloveno mnoho domněnek, ale Boží slovo o tom zjevně nedává žádné vysvětlení.

Souvislost s „ostnem pro tělo“ z 1. Korintským 12,7-9, který Pavel obdržel po svém vtržení do ráje a který ho asi velmi oslabil, je možná, ale také nejistá.

Tato apoštolova nemoc musela být buď už navenek velmi odpuzující, nebo osobu nemocného v očích druhých učinila opovržením. Byla zkouškou nebo pokušením. Zda tím je míněna zkouška pro trpícího, jak čte elberfeldský překlad podle většiny rukopisů, nebo podle velmi dobře dosvědčeného způsobu čtení pokušení pro lidi okolo (viz poznámku v elberfeldském překladu), je těžké rozhodnout. Řecké slovo *peirasmós* znamená jak „zkoušku“, tak i „pokušení“. Pro Pavla byla jeho nemoc nebo slabost jistě velkou zkouškou víry. Ale protože mluví o dřívějším dobrém postoji Galatských, je třeba asi spíše myslet, že chce říci: Ačkoli jste byli v pokušení mnou kvůli mé slabosti opovrhovat, nepoddali jste se tomuto pokušení. Neukázali jste ani opovržení, ani odpor, nýbrž naopak jste mne přijali jako Božího anděla, jako Krista samého. Galatští tedy apoštola přijali přes jeho pro přirozené cítění odpuzující zjev s převelikou radostí, vždyť těmto v pohanství a modloslužbě uvězněným lidem přinesl poselství milosti a bohatého Božího požehnání. A tak jej přijali nejen jako Božího posla (neboť tím přece byl), nýbrž jako nadpozemskou bytost, jako anděla Božího, ano, jako Krista samého, jehož následovníkem on byl a kterého jim před očima vykreslil jako ukřižovaného.

Verše 15 a 16: Kde (je) nyní to vaše blahoslavenství? Neboť vám vydávám svědectví, že kdyby to bylo možné, byli byste si vyloupili oči a dali mi je. Stal jsem se tedy vaším nepřítelem, poněvadž vám říkám pravdu?

Místo „co pak (bylo) vaše blahoslavenství“ je asi třeba podle řady dobrých rukopisů číst: „kde (je) nyní vaše blahoslavenství“ (P 46, Codex Aleph, ABC atd.). Když Galatští od Pavla slyšeli evangelium a vírou je přijali, mohli se považovat za blahoslavené. V čem spočívalo jejich blahoslavenství? Bylo to blahoslavenství, o kterém mluvil už David a Pavel je v Římanům 4,6-9 popisuje slovy: „Jako i David vypravuje blahoslavenství člověka, jemuž Bůh připočítává spravedlnost bez skutků: Blahoslavení jsou ti, jejichž nepravosti byly odpuštěny a jejichž hříchy byly přikryty! Blahoslavený je muž, jemuž Pán nepřipočítává hřích! Spočívá toto blahoslavenství nyní na obřízce nebo také na neobřízce? Neboť říkáme, že Abrahamovi byla víra počtena za spravedlnost.“ (Srovnej s Žalmem 32,1.2)

Není to náhodou, že slovo „blahoslavenství“ (řecky: *makarismós*) se v Novém zákoně vyskytuje jen na těchto dvou místech. Obě jednájí o spravedlnosti z víry bez zákona.

Blahoslavenství Galatských bylo tak velké, že kdyby to bylo možné, vyloupili by si oči a dali by je Pavlovi. Smysl těchto slov byl chápán různě. Je možné v tom vidět poukaz na Pavlovo onemocnění očí (srv. s veršem 14 a kap. 6,11). Ale pravděpodobnější je, že Pavel chce tímto drastickým způsobem vyjádřit, že Galatští tehdy byli odhodláni k největším obětem pro něho (srv. s Žalmem 17,8; Příslovím 7,2; Zach. 2,8 /12/). Ale kde zůstalo to jejich tehdejší blahoslavenství? Udělalo místo nedůvěře a podezření vůči Pavlovi. Zaslepení našeptáváním judaistů se Galatští na pravdu, kterou jim Pavel zvěštoval, dívali nyní zcela jinak než tehdy. Když vírou přijali evangelium, sami se blahoslavili. Nyní se ale domnívali, že jim Pavel něco zadržel nebo že jim způsobil dokonce škodu, protože se při zvěstování nezmínil o dodržování mojišovského zákona a nežádal to.

Tak Pavel nyní přichází k závěru ve formě otázky: *„Stal jsem se tedy vaším nepřítelem, poněvadž vám říkám pravdu?“* Pavel miloval svého Pána tolik, že nebyl v nebezpečí, že by pravdu evangelia oslaboval nebo měnil, aby vyšel Galatským vstříc. Snášel to, že svedení Galatští mu už neprokazovali stejnou lásku jako dříve. Ale museli se přece ptát, kam to přišli, když toho, jenž jim zvěštoval pravdu, nyní považovali za svého nepřítele.

Verše 17 a 18: Nehorlí pro vás dobře, nýbrž chtějí vás vyloučit, abyste vy horlili pro ně. Je ale dobré horlit v dobrém vždycky, a ne pouze, když jsem u vás přítomen.

Pavel byl se svatou a vážnou horlivostí starostlivý o blaho jednotlivých věřících i shromáždění (2. Kor. 11,2), aby ve všem následovali Pána a Jeho slovo. Ale ti, o nichž zde mluví, aniž by je jmenoval jmény, nezjevovali při svých snahách o srdce a přízeň Galatských dobrou horlivost. Tito judaisté – neboť o ně se jedná – chtěli Galatské přivést k tomu, aby dodržovali zákon ze Sinaje. Aby tohoto cíle dosáhli, ucházeli se o ně vším myslitelným způsobem. Zároveň mluvili zle o apoštolovi Pavlovi. Zničením obecenství mezi Pavlem a Galatskými je chtěli odpoutat od učení, které jim on zvěštoval, že člověk je ospravedlněn jen Boží milostí a jen v této milosti stojí před Bohem (srv. s kap. 5,4). Tak chtěli Galatské odloučit od všeho jiného. Nakonec však jejich

cílem bylo učinit z nich horlivé přívržence svého falešného učení a své „strany“ (kap. 6,12.13).

Slovo „horlit“ (řecky: *zélousthai*) v 18. verši je často chápáno jako pasivum a podle toho překládáno jako „horlivě být ucházeno“. Může to však být také chápáno jako medium (střední tvar mezi aktivem a pasivem), které se sice jinak v Novém zákoně nevyskytuje, a být přeloženo tak, jak je to uvedeno výše.

Pavel se horlivě staral o duchovní blaho Galatských. Ale ti, kteří se nyní o ně ucházeli, to činili z nečistých pohnutek, neboť chtěli Galatské táhnout za sebou.

Proto Pavel v 18. verši argumentuje: Proti horlivým snahám nelze nic namítat, pokud slouží k dobrému, to znamená k poznání Boží vůle. Tak tomu bylo jak u Pavla, tak i u Galatských, když svého času byl u nich. Ale nyní, když Pavel byl nepřítomen, horlili falešní bratři o přízeň věřících tam, aby je pohnuli ke stranické horlivosti pro zákon. Proto apoštol Galatským připomíná, že mají i nyní v jeho nepřítomnosti dělat to, co dělali během jeho přítomnosti: dokazovat horlivost k dobrému.

U Filipských tomu bylo jinak. Jim mohl Pavel napsat, že vždycky činili Boží vůli, nejenom v jeho přítomnosti, nýbrž i v jeho nepřítomnosti (Fil. 2,12).

Verše 19 a 20: Moje děti, kvůli kterým opět mám porodní bolesti, až by Kristus ve vás byl zformován; přál bych si ale nyní být přítomen u vás a proměnit svůj hlas, neboť jsem kvůli vám na rozpacích.

Starost o všechna shromáždění, o které se Pavel zmiňuje na jiném místě (2. Kor. 11,28), měla vzhledem ke Galatským zcela zvláštní důvod. Kdysi jim Krista jako ukřižovaného tak živě vykreslil před očima, že Jej radostně vírou přijali. Tak se stal Pavel jejich duchovním otcem, neboť je skrze evangelium v Kristu Ježíši zplodil (srv. s 1. Kor. 4,15; Filemonovi 10). Proto je zde také nazývá svými dětmi (řecky: *teknon*; srv. s 1. Tim. 1,1; Tit. 1,4). Slovo „dítě“ (řecky: *teknion*), které zde mnohé rukopisy mají a které ve svých spisech tak často užívá Jan, spočívá asi na pozdější změně tohoto místa.

Když Mojžíš kdysi viděl plačící a v nespokojenosti reptající lid Izraele, řekl k Bohu: „Zdali jsem já počal všechny lid tento? Zdali jsem já zplodil jej, že mi říká: Nes jej na rukou svých, jako nosí chůva děťátko, do země té, kterou jsi s přísahou zaslíbil otcům jejich?“ (4. M. 11,12) Pavel zde však stojí výše. Byl tak plný pravé božské lásky ke svým dětem ve víře, že kvůli nim podruhé

měl porodní bolesti. Ale tentokrát u Galatských nešlo o nové narození. Nyní byli ve velkém nebezpečí, že ztratí z očí Pána Ježíše a že se obrátí k ubohým prvkům světa. Kristus a Jeho sláva, milost a svoboda, v níž stáli, to vše už pro ně nic neznamenal. Jejich obrácením se k zákonu pravda v jejich srdcích tak zakrněla, že jim muselo být znovu poukázáno na střed křesťanské víry. Nemohli mít ani radost v Pánu, ani pro Něho být svědectvím.

Proto námahou a snahou apoštola bylo, aby v nich byl opět Kristus zformován. Jak se to může stát, jim zde nepíše. Ale není to pro všechny Boží děti cenné o tom přemýšlet, co to znamená, aby v nás byl zformován Kristus?

Jediná cesta k tomu je hledět na Krista a na Jeho dílo a důvěřovat Mu místo falešným učitelům, zákonu nebo vlastním skutkům. Musíme Krista Písem stále lépe poznávat, to znamená Jeho Osobu, Jeho cesty, Jeho dílo s jeho slavnými důsledky, jak to máme v Písmu svatém, v Božím slově, představeno. Pak tomu bude moci být u nás tak, jak to mohl Pavel sám o sobě říci: „*Už nežiji já, nýbrž Kristus žije ve mně.*“ (Gal. 2,20)

Pavel musel Galatským psát z dálky. Ale přál si být u nich, aby jim vše, co se ho vzhledem k jejich duchovnímu stavu dotýkalo, mohl říci ústně. Pak by mohl totiž podle potřeby změnit tón svých slov a mluvit k nim přísně nebo naopak přívětivě.

Nyní je, lidsky viděno, na rozpacích. Neví, zda nachází správná slova, správný tón, který bude mluvit k jejich srdci. Kdyby u nich byl osobně, viděl by, jaký dojem na ně činí jeho slova, a mohl by podle toho změnit svůj hlas. Tak jednou říká Korintským: „*Mám k vám přijít s holí, nebo s láskou a v duchu mírnosti?*“ (1. Kor. 4,21)

Verš 21: Povězte mi nyní vy, kteří chcete být pod zákonem: Neslyšíte zákon?

V nyní začínající poslední části této kapitoly činí Pavel ještě jeden další pokus, aby Galatské přesvědčil o tom, jak je to nesmyslné držet se zákona. Používá si k tomu příklad ze zákona, to jest z pěti Mojžíšových knih, který Galatští jistě znali, aniž by však rozuměli jeho hlubšímu významu. Slovo „zákon“ používá v tomto verši tedy v rozdílném významu.

Galatští se chtěli postavit „pod zákon“ jako jejich požídatelští učitelé. Tím jsou míněny předpisy ze Sinaje. Když jim Pavel klade otázku: „*Neslyšíte zákon?*“, pak nemá na mysli ta ustanovení, nýbrž, jak to plyne z následujících veršů, První z pěti Mojžíšových knih, které společně nesou jméno „zákon“

(hebrejsky: *Thora*; srv. s Luk. 24,44). Někdy je také jako „zákon“ nazván celý Starý zákon (Jan 10,34; 1. Kor. 14,21).

Verš 22: *Neboť je napsáno, že Abraham měl dva syny, jednoho ze služebnice a jednoho ze svobodné.*

O Abrahamovi Pavel psal už podrobně v kapitole 3,6-18. Nyní se k němu ještě jednou vrací. Stejnými slovy: „*Je napsáno*“, čelil Pán Ježíš pokušiteli na poušti (Mat. 4,4.7.10), a stejným způsobem zdůvodňovali také později často apoštolové své vývody. „*Je napsáno*“ je odvolávka na Boží slovo a zároveň vždy znovu poukaz na jednotu Starého a Nového zákona.

Galatským, kteří by tak rádi byli Abrahamovými syny (ovšem špatným způsobem), dává Pavel na zvážení, že Abraham měl přece dva syny: Izmaele a Izáka. Ti pozdější synové, o nichž je zmínka v 1. Mojžíšově 25,1-6, zde zůstávají mimo zřetel. Izmael a Izák měli sice téhož otce, ale různé matky. Matka prvního byla Agar, egyptská služka (1. M. 16), zatím co Sára, Izákova matka, byla právoplatnou Abrahamovou ženou a byla svobodná. Pavel se zde o jménech matek nezmiňuje, ale o jejich stavu ano, protože ten se přenášel na jejich potomky. Izmael proto byl služebníkem od narození (srv. s 1. M. 21,4), ale Izák byl jako syn svobodné také sám svobodný.

Verš 23: *Ale ten ze služebnice se narodil podle těla, ten pak ze svobodné skrze zaslíbení,*

K rozdílu stavu dvou Abrahamových synů – jeden služebník, druhý svobodný – přichází nyní ještě jako druhý znak jejich původ. Izmael, syn služebnice, se narodil podle těla, to znamená přirozeným způsobem jako každé druhé dítě. Avšak výraz „*podle těla*“ také říká, že tu před Izmaelovým narozením byla tělesná přemýšlení. Sára a Abraham viděli, že stárnou, aniž by se jim narodil Bohem zaslíbený syn. Vždyť Bůh Abrahamovi přece řekl jen: „*Ten, který vyjde z tvých beder, bude tvým dědicem.*“ (1. M. 15,4) O matce Bůh nemluvil. A tak podle tělesného plánu, který vymyslela Sára, přivedla služebnice Agar na svět Izmaele.

Izákovo narození bylo však způsobeno jedině a pouze Božím zaslíbením. Když se Izmael narodil, řekl Bůh Abrahamovi, že jeho žena Sára porodí syna, který se bude jmenovat Izák (1. M. 17,15-19). Z lidského hlediska tu už nebyla naděje na potomstvo, neboť Abrahamovi bylo sto let a Sáře devadesát let. Ale nyní už nepochybovali o Božím zaslíbení. Nejen o Abrahamovi, nýbrž

i o Sáře je výslovně dáno svědectví, jakou víru v této situaci dokázali (Řím. 4,19; Žid. 11,11).

Verš 24: *což má obrazný význam; neboť tyto jsou dvě smlouvy, jedna z hory Sinaj, která rodí k otroctví, která je Agar.*

Zmíněné starozákonné skutečnosti jsou nejen historicky pravdivé a spolehlivé, nýbrž mají kromě toho obrazný význam. Tak mají také zkušenosti Izraele během putování pouští pro nás předobrazný význam (1. Kor. 10,1-11). Stejně tak je kněz a král Melchisedech předobrazem Krista (Žid. 7,1-3) atd. Mnoho historických líčení Starého zákona obsahuje ve světle Nového zákona pro dnešní čtenáře předobrazný význam.

Agar, služebnice, a Sára, svobodná, tedy představují dvě Boží smlouvy s lidmi. Jedna byla smlouva, kterou Bůh se svým lidem Izraelem uzavřel na Sinaji. Ve 2. Mojžíšově 19,5 Hospodin řekl: „*Jestliže skutečně poslouchati budete hlasu mého a zachovávat mou smlouvu, budete mé vlastnictví ze všech národů.*“ Agar, která jako první dala Abrahamovi syna, který se však narodil podle těla, je obrazem této smlouvy zákona ze Sinaje. Je ve spojení s tělem, to znamená s přirozeným člověkem. Jako Izmael byl služebník, tak také izraelský lid byl pod zákonem v otroctví. Účelem zákona bylo brzdit vůli přirozeného člověka a poddávat ji Boží vůli. To je otroctví. Zákon však nemůže člověka změnit. Kdo však je znovuzrozen, zemřel a vstal s Kristem, je od tohoto otroctví osvobozen.

Tu druhou smlouvu, která zde není blíže vysvětlena, uzavřel Bůh s Abrahamem už dříve. V 1. Mojžíšově 15,18 čteme: „*V ten den uzavřel Hospodin s Abramem smlouvu a řekl: Semeni tvému dám zemi tuto, od řeky Egyptské až do řeky té veliké, řeky Eufrat.*“ Tato smlouva zaslíbení spočívala jedině na Boží milosti a Abraham potřeboval jen věřit, jak je to o něm dosvědčeno již v 1. Mojžíšově 15,6. K této druhé smlouvě je přirovnána Sára. Ona, svobodná, byla právoplatnou Abrahamovou ženou, která přivedla na svět Izáka, syna zaslíbení a dědice, i když teprve poté, co se narodil Izmael.

Verš 25: *Neboť Agar je hora Sinaj v Arábii, odpovídá ale nyníjšímu Jeruzalému, neboť je se svými dětmi v otroctví;*

Podle většiny počtu dobrých rukopisů (P46, Aleph, C, F, G, atd.) stojí v různých překladech: „*Hora Sinaj leží totiž v Arábii*“ nebo podobně. Ne Sára, Izá-

kova matka, nýbrž Agar, Izmaelova matka, je obrazem Galatskými tak cenné smlouvy zákona, kterou Bůh uzavřel s Izraelem na Sinaji. Potomci Agar, Izmaelitští, jsou podle staré tradice totožní s Araby (srv. s 1. M. 25,12-18). Hora Sinaj leží mimo zaslíbenou zemi, v Arábii. Jako Izmael, syn služebnice, musel žít mimo Kanaán a nemohl být Abrahamovým dědicem (1. M. 21,10), tak přišel Izrael v arabské poušti pod otroctví zákona, které nemohlo vést k zaslíbenému dědictví (Gal. 3,18).

Sloveso „odpovídat“ (řecky: *systoicheô*) znamená vlastně: stát v téže řadě nebo linii. Sinaj tedy patří k dnešnímu Jeruzalému. Jeruzalém, od Davidovy vlády hlavní město Izraele, byl se svým chrámem a židovskou bohoslužbou i v době nového zákona stále ještě středem zákonu věrného židovstva. Jeho děti jsou obyvateli tohoto města a v širším smyslu příslušníky židovského lidu. O nich už Pán Ježíš s nářkem musel říci: *„Jeruzaléme, Jeruzaléme, morděři proroků, a který kamenuješ ty, kteří byli k tobě posíláni, kolikrát jsem chtěl shromážditi dítky tvé, tak jako slepice shromažďuje kuřátka svá pod křídla, a nechtěli jste.“* (Mat. 23,37) Jeruzalém a jeho děti se i v době, kdy Pavel psal tento Dopis, ještě vnitřně nalézali v otroctví pod zákonem; vnější podrobení pod římskou vládou zde jistě není míněno.

Verš 26: ale Jeruzalém nahoře je svobodný, který je naše matka.

Až dosud vysvětloval Pavel pomocí předobrazu služky Agar jen jednu ze smluv, totiž zákon ze Sinaje. Nyní pokračuje, jako kdyby byl popsal také druhou smlouvu, smlouvu zaslíbení a milosti. Tato smlouva je reprezentována Sárrou, svobodnou a právoplatnou Abrahamovou ženou. Ta byla matkou Izáka, syna zaslíbení, dědice, který sám je opět předobrazem Krista. Tak jako Agar je přirovnána k hoře Sinaj a nynějšímu Jeruzalému, tak je Sára srovnávána s Jeruzalémem nahoře.

Jeruzalém nahoře je – tak jako jeho předobraz Sára – charakterizován svobodou, ale také milostí z Boží strany a vírou na straně člověka. Tento Jeruzalém je takto symbol toho, co vlastní všichni věřící za všech dob, z čeho se radují a v co doufají. Proto je v Židům 11,10 o Abrahamovi řečeno, že *„očekával město, mající základy, jehož stavitelem a tvůrcem je Bůh“*. Proto mohlo být také Hebreům¹⁰ napsáno: *„Přistoupili jste k hoře Sionu a k městu živého Boha, nebeskému Jeruzalému.“* (Žid. 12,22) A proto platí i pro nás

¹⁰ Doslovný název Epištoly Židům je Epištola Hebreům. (p. p.)

slova z poslední kapitoly: „*Neboť nemáme zde města zůstávajícího, ale onoho budoucího hledáme.*“ (Žid. 13,14)

Ve Zjevení 21,2 je sice „*město svaté, Jeruzalém nový*“ viděn jako nevěsta ozdobená pro svého muže a ve verších 9-10 v tisíciletém království jako „*nevěsta, žena Beránkova*“. Tím je bezpochyby v užším smyslu míněna Boží Církev (srv. s Ef. 5,22-31; Zj. 19,7-9), a přece do něho vejdou všichni, kteří jsou zapsáni v Beránkově knize života, to znamená všichni ostatní věřící (Zj. 21, 27; srv. se Zj. 13,8; 17,8).

Jeruzalém nahoře je tedy matka a domovské město všech věřících za všech dob, nejen křesťanů. Jsou výsady, které jsou společné všem věřícím, lhostejno v které době žili nebo žijí. Tak jako Abraham, otec věřících, jsou všichni ospravedlněni vírou (1. M. 15,6). Všichni obdrželi odpuštění svých hříchů (Žalm 32,1; Řím. 3,25). Všichni usilují o nebeskou vlast (Žid. 11,14; Fil. 3,20), a všichni žijí a chodí ve věřící důvěře ve svého Boha. V Dopisu Galatským (a částečně i v Dopisu Římanům) je na věřící pohlíženo z tohoto stanoviska. To je zřetelné zvláště tehdy, když je zmínka o Abrahamovi, otci všech věřících (Řím. 4,16; Gal. 3,7).

Mezi Boží Církví a věřícími jiných období jsou však také rozdíly. Církev byla ve Starém zákoně ještě tajemstvím, které nebylo známé. Když se Pán Ježíš o ní poprvé zmínil, byl její vznik ještě budoucí: „*Na této skále postavím svou církev.*“ (Mat. 16,18) Jen Církev je Boží dům, tělo Krista a žena Beránkova. Jen v ní bydlí Duch Svatý a jen ona bude věčně dlít v domě Otce. Tyto požehnané výsady náležejí všem pravým věřícím nynější doby milosti, kteří patří k Církvi živého Boha. O těchto výsadách se však nepojednává v Dopisu Galatským, nýbrž především v Dopisu Efezským.

Verš 27: Neboť je napsáno: „Raduj se neplodná, která nerodíš, propukni (v jásot) a vykřikni, která nemáš porodní bolesti! Neboť děti osamělé jsou četnější než té, která má muže.“

Tento citát z Izaiáše 54,1 potvrzuje, že Pavel v tomto oddílu mluví o věřících všeobecně, ne o výsadách Boží Církve v nynější době. Izaiáš zde vidí, jak Izrael, Boží pozemský lid, jehož středem je Jeruzalém, se v době soužení obrátí ke svému Bohu. Od proroků Starého zákona je Izrael vícekrát nazván ženou Hospodinovou, která se Mu stala nevěrnou, a proto byla zapuzena (Jer. 3,1-5; Ozeáš 1-5). Když Hospodin uzavřel s Izraelem smlouvu na Sinaji,

tu jakoby s lidem vstoupil v manželství (Jer. 31,32). Věřící z oné doby jsou zde označeny jako děti „*té, která má muže*“.

Ale kvůli své nevěrnosti, své neposlušnosti a své modloslužbě byl Izrael od Boha zavržen (Jer. 3,8) a je nyní osamělý a neplodný. Ale až se obrátí k Bohu, Bůh se znovu spojí se svým lidem (Iz. 54,6; Oz. 2,14.15). Pak nebudou Bohu sloužit, tak jako dříve, jen jednotliví věřící z tohoto lidu, nýbrž celý Izrael bude zachráněn skrze pokání a víru v Mesiáše (Řím. 11,26). Sice se bude jednat jen o ostatek přecházející soudy, ale ten bude od Boha uznán jako Jeho lid a bude uveden do požehnání tisíciletého království. O této ještě budoucí době mluví Izaiáš 54,1.

Apoštol však používá tento verš na dnešní dobu milosti. Z lidu, který byl pro svoji nevěrnost od Boha zavržen, a proto je osamělý, vyšel Mesiáš, a Jeho zavržením vzešlo spasení pro všechny národy: „*Neboť spasení je ze Židů.*“ (Jan 4,22; Řím 9,5) Věřící dnešní doby Pavel označuje jako „*děti osamělé*“, přičemž opět myslí na Sáru, která se sice stala matkou zaslíbeného dědice Izáka, a tím velkého národa, ale nejprve byla neplodná a musela přihlížet, jak služebnice Agar jako první dala Abrahamovi syna.

Verš 28: Vy však, bratři, jste jako Izák dětmi zaslíbení.

Nyní Pavel používá starozákonní obraz přímo na Galatské. Přitom je oslo-vuje, jako tak často v tomto Dopisu, jako bratry, aby vyjádřil svou lásku k nim, ale také svou naději, že přijmou jeho napomenutí a naučení. Izák byl syn zaslíbení, protože jej Bůh v protikladu k Izmaelovi, synu těla, jeho rodi-čům zaslíbil. Galatští také byli dětmi zaslíbení, ale v jiném smyslu. Bůh dal Abrahamovi zaslíbení, že v jeho semeni, to znamená v Kristu, požehná všem národům země (srv. s tím, co bylo řečeno v Gal. 3,16). Toto zaslíbení se u Galatských, kteří přece z největší části pocházeli z národů, stalo skutečností. Izák je zde tedy viděn jako předobraz těch, kteří „*ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, nýbrž z Boha narození jsou*“ (Jan 1,13).

Verše 29 a 30: Ale jako tehdy ten podle těla narozený pronásledoval toho podle Ducha (narozeného), tak také nyní. Ale co říká Písmo? „Vyrz služku a jejího syna, neboť nebude dědit syn služky se synem svobodné.“

Příběh Izáka a Izmaele obsahuje ještě další obdobu, kterou Pavel Galatským připomíná. V 1. Mojžíšově 21,9 je řečeno, že Sára viděla, jak se Izmael směje nebo posmívá. To je zde postaveno na úroveň pronásledování. Bůh dbá na

svůj lid a každé negativní jednání vůči němu nejen vnímá, ale bere je také velmi vážně. Jaká je to útěcha pro každého věřícího, jenž musí trpět posměch od lidí světa!

Izmael je zde, tak jako ve verši 23, nazván „*ten podle těla narozený*“, Izák však ne jako ten „*skrze zaslíbení*“, nýbrž „*podle Ducha*“ narozený. Nenarodil se jen skrze Boží zaslíbení proti každému přirozenému, tělesnému očekávání, nýbrž Bůh jednal, jako vždy, „*podle Ducha*“, to znamená v souhlasu s činností Ducha Svatého.

Slovy „*tak také nyní*“ je vytvořena obdoba k Židům a judaistům na jedné straně a věřícím na druhé straně. Židé, kteří se tolik chlubili svým tělesným původem od Abrahama (Jan 8,39), byli sice jeho dětmi „*podle těla*“, ale nikoli „*podle Ducha*“. Totéž platilo také pro judaisty, falešné bratry, kteří přinášeli jiné evangelium. Možná že Pavel myslel na pronásledování ze strany nevěřících Židů (srv. s Řím. 15,31; 1. Kor. 11,26; 1. Tes. 2,14-16), především ale na jednání judaistů v Galacii. Ti na jedné straně usilovali o přízeň věřících, na druhé straně pronásledovali zvěstovatele evangelia podezřeními a pomluvami. Tím se prokázali jako nepřátelé pravých věřících a milosti.

Nakonec starozákonní předobraz obsahuje ještě poslední, důležité naučení, o kterém je zmínka závěrem ve 30. verši. Po posmívání se Izmaele Izákovi Sára od Abrahama žádala: „*Vyžeň tuto služku a jejího syna; neboť nebude dědit syn této služky s mým synem, s Izákem!*“ (1. M. 21,10) Tento požadavek byl Bohem Abrahamovi ve 12. verši výslovně potvrzen. Pavel proto uvádí Sářina slova vítězně slovy: „*Ale co říká Písmo?*“ Tak jako tehdy musel Abraham Izmaele vzdálit ze svého domu, tak měli i Galatští odmítnout judaisty, neboť mezi nimi nemohlo být žádné obecenství. Ale nejen to. Jestliže křesťané odpovídají Izákovi a nevěřící Židé, resp. judaisté, Izmaelovi, pak nemohou tito mít ani žádný díl na zaslíbeném dědictví. Jsou mimo Boží království a mimo Jím zaslíbené požehnání.

Verš 31: A tak, bratři, nejsme dětmi služky, nýbrž svobodné.

Jestliže Pavel oslovil Galatské v 28. verši „*vy však, bratři*“, tu končí svá naučení podobnou větou: „*A tak, bratři, nejsme...*“ Jasně předložil rozdíl mezi zákonem a milostí, otroctvím a svobodou. Nyní ukončuje celou část svého Dopisu věnovanou učení (kap. 3-4) dotvrzením požehnaného postavení Galatských, do kterého spolu zahrnuje i sebe samého. Kdysi byli všichni, Pavel

stejně jako Galatští, (i když v rozdílném smyslu) služebníky. Ale skrze stejnou svrchovanou Boží milost se stali svobodnými dětmi Jeruzaléma nahoře.

Kapitola 5

V 5. kapitole začíná poslední, praktický a napomínající oddíl Dopisu Galatským. Tak jako při přechodu mezi prvním, historickým oddílem a druhým, naučným oddílem ve 3. kapitole, je také zde přechod plynulý. Na jedné straně je kapitola 5,1 závěrem předchozí, naučné části, na druhé straně uvádí apoštola naučení o pravé křesťanské svobodě.

***Verš 1: Pro svobodu nás Kristus osvobodil; stůjte nyní (pevně) a ne-
nechte se opět držet pod jhem otroctví.***

Tento verš byl často nazýván klíčovým veršem celého Dopisu Galatským. Galatští se před svým obrácením nalézali pod otroctvím hříchu (srv. s Řím. 6,20; Žid. 2,15), stejně jako Židé pod otroctvím zákona (Gal. 4,3.7.24.25). Nyní jsou všichni, kteří věří v evangelium, ať to jsou Židé nebo pohané, osvobozeni skrze Ježíše Krista samého. Tato svoboda v Kristu Ježíši, o které se Pavel zmínil už v kapitole 2,4, je svoboda od zákona a svoboda od moci hříchu. „*Jestliže vás nyní Syn vysvobodí, budete vskutku svobodní.*“ (Jan 8,36) Známkou otroctví je strach (Řím. 8,15; Žid. 2,15), znakem svobody je přítomnost Ducha Svatého (2. Kor. 3,17). Život starého člověka je život v otroctví, život nového člověka je život ve svobodě. Život nového člověka je Kristus sám. On byl svobodný od každé závislosti, ale znal jen jedno: činit vůli Toho, který Ho poslal. To je také přání znovuzrozeného člověka: činit Boží vůli. Křesťan je tedy osvobozen k tomu, aby nyní mohl činit Boží vůli (srv. s Řím. 6,22). Jeho svoboda spočívá v poslušnosti. Nikdy však křesťanská svoboda neznamená dělat to, k čemu nás chce svádět tělo, stará hříšná přirozenost (Gal. 5,13; 1. Pet. 2,16).

„*Stůjte nyní (pevně)*“, připojuje k tomu Pavel, neboť Galatští byli ve velkém nebezpečí, že se od této svobody dostanou do nové nesvobody. Proto tento verš končí slovy: „*A nenechte se opět držet pod jhem otroctví.*“ Jestliže jako neobrácení byli pod otroctvím hříchu, tu nyní se nalézali v nebezpečí, že se dostanou pod otroctví zákona. Slůvko „*opět*“ má vyjádřit, že jejich cesta se rovnala kroku zpět: byli osvobozeni od jha hříchu, chtěli se ale opět postavit pod jiné jho, totiž pod jho zákona. O tom už Petr jednou svým bratřím řekl: „*Proto nyní, proč pokoušíte Boha, vzkládající na hrdlo učedníků jho, které-
hož ani otcové naši, ani my nésti jsme nemohli?*“ (Skutky 15,10) Jho, které je používáno, aby byla tažná zvířata zapražena před vůz, je v Bibli obrazem

stavu opanování, ale také společenství (1. M. 27,40; 2. Kor. 6,14). Místo aby pravý učedník Pána stál pod krutou vládou hříchu nebo tvrdou vládou zákona, stojí nyní pod jemným jhem Toho, jenž chtěl jen **jedno**: Činit vůli svého Boha a Otce (Mat. 11,29-30).

Verš 2: *Hle, já, Pavel, vám říkám, že když budete obřezáváni, Kristus vám nic neprospěje.*

Slovy: „Hle, já, Pavel“ zasazuje apoštol nyní celou autoritu své osoby (viz Gal. 1,1), aby Galatským učinil jasným, že Kristus jim nic neprospěje, když se nechají obřezat. Kristus a zákon jsou navzájem se vylučující protiklady. Podmínková věta „*když budete obřezáni*“ je ve tvaru přítomného času, což říká, že když něco, s čím člověk může nebo musí počítat, nastane, platí také důsledek („eventualis“). Naproti tomu asi na Galatské naléhali judaisté podobně, jak je to už řečeno ve Skutcích 15,1: „*Nebudete-li se obřezávat podle způsobu Mojžíšova, nebudete moci být spaseni.*“

Na obřízku zde není pohlíženo jako na malý lékařský zásah nebo jako na splnění jednoho z mnoha přikázání (3. M. 12,1-3), nýbrž jako na vnější znak a symbol židovství, a tím jako na důkaz plného obrácení se k zákonu, které už začalo dodržováním určitých předpisů (Gal. 4,10). Kdyby se Galatští dali obřezat, nejenom by dokázali, že při nich Pavel pracoval nadarmo (Gal. 4,11), nýbrž také, že se postavili na falešnou půdu zákona a vlastní spravedlnosti ze skutků. „*Jestliže spravedlnost skrze zákon (přichází), pak Kristus zemřel nadarmo.*“ (Gal. 2,21) Bůh nám zde představuje před oči nevyhnutelný důsledek kroku, který podle lidského úsudku je jen něco zvláštního nebo nepřístojného. Začátek může snad být nevýrazný, ale Bůh hledí na konec. I dnes jsou často věřícími kroky ve špatném směru bagatelizovány slovy: „Copak na tom je?“ anebo: „To přece není tak zlé!“ Ani Petr si pravděpodobně nemyslel, že jeho chování, jak je popsáno v Galatským 2,11-13, je tak špatné, že ho Pavel musel veřejně pokárat.

Tak je tomu také zde. Člověk buď důvěřuje Pánu Ježíši, Jeho dílu vykoupení a Jeho milosti, aby byl věčně zachráněn, anebo se staví na zásadu, že se chce líbit Bohu skrze dodržování zákona (což je nemožné), to znamená skrze své vlastní skutky, a tak věčně zahyne. Jedná se o dvě proti sobě jdoucí zásady, které nemohou být vzájemně směřovány. To v praxi samozřejmě znamená, že by pro věřícího, který se postaví pod zákon, nebylo obrácení nebo odpuštění. Potom by Pavel vůbec nemusel psát Dopis Galatským.

Verš 3: *Dosvědčuji ale znovu každému člověku, který je obřezáván, že je povinen naplnit celý zákon.*

K prvnímu argumentu z 2. verše Pavel nyní připojuje druhý. Nyní mluví nejen o Galatských, nýbrž o „každém člověku“, aby ozřejmil, že se zde skutečně jedná o zásadu, která má všeobecnou platnost, a ne jen o zvláštní případ Galatských. Obřízka byla sice už od Abrahamovy doby znamením Boží smlouvy s ním a s jeho potomky (1. M. 17), ale později byla přejata do zákona ze Sinaje (3. M. 12,1-3). Pojem „obřízka“ se dokonce stal charakteristickým označením rozptýleného židovstva, stejně jako „neobřízka“ pro pohanstvo (srv. s Gal. 2,7-9).

Závěr, že každý člověk, který se nechává obřezat podle starozákonního způsobu, je povinen dodržet celý zákon, zdůrazňuje jednotu zákona ze Sinaje. Není možné vyjmout jednotlivá přikázání jako dnes ještě závazná, a druhá zanedbávat. Ani to dnes běžné rozlišování mezi ceremoniálním a mravním zákonem není podle Nového zákona oprávněné. Zákon je jeden celek. Obřízka je část rituálního zákona, a přece je zástupným označením celého zákona včetně zákona mravního. Mnozí křesťané, kteří věří, že musíme rozlišovat mezi ceremoniálním a mravním zákonem a dodržovat deset přikázání, přitom zapomínají, že čtvrté přikázání předepisuje zachovávání **soboty**, nikoli neděle, a ve svém vlastním smyslu není mravním přikázáním, nýbrž rituálním.

Zákon ze Sinaje byl určen pro přirozené lidi, pro Adamovy potomky. V křesťanství se naproti tomu zvěstuje, že starý člověk byl ukřižován a zemřel s Kristem (Gal. 2,20). Obřízka vyznačovala Izrael jako zvláštní lid mezi národy světa. Ale křesťan byl skrze smrt a vzkříšení Krista vyňat z tohoto přítomného běhu světa (Gal. 1,4). Kristova smrt, která je v Koloským 2,12 nazvána „*obřezání Kristovo*“, dokazuje, že Bůh vykonal rozsudek smrti nad prvním člověkem. Všichni, kdo v Něho věří, jsou nyní ta pravá „obřízka“ (Fil. 3,3). Je proto absurdní používat obřízku na křesťany, kteří se svým Pánem zemřeli živlům světa. Pavel to na jiném místě nazývá opovržlivě „rozřízkou“ (Fil. 3,2).

Verš 4: *Jste odděleni od Krista vy, kteříkoli jste ospravedlňováni v zákoně; vypadli jste z milosti.*

Když se Pavel oslovením „vy“ opět obrací ke Galatským, pak slovy „kteříkoli“ se obrací na ty mezi nimi, kteří už vstoupili na cestu dodržování zákona jako na cestu k ospravedlnění. Mezi Kristem a zákonem není, jak jsme viděli,

žádné spojení. Ten, kdo chce být ospravedlněn v zákoně, je oddělen od Krista (k výrazu „v zákoně“ porovnej s kap. 3,11).

Slovo „oddělit“ (řecky: *katargeô*) znamená původně „učinit nečinným“, pak také „učinit neúčinným, způsobit ztrátu účinku“. Pavel zde asi nemluví o skutečném úspěchu snah judaistů, nýbrž představuje Galatským nevyhnutelné následky jejich cesty: na konci stojí oddělení od Krista a od Boží milosti.

Slova „vypadnout z milosti“, která se vyskytují v Novém zákoně jen zde, jsou některými pojímána jako důkaz, že věřící může zahynout. Odpadnutí znovuzrozeného křesťana od Boha s následkem, že je věčně ztracen, ale nikde není ve Svatém Písmu učeno (srovnej s Janem 3,16; 10,28.29). Naopak: Bohem darovanou záchranu duše nelze ztratit. Tak ani tento verš neznamená, že věřící tím, že se dopustí určitých hříchů, může ztratit věčné spasení. Vypadnout z milosti znamená odebrat se z okruhu Boží milosti (srv. s Řím. 5,2; 1. Pet. 5,12) do okruhu zákona. Kdo volí zákon a dbání na jeho předpisy, opouští milost jako základ svého praktického vztahu k Bohu.

Verš 5: *Neboť my očekáváme skrze Ducha z víry naději spravedlnosti.*

V protikladu ke smutnému výhledu těch, kdo vypadli z milosti a jsou odděleni od Krista, jmenuje Pavel nyní obdivuhodné očekávání všech těch, kdo věří. Téměř každé slovo tohoto verše je v protikladu k bludům judaistů a těch, kteří je následují. Jestliže oni tělesným konáním chtějí získat svou vlastní spravedlnost, tu my očekáváme všechno skrze Ducha Svatého, který v nás přebývá (srv. s kap. 3,3-5). Jestliže se oni chtějí líbit Bohu skrze skutky, tu při nás je všechno založeno na víře. Jestliže doufají, že dodržováním příkázání budou ospravedlněni, tu my žijeme jako už ospravedlnění v naději na věčnou slávu.

Naší nadějí není, že Boží spravedlnost získáme teprve v budoucnosti. Vlastníme ji už skrze víru v Pána Ježíše. Naší nadějí je Boží sláva. V Římanům 5,1.2 čteme: „*Poněvadž jsme tedy byli ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista, skrze něho také máme prostřednictvím víry přístup k této milosti, ve které stojíme, a chlubíme se v naději Boží slávy.*“ Tato naděje spočívá v tom, že očekáváme příchod Pána Ježíše k uchvácení Jeho lidu. Budeme potom proměněni a naše nynější tělo ponížení bude potom podobné Jeho tělu slávy (Fil. 3,21; 1. Kor. 15,43). Budeme hledět na Jeho slávu a vidět Jeho samého tak, jaký je (Jan 17,24; 1. J. 3,2).

Už jsme obdrželi Ducha Svatého jako závdavek, a skrze Něho očekáváme naplnění naší naděje (srv. se Zjevením 22,17). Poněvadž jsme ji ještě neobdrželi, očekáváme ji z víry (Žid. 11,1).

Verš 6: *Neboť v Kristu Ježíši nedokáže nic ani obřízka ani neobřízka, nýbrž víra, která působí skrze lásku.*

Pavel uzavírá nyní své dokazování všeobecným zdůvodněním, na kterém podle J. A. Bengela „závisí celé křesťanství“. Slova „v Kristu Ježíši“ vyznačují to obdivuhodné místo, které každý křesťan vírou obdržel (srv. s Gal. 2,4; 3,14.26.28). Naproti tomu na každého neobráceného člověka je pohlíženo jako „v těle“ (Řím. 7,5). Podle Boží rady je každý křesťan skrze víru spojen s Kristem, takže může říci: Bůh mne vidí v Kristu Ježíši.

V tomto pozhnaném a neproměnném postavení má jen jedno sílu a význam: víra. Ani obřízka jako symbol zákona ze Sinaje, ani neobřízka, to jest pohanství, přitom nemá žádnou cenu. Na rozdíl k místům jako 1. Korinským 7,19 a Galatským 6,15 je zde nejen vyzvednuta nevýznamnost těchto skutečností, nýbrž také jejich absolutní neúčinnost. Slovo „dokázat /moci/“ (řecky: *ischyô*) znamená: „Být silný, platit, být mocný, hodit se, být schopný“. Obřízka tedy není věřícímu k žádnému užitku, ale neobřízka mu také nic neuškodí. Nezáleží tedy vůbec na tom, zda nějaký křesťan je obřezán nebo není, zda byl dříve Žid nebo pohan.

To jediné, co před Bohem platí, je víra, která působí skrze lásku. Jen ta je cestou k ospravedlnění a k obdržení zaslíbení (Gal. 2,16; 3,14), základem naší naděje (Gal. 5,5) a ve spojení s láskou je také znakem našeho praktického života. Víra tedy není intelektuální přesvědčení, nýbrž živá zkušenost.

Podobně jako Jakub píše, že pravá víra je rozeznatelná jen podle svých skutků (Jak. 2,14-26), tak zde Pavel vidí lásku jako znak pravé víry. Slovo „*lásky*“ je zde ostatně v tomto Dopisu zmíněno poprvé, a to ve spojení s oběma dalšími pilíři křesťanství, vírou a nadějí (srv. s 1. Kor. 13,13; Kol. 1,4.5; 1. Tes. 1,3). Zákon sice od lidí požadoval lásku k Bohu a k bližnímu (Mat. 22,36-40), ale přirozený člověk to nemůže vykonat. Jak ale také byla nutná připomínka víry ve spojení s láskou pro Galatské, vyplývá z následujících veršů 15, 20 a 26, v nichž jsou popsány smutné následky jejich zákonických sklonů.

Verš 7: *Běželi jste dobře; kdo vás zadržel, abyste neposlouchali pravdu?*

Tak jako už v kapitole 3,1-5 a 4,8-20 oslovuje Pavel Galatské ve verších 7-12 opět přímo a staví jim před oči vážnost jejich konání. Když myslí na to, jak dobře začali svůj život víry, může říci: „*Běželi jste dobře.*“ Rád přirovnává život a službu křesťana k závodu, při kterém se člověk musí snažit dbát na pravidla a mít zrak upřen na cíl, aby získal cenu. Mluví tak sám o sobě (Sk. 20,24; 1. Kor. 9,26; Gal. 2,2; Fil. 2,16; 3,13.14; 2. Tim. 4,7), ale také o jiných věřících (Řím. 9,16; 1. Kor. 9,24; Židům 12,1).

Galatští však byli ve svém počátečně dobrém běhu zadrženi. Už v kapitole 3,1 jim klade otázku: „*Kdo vás očaroval?*“ Byli to ti požidovšující učitelé, kteří je zadrželi v jejich dobrém běhu víry. Tím byl zájem Galatských odveden od správného cíle. Jejich rozhodnost při následování Krista byla ochromena, a tím byli zadrženi ve svém běhu víry a zastavili se. Pavel dokončuje tuto větu konstatováním, že neposlouchali pravdu. Pravda je Boží slovo, které jim kázal, a které na jiných místech v tomto Dopisu nazývá „*pravdou evangelia*“ (kap. 2,5.14). Za touto pravdou evangelia stojí Boží autorita. Proto má nárok na naši neomezenou poslušnost.

Verš 8: *To přemlouvání není od toho, který vás povolává.*

Galatští měli však být přemluveni, aby poslouchali jiné poselství, totiž falešné učení judaistů. Pavel sice také o sobě jednou říká: „*Poněvadž nyní známe hrůzu Páně, přemlouváme lidi*“ (2. Kor. 5,11 – přel.), ale to přemlouvání, s kterým byli konfrontováni Galatští, nepřicházelo od Boha.

Pavel se nevyjadřuje o původu svodu, nýbrž pouze konstatuje, odkud to přemlouvání **nemůže** přicházet. Tím uděluje Galatským – a nám – důležitou lekci. K odmítnutí falešných učení a vlivů není nutné, abychom znali všechny špatné podrobnosti a vyvraceli je, nýbrž stačí poznat, že nejsou v souhlasu s Božím slovem. Pán Ježíš říká v Janu 10,4.5: „*Když (ten dobrý pastýř) všechny své vlastní ovce vyvede, před nimi jde a ovce jdou za ním, neboť znají jeho hlas. Cizího ale následovat nebudou, nýbrž utečou před ním, protože neznají hlasu cizích.*“ Čím lépe věřící zná hlas Pána, tím snadněji pozná, co nepřichází od Něho. Když upozoruje, že učení není v souhlasu s Písmem svatým, může je odmítnout, aniž by se s ním dále zaměstnával.

Už v kapitole 1,6 se Pavel zmínil, že Bůh Galatské povolal v milosti Krista (srv. s Gal. 1,15). Zatím co tam má před očima ten jedinečný akt tohoto Božího povolání, zde poukazuje slovy „*který vás povolává*“ (part. praes. – tedy:

„od toho vás povolávajícího“ – p. p.) na Boha jako na toho, jenž je ten, kdo povolává (srv. s 1. Tes. 5,24).

Verš 9: *Trochu kvasu prokvasí celé těsto.*

Těmito slovy, která používá také v 1. Korintským 5,6, Pavel poukazuje na nebezpečné působení falešného učení. Věřící ve shromáždění v Korintu neměli žádný zármutek z toho, že jeden z jejich středu žije v sexuálních hříších. Pavel je proto musel vyzvat, aby toho zlého vyvrhli ze svého středu. V této souvislosti jim klade otázku: „*Nevíte, že trochu kvasu prokvasí celé těsto?*“ Stejnou zásadu nyní Pavel představuje Galatským, kteří chtěli následovat učení judaistů. V Korintu byl kvasem mravní hřích, u Galatských to bylo falešné učení. Obojí je kvas, který je ve Svatém Písmu obrazem známého a trpěného zla. Tak jako kvas má tu vlastnost, že nepozorovaně, ale nezadržitelně prokvašuje těsto, tak ani shromáždění nezůstane neovlivněno trpěným, neodsouzeným zlem: stává se – ať to chce nebo ne – jím prokvašeno, a tím podle Božího úsudku samo kvasem, to znamená zlým.

Této důležité zásadě se dnes mezi křesťany stále méně rozumí a stále méně je uskutečňována. Korintským Pavel ještě píše: „*Vymetejte ten starý kvas.*“ (1. Kor. 5,7) To znamená, že Korintští měli to zlo ve svém středu odsoudit, vyznat, a tím od sebe odstranit. Oddělení od zlého všeho druhu je podle Svatého Písma předpokladem k životu, který se Bohu líbí (srv. s 2. Kor. 7,1).

Verš 10: *Mám k vám důvěru v Pánu, že nebudete smýšlet jinak; kdo vás ale mate, ponese odsouzení, ať je to kdokoli.*

Pavel měl důvěru, že se Galatští přece jen nenechají dále svádět, ani se nevzdají. Jeho důvěra se ale nezakládala na Galatských, nýbrž na Pánu, jenž ty své miluje a skrze svého Svatého Ducha neúnavně pracuje na jejich srdcích a svědomích, aby je udržel v následování sebe samého. Pavel proto prostě důvěřoval tomu, že Galatští dále, anebo v nutném případě znovu, budou ve svém myšlení v souladu s evangeliem, které jim zvěstoval, ale také s jeho nynějšími varováními před falešnými vlivy judaistů, a že nebudou smýšlet jinak.

„*Kdo vás ale mate*“ – tím nejsou míněny jednotlivé osoby, nýbrž každý, kdo je chtěl odvést od víry v pravdu, a tím je mást (srv. s Gal. 3,1; 5,7). Z kapitoly 1,7 jasně vyplývá, že se jednalo o více osob. Kdo už byl těmito svůdci, nehrálo roli. Budou se muset odpovídat před Bohem a obdrží své odsouzení.

O tomto Božím úsudku o díle každého dělníka na Božím domě čteme v 1. Korintským 3,13.15-17. Služebník Pána, který pracuje nedbale, utrpí před soudnou stolicí Krista škodu, sám ale bude zachráněn. Někdo, kdo kazí Boží chrám, obdrží však u velkého bílého trůnu své věčné odsouzení.

Verš 11: Já ale, bratři, jestliže ještě kážu obřízku, proč jsem ještě pronásledován? Pak je přece pohoršení kříže odstraněno.

Na neužitečnost obřízky a na její neslučitelnost s vírou Pavel už poukázal ve verších 2 až 6. Potom vážným tónem varoval před svůdci, kteří od Galatských žádali, aby se dali obřezat. Zjevně přitom měli jen přání získat si u Židů a křesťanů vážnost (srv. s Gal. 6,12.13).

Naproti tomu skutečnost, že Pavel byl stále Židy pronásledován, dostatečně dokazuje, že poznal, že Kristus je konec zákona (Řím. 10,4) a že tím je také obřízka bezcenná. Ještě krátce před jeho zajetím v Jeruzalémě bylo potvrzeno, že odmítá obřízku (Sk. 21,21). Na tom nic nezměnila ani skutečnost, že sám jednou kvůli Židům Timotea obřezal (Sk. 16,3; 1. Kor. 9,20). V případě svého spolupracovníka Tita však jednal jinak (Gal. 2,3). Proto by bylo nesmyslné tvrdit, že Pavel ještě káže obřízku, neboť jeho stálá pronásledování ze strany Židů dokazují opak.

Kdyby se však stalo, že by Pavel jako apoštol národů ještě kázel obřízku, pak by tu už nebylo pohoršení kříže. Neboť právě na kříži, kde Kristus odstranil zlořečení zákona tím, že se stal zlořečením, se stal také koncem zákona (Gal. 3,13; Řím. 10,4). Pro každého Žida muselo proto být pohoršením, urážkou, když nyní bylo zvěstováno, že skrze Kristův kříž ztratil zákon svoji platnost jako pravidlo života (srv. s 1. Kor. 1,23). Kdyby byl Pavel kázel, že i křesťan je nadále vázán zákonem, pak by skutečně bylo odstraněno pohoršení kříže. Ale, jak už bylo zmíněno, pronásledování, která Pavel ze strany Židů musel trpět, dokazují opak.

Verš 12: Chtěl bych, aby se sami také odřezali ti, kteří vás nepokojí!

Výrazy, které Pavel používá pro činnost judaistů, ukazují, jak jeho nitro bylo kvůli nim a jejich učení pobouřeno: mátlí věřící (Gal. 1,7; 5,10), očarovávali je (Gal. 3,1), zadržovali je v jejich běhu (Gal. 5,7), a nyní o nich nakonec říká, že je nepokojí. U tohoto vrcholu Pavel ve svatém hněvu vyslovuje přání, které se blíží prokletí: „Chtěl bych, aby se sami také odřezali.“ (1. Kor. 16,22; Gal. 1,8.9)

Slovo „odřezat“ (řecky: *apokoptô*) znamená v Novém zákoně normálně „odetnout, urazit“ (Marek 9,43.45; Jan 18,10.26; Sk. 27,32). V tomto verši je to slovo však asi použito v trochu jiném smyslu, který je známý ze světského užívání řečtiny: odřezat ve smyslu „vyklestit, vyřezat“. Podobným způsobem mluví Pavel ve Filipským 3,2.3 o judaistech jako o „rozřízce“, zatím co křesťané tam jsou pravou obřízkou. V našem verši je odřezání nebo vyřezání radikální přehnání obřízky, při kterém ze zákonného hlediska vzniká přestoupení zákona, neboť podle 5. Mojžíšovy 23,1 nesměl žádný kleštěnec nebo eunuch přijít do shromáždění Hospodinova. Kdyby judaisté poslechli této apoštolské výzvy, byli by dokonce vyloučeni z okruhu zákonu věrného židovství, a tím zcela odříznuti.

Verš 13: Neboť vy jste byli povoláni ke svobodě, bratři; pouze (nepoužívejte) svobodu za podnět pro tělo, nýbrž skrze lásku služte jeden druhému.

V žádné jiné knize nového zákona se nevyskytují pojmy „svoboda“ (Gal. 2,4; 5,1.13) a „svobodný“ (Gal. 3,28; 4,22.23.26.30.31) tak často jako v Dopisu Galatským. Křesťanská svoboda je jedním z hlavních témat tohoto Dopisu. V 1. verši Pavel proti svobodě, ke které nás Kristus osvobodil, postavil nebezpečí nového otroctví pod zákonem. Nyní Galatským ještě jednou připomíná to, že byli povoláni ke svobodě, ale zároveň je varuje před chybnou svobodou bezuzdnosti. Těmito dvěma nebezpečími: otroctvím zákonictví a falešnou svobodou bezuzdnosti, je pravá křesťanská svoboda stále ohrožována. Bůh dal zákon, aby lidi usvědčil z hříchu, ale tělo jej chce použít k tomu, aby před Bohem prokázalo svou vlastní spravedlnost. Na druhé straně Bůh ve své milosti osvobodil věřící od panování hříchu, ale tělo chce tuto svobodu užít jako povolení k hřešení (srv. s 1. Pet. 2,16).

Slovo „podnět“ (řecky: *aphormê*) vlastně znamená „výchozí bod, opěrný bod“. Tělo hledá stále cesty a omluvy, aby se mohlo rozvinout. Když křesťané chtějí následovat vlastní vůli nebo jít za světskými zábavami, tu často je na omluvu slyšet: „Vždyť přece jsme svobodní, nejsme pod zákonem!“ Ale ve skutečnosti nejde o následování Pána Ježíše a Jeho vůle, nýbrž svých vlastních zlých myšlenek. O tomto tématu je v následujících verších 16-26 podrobně pojednáno.

Výraz „tělo (maso)“ (řecky: *sarx*), který se v Novém zákoně tak často vyskytuje, má velmi různé významy. Normálně je lze snadno rozlišit. Ovšem jsou

případy, kdy významy leží velmi blízko u sebe a zčásti spolu splývají. Proto je jistě na místě je jednou postavit vedle sebe:

1. Tělo (maso) je látka, z níž se naše tělo z větší části skládá (Luk. 24,39; 1. Kor. 15,39).
2. Tělo (maso) je zemské lidské tělo, resp. lidská tělesnost (Sk. 2,26; Řím. 2,28; Gal. 4,13).
3. Tělo (maso) je lidská přirozenost a její vztahy (Jan 1,13; Gal. 1,16; 2,16; 4,29).
4. Tělo (maso) je skrze hřích padlá lidská přirozenost (Řím. 8,3; Gal. 5,13. 16.19).
5. Tělo (maso) je stav nevykoupeného člověka před Bohem (Řím. 7,5; Gal. 5,24; Ef. 2,3; Kol. 2,13).
6. Tělo (maso) je lidské tělo jako nástroj hříchu (Řím. 7,18.25).

V našem verši je tělo hříšná lidská přirozenost, která ještě v každém věřícím je. Jako zodpovědní a zodpovědnosti si vědomí křesťané jsme povoláni nedávat staré hříšné přirozenosti žádný prostor a nezneužívat v Kristu získanou svobodu jako podnět k sobectví, svévoli a oslavování sebe.

Po varování následuje pozitivní povzbuzení: „*nýbrž skrze lásku služte jeden druhému.*“ Tato božská láska, skrze kterou se naše víra prakticky účinně a činně projevuje (srv. s veršem 6), je opak oné tělesné bezuzdnosti. Skrze tuto lásku měli Galatští sloužit jedni druhým ve smýšlení Pána Ježíše (srv. s Luk. 22,27; 2. M. 21.5.6). Věčná božská láska vedla kdysi Syna ke ztraceným lidem na tomto světě, vyznačovala celý Jeho život na zemi a nakonec se nejvyšší mírou zjevila v Jeho vydání se na kříži Golgoty. Ale láska Pána Ježíše nikdy nekončí. I v nynější době se pln lásky zabývá každým z těch Svých. Ano, Jeho služba lásky neskončí ani ve věčnosti (Luk. 12,37). Proto je náš Pán také naším dokonalým vzorem pro službu lásky jedněm druhým.

Verš 14: Neboť celý zákon je naplněn v jednom slově, v tom: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“

O lásce je v Dopisu Galatským zmínka celkem třikrát, a to jen v 5. kapitole (verše 6, 13, 22). Láska je ovoce víry a Ducha. Zaměstnáváním se zákonem a jeho předpisy byli Galatští v nebezpečí, že zcela zapomenou na lásku. Proto jim Pavel musí připomenout, že zákon (nejen deset přikázání), díváme-li se na něj jako na celek, je naplněn v jednom přikázání, které je ze

všech starozákonních slov v Novém zákoně nejčastěji citováno: „*Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.*“ (3. M. 19,18; srv. s Mat. 5,43; 19,19; 22,39; Markem 12,31; Luk. 10,27; Řím. 13,9; Jak. 2,8).

Slovo „naplnit“ (řecky: *plêrêô*) může být přeloženo jak jako „přivést k plnosti“, tak i jako „prakticky naplnit“. Obojí se zde hodí. Ve velmi podobném místě v Římanům 13,8-10 jmenuje Pavel lásku jako „*plnost zákona*“, ale říká také: „*Kdo miluje druhého, zákon naplnil.*“ (Srovnej s Řím. 8,4.)

Lidé jsou od přirozenosti neschopní naplnit požadavky zákona, které vrcholí ve zde zmíněném přikázání: „*Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.*“ Jen Boží láska, která byla skrze Ducha Svatého rozlita do srdce těch, kteří věří, je uschopňuje splnit tento nejvyšší požadavek zákona, a tím celý zákon. To ztratili Galatští z očí. Ve svém nutkání dbát nejrůznějších ustanovení se dostávali stále více jeden k druhému a přehlíželi přitom, že nesplňují ani Kristovo nové přikázání, aby milovali jedni druhé, ani nejvyšší přikázání zákona, milovat bližního.

Verš 15: Jestliže se navzájem kousáte a žerete, hleďte, abyste jedni od druhých nebyli pohlčeni.

Činností judaistů v učení byla část galatských věřících ovlivněna tak, že už se nedívali na Pána Ježíše jako na vzor svého života víry, nýbrž horlivě se snažili dodržovat zákon. Tak se znovu dostali pod jeho otroctví, ale zároveň se to pro ně stalo podnětem, aby opět tělo rozvíjelo svou činnost. Zákoníční Galatští se zřejmě předháněli ve své přísnosti, a tím docházelo ke sporům. Ale také ti, kteří nechtěli vstoupit na tuto falešnou cestu dodržování zákona, se asi tělesným způsobem přeli se svými bloudícími bratry, místo aby jim v lásce sloužili, jak to představuje předcházející verš.

Pavel proto v tomto verši nemluví jen o nějaké možnosti, nýbrž o případu, který už nastal, že se všichni bez výjimky navzájem kousali a požírali. Tak tu bylo rovněž reálné nebezpečí, že budou plně jedni od druhých požráni. Galatští se chovali jako divoká zvířata, jejichž vzájemné nepřátelství stále více rostlo (kousat, žrát, pohlcovat), místo aby uskutečňovali svou jednotu v Kristu (Gal. 3,28) a vzájemnou službu lásky (Gal. 5,13 a 14).

Slovy „*hleďte, abyste jedni od druhých nebyli pohlčeni*“ není míněno, že Galatští přestali být znovuzrozenými Božími dětmi – to je nemožné, nýbrž že bylo zničeno jejich obecenství a jejich svědectví co křesťanů. Je to smutná

skutečnost, že trvajícími spory byla zkažena celá shromáždění a přestala existovat.

Verš 16: *Ale pravím: Chodte v duchu a žádost těla nevykonáte.*

Verše 16-26 tvoří jeden celek. V tomto oddílu je sedmkrát zmínka o Duchu Svatém. Přesto není myšlenkový pochod nijak nový, neboť zde jde o to, jak může být ve věřícím zbráněno vlivu těla, o kterém byla řeč už v 13. verši: ne skrze zákon, nýbrž jedině a pouze skrze Ducha Svatého.

Každý věřící je skrze moc a působení Ducha Svatého znovuzrozený člověk (Jan 3,3-8). Každý také, kdo vírou přijal evangelium spasení, má Ducha Svatého jako pomazání, pečeť a závdavek (2. Kor. 1,21.22; Ef. 1,13.14).

V Římanům 7,14-25 je popsán boj mezi novou a starou přirozeností ve věřícím, ale **bez** Ducha Svatého. Výsledek je, že tělo má navrch a uvádí člověka do velkého trápení. Ve svém zoufalství volá: „*Bídny já člověk! Kdo mne zachrání od tohoto těla smrti?*“ Ale v Římanům 8,1-11 vidíme věřícího, který poznal úplnou zkaženost a neschopnost svého těla, staré přirozenosti, a vírou přijal dokonalost Kristova výkupného díla. Je osvobozen. Nyní tu je síla Ducha Svatého, aby mohl vést život vítězství k Boží cti. To však musí být uskutečňováno den za dnem v závislosti na Něm a pod vedením a v síle Ducha Svatého.

Přesně to má na mysli apoštol Pavel, když Galatské napomíná: „*Chodte v Duchu a žádost těla nevykonáte.*“ „*Chodte v Duchu*“ znamená: Vedte svůj život skrze působivou sílu Ducha Svatého, který ve vás bydlí. „*Žádost těla*“ znamená potřeby lidského těla, nýbrž zlé sklony staré přirozenosti křesťana (srv. s Ef. 2,3; 1. Pet. 2,11; 1. J. 2,16). To, že jak u slova **Duch**, tak i u slova **tělo** chybí člen, ukazuje, že zde jde o způsob, charakter těchto dvou proti sobě stojících sil. Duch Svatý je však silnější moc. Vede nás do celé pravdy, to znamená, že nám dává porozumění Božím myšlenkám v Jeho Slovu (Jan 16,13). Dává nám vědomí, že jsme děti a synové, takže smíme se smělostí jako velebitelé přicházet k Bohu jako ke svému Otci (Jan 4,23.24; Řím. 8,14-16; Ef. 2,18). Duch Svatý má vždy jako cíl oslavit Pána Ježíše (Jan 16,14). Tak je silou našeho nového života.

Verš 17: *Neboť tělo žádá proti Duchu, Duch ale proti tělu; tito ale stojí navzájem proti sobě, abyste nedělali to, co chcete.*

Nyní jako zdůvodnění následuje pohled do „vnitřního života“ křesťana. Tělo, stará přirozenost, která tu ještě je se svými žádostmi, má naprosto jiná přání než v nás přebývající Duch Svatý. Jak vyplývá ze souvislosti s verši 16 a 18, není „*Duchem*“ míněn obnovený lidský duch, nýbrž božská Osoba Ducha Svatého. Právě tak se žádosti Ducha obracejí proti tělu. Sloveso „žádat“ (řecky: *epihymeô*) má sice dnes záporný zvuk, v Novém zákoně je ale používáno i v kladném smyslu (srv. s Luk. 22,15; Židům 6,11; 1. Pet. 1,12). Ve výše uvedeném verši se vztahuje také na Ducha.

Křesťan má tedy ve svém nitru dva zdroje myšlenek, přání, slov a skutků, které jsou postaveny diametrálně proti sobě. Křesťan totiž nestojí automaticky pod vedením Ducha Svatého. Jestliže chce poslouchat Ducha, staví se proti němu jeho tělo; jestliže však povolí tělu, pak ho vážným způsobem skrze jeho svědomí napomíná Duch. Jestliže ale přece poslechne tělo, pak jedná v rozporu s Duchem Svatým v sobě; když však následuje vedení Ducha, pak nečiní vůli těla. To je asi smysl dovětku: „*Abyste nedělali to, co chcete.*“ Nevysloveným zájmenem „vy“ zde není osloven ani ten starý, ukřižovaný a svlečený člověk, ani ten nový člověk (nová přirozenost), nýbrž před Bohem odpovědná celková osoba křesťana.

Jako odpovědný člověk stojí křesťan před rozhodnutím. Při všem svém jednání zakouší, že má v sobě dvě proti sobě stojící síly, takže nikdy nemůže obě uspokojit. V Římanům 7,14-23 je popsána jen jedna strana: „*Nečiním dobré, které chci, ale činím to zlé, které nechci.*“ (verš 19) Duch Svatý tam není zmíněn. Zatím co tedy v Římanům 7 tělo zabraňuje, aby znovuzrozený člověk poslouchal novou přirozenost a činil Boží vůli, jak je představena v zákonu, vidíme zde Ducha Svatého, jenž chce a může zabránit vykonávání hříchu, žádosti těla. Zákon jako z vnějšku působící norma má sice také zabránit vykonání hříchu, ale není toho schopen, protože je skrze tělo bez síly (srv. s Řím. 8,3).

V Božím slovu však nejsou křesťané nikdy vyzýváni, aby vedli boj proti tělu, proti v nich přebývajícímu hříchu. Boj, popsáný v Římanům 7 mezi starou a novou přirozeností, je boj ještě neosvobozené duše. Zde, v Dopisu Galatským, se sice mluví o protikladu mezi tělem a Duchem Svatým, ale nenalézáme žádnou výzvu k boji proti tělu. Boj křesťana se obrací vždy proti moci

zla z vnějšku (srv. s 2. Kor. 10,3-6; Ef. 6,11-20; Žid. 12,4). Z Boží milosti nemusí ve svém nitru vést žádný boj. Starý člověk, to znamená jeho existence jako hříšníka, byl na kříži odsouzen, a proto vysvlečen (Řím 6,6; Ef. 4,22; Kol. 3,9). Křesťan oblékl nového člověka a je osvobozen od moci hříchu (Řím. 8,2). Kromě toho obdržel Ducha Svatého jako božskou sílu nového života. Proto apoštol na závěr své argumentace připojuje slova 18. verše:

Verš 18: Jestliže ale jste vedeni Duchem, nejste pod zákonem.

Na základě skutečnosti, že mnoho Galatských se chtělo stavět pod jeho zákona, docházelo u nich ke zlým projevům těla. Závist a hádky byly následkem (verš 15). Pavel je proto musel upozornit na to, že tím jednájí proti přikázání lásky k bližnímu, a tak neodpovídají ani zákonu, ani křesťanské zásadě lásky. Nemuselo jim skrze to být jasné, že jsou na chybné, tělesné cestě? Od pravé křesťanské svobody byli daleko vzdáleni. Tato svoboda křesťana přece spočívá v tom, že je svobodný od moci hříchu a od zákona hříchu a od zákona, aby pod vedením Ducha Svatého konal Boží vůli. Zákon je pro křesťana nejen zbytečný, nýbrž dokonce překáží službě Bohu. „*Kde ale je Duch Pána, je svoboda.*“ (2. Kor. 3,17)

Toto Pavel předkládá Galatským slovy: „*Jestliže ale jste vedeni Duchem, nejste pod zákonem.*“ I v Římanům 8,14 je zmíněno vedení Duchem jako známka postavení synů Božích.

Být vedeni Duchem Božím je vysoká výsada. I nám Bůh sice dal přikázání lásky, která, jak píše apoštol Jan, nejsou těžká (1. J. 5,3). Ale učinil pro nás ještě mnohem více. Než se Pán Ježíš vrátil k Otci, řekl Svým učedníkům, že je neponechá jako sirotky, nýbrž že jim pošle Správce (Utěšitele) od Otce, jenž s nimi – a tím i s námi – zůstane až navěky (Jan 14,16-18). Když se svěříme vedení Ducha Božího, povede nás tímto světem – často aniž bychom si toho byli vědomi.

Jen o jedné jediné osobě v Novém zákoně čteme, že skutečně byla vedena Duchem Svatým. Byl jí Pán Ježíš sám. V Evangeliu podle Lukáše, které Jej představuje jako dokonalého člověka, jako Syna člověka, v kapitole 4,1 čteme: „*Ježíš ... byl skrze Ducha v poušti voděn čtyřicet dní.*“ Také v tom je naším dokonalým příkladem.

Verše 19-21: Zjevné jsou ale skutky těla, které jsou: smilstvo, nečistota, prostopášnost, modloslužba, čarování, nepřátelství, svár, žárlivost, hněvy,

hádky, různice, sekty, závisti, opilství, hýření a tomu podobné, o kterých vám předem říkám, jako jsem vám už předem dříve řekl, že ti, kteří takové věci činí, království Boží nezdědí.

Pro křesťana není těžké poznat skutky těla. K tomu nepotřebuje zákon. Skutky těla jsou zjevné. To neznamená, že všechny jsou činěny na veřejnosti, nýbrž že se zřetelně jako takové zjevují. Nyní následujících patnáct hříchů nepředstavuje žádný vyčerpávající, ale spíše reprezentativní výčet. Mohou být rozděleny do čtyř skupin.

1. Sexuální hříchy

Smilstvo (řecky: *porneía*) je každé uspokojení pohlavního pudu mimo manželství, nikoli pouze tehdy rozšířená placená nebo náboženská prostituce (srv. s Janem 8,41; 1. Kor. 5,1).

Nečistota (řecky: *akatharsía*) se vztahuje na různé druhy mravních hříchů, zvláště však na sexuální poli (Ef. 5,3; 1. Tes. 4,7).

Prostopášnost (řecky: *asélgeia*) je neřest (sexuální) bezuzdnosti (1. Pet. 2,2.7.18).

2. Náboženské hříchy pohanství

Modloslužba (řecky: *eidôlolatría*) se v Novém zákoně vztahuje nejen na uctívání obrazů. V Koloským 3,5 je chamtivost označena za modloslužbu. Nebezpečí modloslužby je dáno vždy, když se v životě něco stane tak důležitým, že tím je Bůh zatlačen. Proto také to dvojí varování: „*Utíkejte modlářství.*“ (1. Kor. 10,14) a: „*Děti, varujte se model!*“ (1. J. 5,21)

Čarování (řecky: *pharmakía*) označuje původně použití léků všeobecně, pak také speciálně ke zlým nebo okultním účelům. Dnes se to nebezpečí na lékařském poli opět stalo velmi aktuálním. Sem je třeba započítat i stále více se šířící konzumaci drog.

3. Hříchy proti bližním

Nepřátelství (řecky: *échthrai*) označuje, ačkoli zde stojí v množném čísle, nejen nepřátelská konání, nýbrž i smýšlení, které je u základu, které stojí v protikladu k božské lásce, o níž je zmínka ve verších 13 a 14.

Svár (řecky: *éris*) je takto přeloženo v Římanům 1,29; 13,13 a na jiných místech a je v protikladu k pokoji, který je ovocem Ducha (verš 22).

Žárlivost je překlad řeckého slova *zêlos*, které znamená také „horlivost“ (viz Jan 2,17; 2. Kor. 11,2). V Římanům 13,13; 1. Korintským 3,3 a 2. Korintským 12,20 bylo v elberfeldském překladu ve spojení se „svárem“ přeloženo slovem „závist“.

Hněv (řecky: *thymoi*) je takto přeloženo (kral. překlad) v Lukáši 4,28 a Efezským 4,31. Je zde uvedeno v množném čísle a vztahuje se asi na nej-různější výbuchy tohoto hříchu.

Hádky (řecky: *eritheiai*) je slovo, které se vyskytuje téměř jen v Novém zákoně. Jeho význam není zcela jistý. Někteří je chtějí odvozovat od řeckého *eris* (svár) a dostávají se tím k významu „svárlivost, rozepře“. Jiní je odvozují od řeckého *erithos* (námездní dělník), přičemž význam by potom byl: myslet na vlastní věci, být sobecký. Slovo se v Novém zákoně vyskytuje ještě v Římanům 2,8 (svárlivý), 2. Korintským 12,20 (sváry), Filipským 1,17 (kral.: navzdoru; ČSP: sobectví), Filipským 2,3 (svár), Jakuba 3,14.16 (svárlivost).

Různice (řecky: *dichostasíai*) se v Novém zákoně vyskytuje už jen v Římanům 16,17, kde Pavel varuje své čtenáře před těmi, kdo působí různice a pohoršení.

Sekty (řecky: *hairéseis*) anebo strany (1. Kor. 11,19) jsou skupiny, které se vytvořily okolo nějaké osoby nebo názoru či učení a mají kazící vliv na jednotu věřících (srv. s 1. Pet. 2,1).

Závist (řecky: *phthónoi*) je zmíněna už ve vyjmenování hříchů pohan-ských národů v Římanům 1,29. Prvním Kainovým hříchem byla závist vůči jeho bratru Abelovi. – Slovo „zabití“ (řecky: *phónoi*) je nejnovějším bádáním považováno za pozdější vsuvku do textu.

4. Hříchy nemírnosti

Opilství (řecky: *méthai*) se vyskytuje už jen v Lukáši 21,34 a Římanům 13,13. Společně s

hýřením (řecky: *kômoi*), jež se kromě v Římanům 13,13 objevuje ještě v 1. Pet. 4,3, uzavírá tato neřest výčet skutků těla. Právě ty dva poslední hříchy se v naší blahobytné společnosti vyskytují stále více, žel, že i u křesťanů.

Slovy „*a tomu podobné*“ Pavel ukončuje tento smutný seznam. Ukazuje tím, že neuvedl všechny skutky těla a že jako takové jsou poznatelná ještě jiná podobná pochybení v těch čtyřech zmíněných oblastech.

O těchto skutcích těla Pavel Galatským mluvil už při své návštěvě. Opakuje zde znovu svou už vyslovenou předpověď, že ti, kteří takové věci činí, království Boží nezdědí. Slovesný tvar u výrazu „*kterí takové věci činí*“ (participium praesens) označuje navyklost, stálou praxi.

V 1. Korintským 6,9.10 Pavel píše, že nespravedliví nezdědí Boží království, a potom připojuje seznam deseti hříchů. Podobně to čteme v Efezským 5,5, že smilníci, nečistí a chamtiví nemají dědictví v království Krista a Božím.

To jsou velmi vážná napomenutí pro každého, kdo vyznává, že je křesťan. Věřící sice nemůže ztratit svou záchranu, ale nesmí si nikdy myslet, že mu to dává svobodu k hřešení. Stojí pod kázní Boha Otce (Žid. 12,4-11), ale také pod kázní shromáždění. Proto v 1. Korintským 5,9-13 čteme, že někdo, kdo má jméno bratr – velmi zdrženlivý způsob vyjadřování – a ukáže se být smilníkem, chamtivcem, modlářem, utrhačem, opilcem nebo lupičem, musí být vyvržen ze společenství věřících. Touto kázní shromáždění má být ten hříšník také pohnut k pokání a k obratu (2. Kor. 2 a 7). Je-li skutečně znovuzrozený, Bůh jej nějakým způsobem zase přivede zpět. – Stejně tak jako zde, nenalézáme ani v 1. Korintským 5 úplný seznam hříchů, které vedou k takové vážné kázni.

Jen lidé, kteří jsou znovuzrozeni, mohou vejít do Božího království a zdědit je. To Pán Ježíš řekl jasně už Nikodémovi (Jan 3). Tato zásada platí jak pro přítomnost, tak i pro budoucnost. Ti věřící z Izraele a národů, kteří budou při zjevení Pána žít na zemi, jako požehnaní svého Otce zdědí království z Jeho ruky (Mat. 25,34), ale také všichni ti, kteří jako Galatští budou patřit k prvnímu vzkříšení, budou s Kristem tisíc let vládnout, a tímto způsobem s Ním zdědí Boží království (srv. s Žalmem 2,8; Ef. 1,10.11; Zj. 20,4-6).

Verše 22 a 23: Ovoce Ducha ale je: láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotivost, věrnost, mírnost, zdrženlivost; proti takovým není žádný zákon.

„*Ovoce Ducha*“ je v zřetelném protikladu ke skutkům těla ve verších 19-21. Není výsledkem vlastních snah a dodržování zákonních předpisů, nýbrž abychom tak řekli přirozený, navenek poznatelný výsledek života pod vedením Ducha Svatého. Slovo „*ovoce*“ není ovšem v Novém zákoně použito jen

v kladném smyslu (srv. s Mat. 12,33; Řím. 6,21). Ovoce, které věřící přináší, má však sloužit ke cti a oslavení Boha (Jan 15,1-8; Ef. 5,9). Pozoruhodná je skutečnost, že „ovoce“ na rozdíl od skutků těla je v jednotném čísle. To ukazuje na jednotu plodů a na jejich **jeden** zdroj, ačkoli je tvořeno devíti různými vlastnostmi, což ovšem opět nepředstavuje, tak jako u skutků těla, úplný výčet. Kvůli úplnosti je třeba poznamenat, že toto ovoce Ducha nesmí být zaměňováno s rozličnými dary milosti, které jsou také působeny skrze Ducha Svatého (1. Kor. 12,4-11).

Je těžké rozdělit jednotlivé plody ovoce Ducha do skupin. Všechny společně svědčí o životě v obecnství s Bohem pod vedením Ducha Svatého a jsou předpokladem pro obecnství a soulad mezi věřícími. Právě ten chyběl Galatským (viz verše 13-15). Proto Pavel uvádí ovoce Ducha a jeho součásti jako známku pravého křesťanského obecnství.

Láska (řecky: *agápê*) stojí právem zcela na začátku. Podle 1. Korintským 13,13 je největší, protože Bůh je láska (1. J. 4,8.16). Zde však není míněna naše láska k Němu, nýbrž láska navzájem (srv. s Řím. 12,9; 1. Pet. 4,8). V Římanům 15,30 je přímo nazvána láskou Ducha.

Radost (řecky: *chará*) křesťanů má svůj původ v Pánu Ježíši (viz k tomu mnoho výskytů v „Dopisu radosti“: Fil. 1,4.18.25; 2,2.17.18.29; 3,1; 4,1.4.10). V Římanům 14,17 je radost ve spojení s Duchem Svatým.

Pokoj (řecky: *eirênê*) zde není pokoj svědomí, pokoj s Bohem (Řím. 5,1), nebo pokoj srdce, který je také nazýván pokoj Boží nebo pokoj Kristův (Fil. 4,7; Kol. 3,15), nýbrž pokoj mezi sebou, který Galatským tak velmi chyběl. Podle Efezským 4,3 má být zachováována jednotnost Ducha, praktická jednotnost věřících, skrze pouto pokoje (srv. též s Řím. 14,17).

Trpělivost (řecky: *makrothymía*) je charakterový Boží rys (Řím. 2,4; 9,22; 1. Pet. 3,20), a tím i Kristův (1. Tim. 1,16; 2. Pet. 3,15), ke kterému jsou napomínáni věřící v Efezským 4,2; Koloským 3,12 a ve 2. Timoteovi 3,10; 4,2. Trpělivost snáší i neprávem učiněné zlo.

Laskavost (řecky: *chrêstôtês*) je často překládána jako „dobré“ nebo „dobrotivost“ (Řím. 3,12; 2. Kor. 6,6; Kol. 3,12). Tato vlastnost je v Novém zákoně v první řadě ve spojení s Bohem (Řím. 2,4; 11,22; Ef. 2,7; Tit. 3,4).

Dobrotivost (řecky: *agathôsynê*) je odvozena od velmi rozšířeného řeckého přídavného jména *agathos* (dobrý). Ale zde použité podstatné

jméno se vyskytuje jen v biblickém použití, to znamená v Septuagintě (řecký překlad Starého zákona), v Novém zákoně a u pozdějších křesťanských pisatelů. V Efezským 5,9 je dobrotivost zmíněna jako jedna ze tří součástí ovoce světla ve věřících.

Věrnost (řecky: *pístis*) má základní význam „důvěra“. V Bibli je toto slovo normálně překládáno slovem „víra“. Víra je důvěra v Boha a v Jeho Slovo. Zde však je viděno v poměru k lidem kolem nás. Proto zde musí být užito slovo „věrnost“ (srv. s Tit. 2,10).

Mírnost (řecky: *praýtēs*) je vlastnost, která je ve světě snadno vykládána jako slabost. Byla však znakem našeho Pána během Jeho života na zemi (Mat. 11,29; 21,5; 2. Kor. 10,1).

Zdrženlivost (řecky: *enkrátēia*) – toto slovo je odvozeno od přídavného jména, které znamená „silný“, a proto je třeba mu rozumět i ve smyslu „sebeovládání“. Toto slovo se vyskytuje už jen ve Skutcích apoštolů 24,25 a ve 2. Petra 1,6. Protiklad k poslední skupině skutků těla, hříchům nemírnosti, tu je snadno rozeznatelný.

Tyto ctnosti křesťana nepředstavují, jak bylo řečeno, úplný výčet. Tak zde například není zmíněno milosrdenství, praktická spravedlnost a pokora. Proto také apoštol nepokračuje slovy: proti těmto není žádný zákon, nýbrž píše: „*proti takovým...*“, tj. proti věcem stejného druhu. Platnost následujícího konstatování se tedy neomezuje na těchto devět ctností, nýbrž zahrnuje také jiné křesťanské podstatné rysy. Že „*proti takovým*“ by se zde vzta- hovalo na osoby, je nepravděpodobné (srv. s veršem 21).

„*Proti takovým není žádný zákon.*“ Podle 1. Timoteovi 1,9 není zákon určen pro spravedlivé, nýbrž pro bezbožné a hříšníky, neboť zákon má způsobit poznání hříchů (Řím. 3,20).

Proti zjevování podstatných rysů Krista, a tím nového člověka (neboť to je ovoce Ducha), nemůže však žádný zákon klást nějaký požadavek. Křesťan, který tak žije, činí dokonce mnohem více, než nějaký zákon požaduje. Nemůže tak být ani od zákona odsouzen. Boží milost a síla Ducha Svatého pozvedají křesťana daleko nad úroveň zákona ze Sinaje (Řím. 8,3.4).

Verš 24: Ti ale, kteří (jsou) Kristovi, ukřižovali tělo s vášněmi a žádostmi.

Všichni, kdo vírou přijali Pána Ježíše, už nejsou dle svého postavení v těle (Řím. 7,5), nýbrž jsou „*Kristovi*“. Patří oslavenému Pánu v nebi a jsou s Ním pro věčnost zcela úzce spojeni. Jejich starý člověk je s Kristem ukřižován.

„Ukřižovat“ (a „spolu ukřižovat“) se v Novém zákoně obvykle vztahuje na způsob, jak Pán Ježíš byl přiveden ke smrti: Byl ukřižován. Celkem čtyřikrát je toto slovo v přeneseném smyslu použito vzhledem na věřící:

- Řím. 6,6: „... že náš starý člověk byl spolu ukřižován...”
- Gal. 2,20: „Jsem s Kristem ukřižován:“
- Gal. 5,24: „... ukřižovali tělo...”
- Gal. 6,14: „... skrze který je mi svět ukřižován, a já světu.”

V Římanům 6,6 je zvěstována zásada, že s Kristem byl starý člověk odsouzen a byl proveden rozsudek. Bůh poslal svého Syna na svět v podobnosti těla hříchu a kvůli hříchu, který přebývá v padlém člověku, a na kříži na Něm, tom jediném bezhříšném, odsoudil hřích v těle (Řím. 8,3). Tak byl náš starý člověk jednou provždy spolu ukřižován, aby tělo hříchu, tj. princip hříchu, přebývajíc v hříšném člověku, došel svého konce. Věřící tím není bezhříšný, ale je osvobozen od moci hříchu. „*Tělo hříchu*“ (Řím. 6,6) je abstraktní pojem, který neoznačuje lidské tělo, nýbrž moc hříchu jako ovládající zásadu.

V Galatským 2,20 a 6,14 je tato skutečnost nyní osobně použita na věřícího. Ten vírou nejen **pro** sebe přijal dílo Krista na kříži (tj. uvěřil, že On nesl trest za jeho hříchy), nýbrž vírou je nyní jako hříšník sám ukřižován s Kristem.

V protikladu k těmto třem místům, v nichž je ukřižování představeno jako „utrpená“, pasivní skutečnost, čteme v Galatským 5,24, že ti, kdo patří Kristu, sami ukřižovali tělo, a je výslovně dodáno: „s vášněmi a žádostmi“. Věřící, kteří „jsou Kristovi“, jsou zde považováni za lidi, kteří nejenže poznali, že Bůh se na ně už nedívá jako na hříšníky, nýbrž kteří si jsou osobně vědomi a aktivně spolu vykonali Boží rozsudek smrti nad hříšnou starou přirozeností (srv. s Kol. 3,9).

V každém věřícím je tělo sice ještě přítomné, poněvadž je nerozlučně spojeno s přirozeným tělem, ale věřící už není „v těle“, nýbrž „v Duchu“ (Řím. 8,9). Skrze Ducha Svatého křesťan vlastní sílu k tomu, aby se hříchu považoval za mrtvého a své údy, které jsou na zemi, tj. všechny vášně a žádosti prakticky umrtvoval (Kol. 3,5). Přitom však není žádným bojovníkem, nýbrž stojí v následování Vítěze, který to vítězství už vybojoval.

Verš 25: Jestliže Duchem žijeme, (tu) také Duchem chodíme.

Tak jako v 5. verši se Pavel zahrnuje do nyní následujícího napomenutí. Slovo „jestliže“ uvádí předpokládanou skutečnost, že Galatští, stejně jako

Pavel sám, vděčí za svůj nový život z Boha a jeho udržování Duchu Svatému (viz Jan 3,3-6). Prostý důsledek potom je: „*Tu také Duchem chodme.*“ Chybění členu před slovem „Duch“, tak jako už ve verších 16 a 18 ukazuje na to, co život a chození charakterizuje.

K vnitřnímu okruhu života skrze Ducha Svatého patří také vnější okruh chození skrze téhož Ducha. Na rozdíl od verše 16, kde je pro „chodit“ použito obvykle užívané řecké slovo *peripateô*, je zde užito sloveso *stoicheô*. To se kromě toho vyskytuje už jen v kap. 6,16; Sk. 21,24; Řím. 4,12; Fil. 3,16. Původně znamená „jít nebo pochodovat v jedné řadě“. Také v ostatních jmenovaných místech je použito v přeneseném smyslu na životní chození věřících. Všude ukazuje na dodržování určitého pořádku nebo na zařazení se. Směr života víry není udáván zákonem, nýbrž Duchem Svatým, který přebývá v každém věřícím. To vede k životu podle Boha i v obecnství s jinými věřícími.

Verš 26: Nebudme žádostivi marné cti, ve které jedni druhé vyzýváme, jedni druhým závidíme.

I v tomto verši, tvořícím přechod k 6. kapitole, se Pavel zahrnuje do napomenutí nesnažit se o čest nebo slávu, což je přece marnivé nebo prázdné a beze smyslu. K tomu mohla u Galatských patřit také horlivost v zachovávaní zákona (viz kap. 6,13b). Tělo – i křesťanovo – vždy hledá úctu, čest, slávu. Člověk se srovnává s druhým a podle toho, jak sám sebe oceňuje, vyzývá bližního nebo mu závidí. Pak mu už nemůže sloužit v lásce (verš 13). Ten, kdo si připadá „lepší“, jedná s věřícími vyzývavě, a ten, kdo si připadá „menší“, závidí druhým. Správným měřítkem pro náš život víry však nejsou druzí věřící, nýbrž je jím Pán Ježíš a Jeho Duch. Skrze Něho se chtějme stále znovu pomocí Božího slova soudit a nechávat vyrovnávat.

Kapitola 6

Verš 1: *Bratři! Kdyby i nějaký člověk byl zastižen nějakým pokleskem, tu jej vy, duchovní, napravte v duchu mírnosti, přihlížeje sám k sobě, abys i ty nebyl pokoušen.*

Také na začátku poslední kapitoly nazývá Pavel adresáty svými „bratry“ (srv. s kap. 1,11; 3,15; 4,12.28.31; 5,11; 6,18). Při vší zřetelnosti, ba ostrosti svých slov jim nikdy nezapomíná připomenout, že je miluje jako své bratry v Kristu.

Na konci předcházející kapitoly jim představil skutky těla, ale také ovoce Ducha, a napomenul je, aby chodili v síle Ducha Svatého. Tak mohli být ochráněni před lstmi ďábla a před činností těla (i před zákonickostí).

Ale co dělat, když přece někdo upadne do hříchu? O této otázce Pavel pojednává nyní v následujícím oddílu (verše 1-5), který mluví o „nesení břemen“.

„Bratři! Kdyby i nějaký člověk byl zastižen nějakým pokleskem...“ Slovo, které zde je přeloženo jako „poklesek“ (řecky: *paraptôma*), je jinak překládáno (v elb. př.) jako „přestoupení“ nebo „provinění“ (Řím 5,15; Ef. 1,7; Kol. 2,13); jedná se tedy jednoznačně o hřích, tj. o zlé. Ale není to setrvávání ve zlém stavu jako v 1. Korintským 5, nýbrž o přestoupení, které je výsledkem chybějící duchovní bdělosti. Jakub píše: *„My všichni klopýtáme často.“* (Jak. 2,1) A také když apoštol Jan mluví o pádu, říká: *„Kdyby někdo zhřešil.“* (1. J. 2,1) Slovo pro „být zastižen“ (řecky: *prolambanô*) je v Novém zákoně jinak překládáno ve smyslu „předjímat“ (Marek 14,8; 1. Kor. 11,21); ukazuje tedy na náhlý, nepředvídaný pád.

Když nyní nějaký člověk (tj. v této souvislosti přirozeně křesťan, který je zde ale viděn ve své lidské slabosti) je zastižen nějakým pokleskem, pak je úkolem duchovních křesťanů ho opět napravit. Zákon může v takovém případě jen odsoudit. Ale milost může napravit. K tomu je však u pomáhajícího potřebný duchovní postoj. Každý křesťan žije Duchem Svatým (viz. kap. 5,25) a smí vědět, že Duch Svatý bydlí i v něm (viz kap. 3,2; 4,6). Ale je zcela něco jiného, je-li to duchovní křesťan, tj. zda také prakticky chodí Duchem, v Jeho síle, je Jím posilovaný a vedený. Duchovní není někdo, kdo patří k nějakému zvláštnímu „duchovnímu stavu“ nebo má velkou biblickou známost, nýbrž věřící, který poslouchá svého Pána a nechává se vést Duchem Svatým (srv.

s 1. Kor. 2,15; 3,1; 14,37). Tělesný křesťan se naproti tomu nechává vést svou starou přirozeností. Duchovní křesťan žije v ustavičném sebeodsuzování. V důsledku toho ani vůči svému bratrovi, jenž upadl do hříchu, nebude vystupovat s přísností a tvrdostí, nýbrž v duchu mírnosti (která je jedním z druhů ovoce Ducha, viz kap. 5,22), neboť ví, že sám není lepší. Toto bratrské napravení ukázal už Pán Ježíš Svým učedníkům v Matouši 18,15: *„Jestliže tvůj bratr proti tobě zhřeší, jdi a pokárej ho mezi sebou a jím samým. Poslechne-li tě, získal jsi svého bratra.“* (Srovnej s Jak. 5,19.20.)

Pavel však připojuje ještě jedno napomenutí: *„Přihlížeje sám k sobě, abys i ty nebyl pokoušen.“* Změna od množného čísla: „vy, duchovní“, k jednotnému číslu: „ty“, je významná. Služba napravení je velmi osobní, krásná, ale také vážná služba. Duchovní křesťan si přitom je vědom své vlastní slabosti. Ví, že sám často zklamal a stále znovu je v podobném nebezpečí. A tak půjde ke svému bratrovi jen po zralém zkoušení sebe a v pokoře. Když hledí na svého bratra, jenž byl zastížen nějakým poklesem, bude v něm vidět někoho, koho Pán miluje stejnou láskou jako jeho samého. Tak mu může umýt nohy (nikoli hlavu) – (Jan 13), aby byl skutečně napraven, poznal svůj hřích, vyznal ho a opět získal radost ze spasení a z obecenství s Otcem a se Synem.

Verš 2: Jeden nes břemena druhého, a tak naplňte zákon Kristův.

Známa slova: *„Jeden nes břemena druhého“* se často vztahují na spolu nesení potřeb v materiálním nebo duševním ohledu. Zvlášť často je tento verš dáván na cestu křesťanům při uzavření manželství jako vodítko. Ale v tomto verši asi nejde jen o jmenované druhy potřeb. A už vůbec z toho nesmí být odvozováno, že někdo druhého obtíží břemeny, aby je nesl. Tak to dělali zákoníci a farizeové: *„Svazují těžká a neúnosná břemena a vkládají je lidem na ramena, ale sami jimi nechtějí hnout ani prstem.“* (Mat. 23,4) Petr označuje i mojišiovský zákon za jho, *„které ani otcové naši, ani my jsme nemohli nést“* (Sk. 15,10).

Ne, u těchto břemen, která spolu a za druhé máme nést, jde zvláště o těžkosti, slabosti, nezkušenost a neznámost, které mohou vést k poklesku, i když ani trápení, úzkost a nouze z toho nejsou vyjmuty. Je to požehnání křesťanského obecenství, že nejsme přenecháni sami sobě, že se nemusíme sami vléci se svými břemeny, nýbrž že smíme zakoušet, že druzí spoluvěřící nám je pomáhají nést. My všichni jsme vyzváni: *„Jedni druhých břemena*

nete.“ Toto nesení spočívá v přímluvné prosbě za slabé, ale i v péči, tj. v praktické pomoci.

Mnoho překladů následuje ve druhé části verše čtení „*a tak naplníte zákon Kristův*“, které však není textovými svědky podepřeno tak dobře, aby zasloužilo přednost před výše uvedeným: „*a tak naplníte zákon Kristův*“.

Je to, jako kdyby apoštol chtěl říci: Jestliže bezpodmínečně chcete nějaký zákon, pak vám jeden dám: zákon Kristův. Jeho zákonem, tj. směrnicí pro Jeho život na zemi, bylo dokonalé oddání se druhým, v první řadě svému Bohu a Otcí, ale i lidem. Kristus přišel, aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé. Pod Kristovým zákonem by bylo možné rozumět také nové přikázání, které dal Svým učedníkům: „*Přikázání nové dávám vám, abyste milovali jedni druhé, abyste, jako jsem já vás miloval, i vy milovali jedni druhé.*“ (Jan 13,34; 15,12)

Verš 3: *Neboť jestliže si někdo myslí, že něco je, poněvadž (přece) nic není, tu klame sám sebe.*

Ten, kdo naplní „zákon Kristův“ a spolu nese břemena těch druhých, nebude o sobě myslet výše, než se náleží (Řím. 12,3). Uznává, že podle Božího měřítka není nic a že v Jeho očích není nikdo něčím. Tomu nelze rozumět absolutně, nýbrž ve srovnání s Boží velikostí. Jen Boží milost se z člověka, jenž je od přirozenosti prach, stane vzácný drahokam. Ale člověk (i křesťan) by rád chtěl být něčím sám ze sebe, něco představovat. Domnívá se, že nepotřebuje žádnou pomoc od druhých, staví se tím nad své spoluvěřící a nemá pak pro ně ani srdce. Kdo však takto smýšlí, klame sám sebe. Přehlíží, že i on s sebou nosí slabosti a břemena, která s ním druzí mohou nést.

Příkladem pro takové vysoké smýšlení o sobě samých jsou vznešení z Tekoitských v Nehemiášovi 3. Všichni Židé byli vyzváni, aby opět postavili zdi Jeruzaléma, i obyvatelé Tekoa. „*Ale ti, kteří byli znamenitější z nich, nepodklonili šíje své k dílu pána svého.*“ (verš 5) Domnívali se, že něco jsou, a nebyli ochotni pomáhat svým bratřím při nošení břemen. Ti opravili dodatečně ještě další úsek (verš 27).

Někteří se pokoušejí vyhnout ostří úsudku, vysloveného v našem verši, tím, že slova „*poněvadž (přece) nic není*“ vztahují na dovětek. Domnívají se, že Pavel zde přece nemůže chtít říci, že každý věřící je nic. Podle toho by jen ten byl nic, kdo si myslí, že něco je. To znamená, že sice o sobě nemáme

smýšlet příliš vysoko, ale trochu sebevědomí že je přece dovoleno! Ale takový pokus o vysvětlení ukazuje jen nepolepšitelnou náklonnost těla udělat se sebe něco, i kdyby toho bylo třeba jen trochu.

Boží slovo nám však říká, že v našem těle nepřebývá **nic** dobrého (Řím. 7,18) a že někdo, kdo nemá lásku, není **nic** (1. Kor. 13,2). Pán Ježíš sám řekl: „*Beze mne (Mimo mne) nemůžete nic učinit.*“ (Jan 15,5). Na druhé straně se smíme a chceme nechat povzbudit slovy apoštola Pavla: „*Ale z milosti Boží jsem to, co jsem.*“ (1. Kor. 15,10) – a dále: „*Všechno mohu v tom, který mne posiluje.*“ (Fil. 4,13)

Verše 4 a 5: Každý ale ať zkouší své vlastní dílo, a potom bude mít chválu vzhledem k sobě a ne vzhledem k jinému; neboť každý ponese své vlastní břemeno.

Nebezpečí sebepřeceňování, o němž bylo mluveno ve 3. verši, vyvstává zvláště tehdy, když se srovnáváme s druhými. Proto nyní následuje výzva, aby každý zkusil své vlastní dílo, a to ne jednou, nýbrž ustavičně (imperativ praesens). Důraz zde spočívá hlavně na slovu „dílo“, a potom na „vlastní“. Každý se sám má posuzovat podle toho, co sám udělal nebo dělá, ne podle svého subjektivního sebe ocenění, a také ne podle toho, jak si stojí ve srovnání s druhými. Pod pojmem „dílo“ je zde třeba rozumět celek všech činností pro Boha.

Zkoušení našich myšlenek, slov a činů v Božím světle a světle Jeho Slova je nadmíru důležitá součást našeho života víry. V Novém zákoně jsme k tomu vícekrát vyzýváni (Řím. 12,2; 1. Kor. 11,28; 2. Kor. 13,5; Ef. 5,10; Fil. 1,10). Zkoušení sebe a odsuzování sebe jsou podstatné předpoklady pro duchovní růst.

Ten, kdo takto zkouší své dílo, má svoji chválu (nebo příčinu k chválení) v sobě samém, ne skrze srovnávání se s druhými. Tím zde není míněno marné nebo zlé chlubení se (Fil. 2,3; Jak. 4,16), jímž se člověk sám vyvyšuje a hledá pochvalu u lidí kolem sebe. Když Pavel – i na jiných místech – mluví o pravé chloubě, pak tím myslí něco, co slouží k Božímu oslavení. Jak to psal Korintským, zakládal svou chloubu na tom, že mu jeho svědomí dosvědčovalo, že u nich žil a pracoval v prostotě a upřímnosti, a nikoli tělesným způsobem (viz 2. Kor. 1,12.14; Fil. 2,16; 1. Tes. 2,19).

Výsledkem tohoto zkoušení vlastního díla před Bohem kromě toho bude, že člověk pozná svou vlastní odpovědnost, ale i své chyby a nedostatky, a vidí,

že má sám nést břemeno. V tom není žádný rozpor vzhledem ke 2. verši. Tam slovo břemeno (řecky: *baros*) znamená něco těžkého a skličujícího. Zde, v 5. verši, je jiné řecké slovo (*phortion*), které označuje břemeno prostě jako něco k nesení, ať je to lehké nebo těžké; toto slovo znamená například také „náklad lodi“.

Na základě tvaru budoucího času činného slovesa „nést“ došli někteří vykladači k závěru, že se jedná o nesení vlastního břemene před soudnou stolicí Krista. Ale to nemůže tak být míněno, protože Boží dítě před soudnou stolicí Krista už nemá žádné břemeno k nesení; Pán na kříži za nás všechno nesl.

V křesťanstvu však je velmi rozšířená mylná víra, že pro věřící a nevěřící tu bude jen jeden společný „konečný soud“. Nuže jak vzkříšení, tak i zjevení se před trůnem jsou na mnoha místech zmíněny společně (Jan 5,29; 2. Kor. 5,10; 2. Tim. 4,1). Ale podle Svatého Písma leží mezi prvním vzkříšením a zjevením před soudnou stolicí Krista, na nichž mají podíl jen věřící (viz Zj. 20,6), a vzkříšením k soudu pro nevěřící více než tisíc let. Avšak věřící se už nemusejí obávat žádného zatracení a žádného soudu (Jan 5,24; Řím. 8,1). Po svém vychvácení se sice ukážou před soudnou stolicí Krista, ale ne proto, aby byli souzeni, nýbrž aby byli zjeveni a – jaká milost! – aby obdrželi svou mzdu (1. Kor. 3,14; 4,5; 2. Tim. 4,8). Teprve o tisíc let později obdrží „mrtví“, tj. všichni nevěřící, svůj věčný trest před velkým bílým trůnem (Zj. 20,11-15). Ale každé Boží dítě smí s radostí hledět vstříc soudné stoličce Krista, protože potom ve světle Pána a v plném souladu s Ním bude vidět a posuzovat celý svůj život, všechno své jednání!

Verš 6: *Kdo je vyučován v slovu, sdílej se vším dobrým s tím, kdo (jej) vyučuje.*

Tímto veršem začíná nový oddíl (až do 10. verše), který může nést nadpis „Rozsévání a sklízení“. Ale zjevně tu je také souvislost mezi „sdílením se“ v 6. verši a „nesením břemen“ v předcházejícím oddílu.

Pavel psal velmi podrobně Korintským v 1. Korintským 9 o pořádku podle Boha, že totiž služebníci Božího slova mají právo být živi z evangelia. Sám ovšem toho sotva užíval. Přesto sděluje i Galatským, že ti, kdo jsou vyučováni v Božím slovu, nemají zapomínat na to, aby těm, kdo vykonávají tuto vyučující činnost, dávali materiální podporu.

Sloveso „sdílet se“ (řecky: *koinôneô*) znamená vlastně „účastnit se, být účasten, mít podíl“ (Řím. 12,13; Fil. 4,15; Žid. 2,14; Řím. 15,27). Patří k slovnímu

kmenu „obecenství“ (řecky: *koinônia*). Pravé křesťanské obecenství se neomezuje na duchovní věci, nýbrž vztahuje se také na pozemské statky (viz Sk. 2,42-45). Slovo *koinônia* je proto na některých místech Nového zákona překládáno jako „podpora, udílení, sdílení“ (Řím. 15,26; 2. Kor. 9,13; Žid. 13,16), a to vždy ve smyslu ochotného předávání hmotných statků. Zúžení tohoto verše na obecenství v duchovních věcech znamená nevyhovění jeho smyslu. Galatští však neměli udílet ze všeho statku jen těm učitelům, od nichž byli přímo vyučováni. V původním textu čteme zcela všeobecně: „*s tím, kdo vyučuje*“. Jestliže tedy na nějakém určitém místě tato potřeba nebyla, mohli být nápomocni, tak jako to udělali Filipští, služebníků, kteří byli na jiných místech (viz. Fil. 4,14-16).

Toto nařízení neplatilo také jen pro počáteční dobu církve. Boží slovo nezná žádné duchovní dary, jejichž vykonávání by bylo omezeno na nějaké určité místo nebo na nějaké místní shromáždění. Také ne na žádné jednotlivými shromážděními placené služebníky, jak to je dnes v křesťanstvu běžné. Duchovní dary jsou Pánem dány pro celé tělo (Ef. 4,11 a dále), a to až do Jeho příchodu.

Chybění předmětu „*jej*“ v původním textu je možná jemný poukaz na to, že materiální podpora nenáleží jen těm, od nichž jsme sami vyučováni, nýbrž každému, kdo tuto službu koná.

Mysleme přece zvláště na ty mnohé misionáře, kteří pracují v chudších zemích, kde těmi v chudobě žijícími domorodými křesťany nemohou být dostatečně podporováni nebo vůbec ne! Právě vzhledem k nim platí i dnes slovo: „*Kdo je vyučován v slovu, sdílej se vším dobrým s tím, kdo (jej) vyučuje.*“

Verš 7: *Nemylte se, Bůh nebude posmíván! Neboť co člověk zaseje, to bude také sklízet.*

Pavel nyní připomíná Galatským Boží zásadu, která je platná za všech dob: zákon o setbě a sklizni. Vážnými slovy: „*Nemylte se*“ (srovnej s 1. Kor. 6,9; 15,33; Jak. 1,16) je nejdříve v tomto směru varuje před nebezpečným sebeklamem. V dále následujících slovech: „*Bůh nebude posmíván*“ je asi zahrnuta myšlenka, že člověk lidi sice může klamat a posmívat se jim, ale u Boha to je nemožné. Nikdo se nesmí oddávat sebeklamu, který je zároveň posměchem Bohu, že může na jedné straně přijmout evangelium milosti, ale na druhé straně se vyhýbat z něho vyplývajícím duchovním závazkům. Nikdo,

kdo vyznává Krista jako svého Pána, nesmí zároveň chodit podle těla, místo podle Ducha.

Ve druhé polovině verše je udán důvod tohoto varování: „*Neboť co člověk zaseje, to bude také sklízet.*“ To je snadno pochopitelné naučení z přírody. Když osejeme pole kukuřicí, můžeme z něho na podzim sklízet jen kukuřici, ale ne pšenici. Je to ale také nezvratitelný zákon v Božích cestách vlády s lidmi, ať už jsou věřící nebo nevěřící. Nalézáme to vícekrát ve Starém zákoně (Job 4,8; Přej. 22,8; Oz. 8,7; 10,12) a také v Novém zákoně používá Pavel tuto zásadu na dalším místě (2. Kor. 9,6).

Verš 8: Neboť kdo rozsévá pro své vlastní tělo, bude z těla sklízet zkázu; kdo ale seje pro Ducha, sklídí z Ducha věčný život.

Jak ukazuje úvodní slovo „neboť“ (doslovně: protože), slouží tento verš jako zdůvodnění předcházejícího. Nyní jsou totiž proti sobě postaveny dva druhy „sklizně“. To logicky předpokládá dvojí „semena“. Jako už v kapitolách 3,3 a 5,16-26, jsou zde tělo a Duch zmíněny jako protiklady. Ten, kdo rozsévá pro své vlastní tělo, tj. uspokojuje jen vlastní Já, bude z těla také sklízet zkázu. Zde použité řecké slovo pro zkázu (*phthora*) je na jiném místě přeloženo jako porušení, zkažení (1. Kor. 15,42.50; Kol. 2,22; 2. Pet. 2,12a). Označuje tedy na jedné straně materiální zkázu, ale také mravní zkaženost (2. Pet. 1,4; 2,12b.19). Odpovídající sloveso (řecky: *phtheirô*) je však použito také pro věčnou zkázu člověka (1. Kor. 3,17 „zkazit, zatratit“; 2. Pet. 2,12 „zahynout“). Proto je tomu slovu zkáza zde třeba rozumět v nejširším smyslu. Kdo „*rozsévá pro své vlastní tělo*“, bude jako nevěřící sklízet věčnou zkázu, jako znovuzrozený křesťan však časnou zkázu až k úplné mravní zkaženosti. Ale tato slova svědčí také o nezvratné pravdě, že Bůh nikdy a nikomu nemůže dát volnost k hřešení. Kdo činí skutky těla, nezdědí Boží království (Gal. 5,21).

Ale ten, kdo rozsévá pro Ducha Svatého, dělá dobré, když chodí v Duchu, je na cestě, která končí ve slávě ve věčném životě. Apoštol Pavel přitom jistě nemyslí jen na právě udělené napomenutí k činění dobrého, nýbrž také na skutky těla a ovoce Ducha jmenované již v kapitole 5,16-26.

Znamená to tedy nyní, že člověk může **získat** věčný život skutky? Neříká Jan 3,16, že každý, kdo **věří** v Syna Božího, nezahyne, ale má věčný život? Vysvětlení této těžkosti je, že Bůh u těch Svých považuje víru a chození v životě za jednu neoddělitelnou jednotu. Kdo věří v Syna Božího, obdrží věčný život.

Jako následek toho rozsévá pro Ducha a klidí věčný život. Věčný život je zde – jako ve většině Pavlových spisů – viděn na konci cesty ve slávě (srv. s Řím. 2,7; 6,22). Jan nám ho naproti tomu ukazuje jako naše přítomné vlastnictví.

Verš 9: *V činění dobra ale neochabujme, neboť svým časem budeme sklízet, jestliže nezemdlíme.*

Pisatel se nyní spolu zahrnuje do svého napomenutí: „*V činění dobra ale neochabujme.*“ Tak jako rolník musí před zasetím semene i potom s pečlivostí a trpělivostí obdělávat pole, aby získal dobrou sklizeň (srv. s Jak. 5,7), tak ani křesťané nemají zemdlívat v činění dobrého, i když nemohou ihned poznat viditelné výsledky svého snažení.

Jako lidé máme sklon k tomu, abychom ztráceli odvahu, když cesta, kterou jsme se vydali, brzy nevede k cíli. Často je totiž naše počáteční horlivost smíšená s tělesnými pohnutkami. Když podle svého názoru nenalezneme správnou ozvěnu, stáhneme se do své ulity. Když však vytrvale hledíme na našeho Pána a na Jeho lásku, neunavíme se tak rychle. On sám řekl: „*Blahoslaveněji je dáti nežli bráti.*“ (Sk. 20,35)

V čem spočívá to dobré, které máme konat, zde pisatel podrobně nevysvětluje. Ale slovo samo (řecky: *kalos*) označuje to dobré za něco o sobě šlechetného a výtečného. V dalším verši znamená to dobré (řecky: *agathos*) něco, co je dobré ve svém působení, jak se například projevuje v lásce k bližnímu jako dobročinnost.

Vedle této pobídky, kterou činění dobrého už samo dává, je představen ještě výslovně důvod pro to, abychom neumdlěli: „*Neboť svým časem budeme sklízet, jestliže nezemdlíme.*“ Ke sklizni v jejím plném smyslu dojde teprve ve slávě. Před soudnou stolicí Krista „*bude míti chválu jeden každý od Boha*“ (1. Kor. 4,5). Může sice být, že už na zemi tu a tam uvidíme nějaké ovoce své námahy. Ale nezůstaneme ušetření ani zklamání. Avšak ten, kdo hledí na Pána, nebude nikdy zklamán. On je nejen spravedlivý posuzovatel, jenž jednou každý pro Něho učiněný skutek bohatě odmění, ale smíme na Něho hledět i ve všech těžkostech a protivenstvích, abychom se na cestě víry neunavili v činění dobrého a nezemdleli.

Verš 10: A tak nyní, jak máme příležitost, číňme dobro všem, nejvíce ale domácím víry.

Jako souhrn tohoto oddílu (verše 5-10) následuje zvolání: „A tak nyní, jak máme příležitost...“ Nyní je čas rozsévání, který můžeme použít. Slovo „příležitost“ (řecky: *kairos*) je často překládáno jako „příhodný čas“ (srv. se Sk. 24,25; Ef. 5,16) a v 9. verši prostě slovem „čas“. Čas svého života jako věřící máme vykupovat (Ef. 5,16), zatím co a dokud k tomu máme možnost.

Jak už bylo zmíněno, označuje slovo „*dobro*“ v 9. verši něco, co je samo o sobě vznešené, mravně dobré. Zde však je to dobro, které máme působit, tj. prakticky konat, více to, co ve svých účincích je dobré a požehnané. Z toho vyplývá, že pro Boha je důležitý jak náš vnitřní postoj, tak i naše konání.

Tak jako On nechává vzházet slunce na zlé i na dobré a dává déšť na spravedlivé i nespravedlivé (Mat. 5,45), tak mají také Jeho děti působit dobro všem lidem, nejvíce ale domácím víry. Že těm posledně jmenovaným, našim spoluvěřícím v Pánu, máme prokazovat dobro, tomu asi rozumí každé Boží dítě. Přesto tu je nebezpečí, že tuto formu bratrské lásky budeme v praxi ze sobectví zanedbávat (srv. s Jak. 2,14-17; 1. J. 3,17). Ale apoštolova výzva neplatí jen vzhledem k nim, nýbrž nejprve vzhledem **ke všem** lidem. Tomu samozřejmě nelze rozumět doslovně, neboť by to bylo přece nemožné. Každý křesťan žije ve více či méně omezeném okruhu lidí svého okolí. Na ně se vztahuje tato výzva v první řadě.

Boží milost se v Kristu zjevila přinášejíc milost pro **všechny lidi** (Tit. 2,11), neboť Bůh chce, aby **všichni** lidé byli zachráněni a přišli k poznání pravdy (1. Tim. 2,4). Proto ti, kteří vírou přijali Pána Ježíše, jsou vyzýváni, aby se modlili za **všechny lidi** (1. Tim. 2,1). Nadto máme opatrovat dobré přede **všemi lidmi** (Řím. 12,17 a dále) a máme prokazovat tichost vůči **všem** lidem (Tit. 3,2). Jen když takto „*působíme dobré všem*“, jsme svědectvím pro našeho Boha a Otce a našeho Pána.

Verš 11: Pohledťte, jak velkými písmeny jsem vám napsal vlastní rukou!

Ve verších 11-18 máme závěr tohoto Dopisu. Pavel zde ještě jednou shrnuje své hlavní myšlenky a končí potom krátkým pozdravem.

První verš tohoto oddílu (verš 11) vždy dával podnět k diskusím. Rozvíjely se u dvou otázek. Předně: Má překlad znít: „*jaký dlouhý dopis*“, nebo: „*jak velkými písmeny*“? A za druhé: Napsal Pavel „*vlastní rukou*“ celý Dopis, anebo jen zde začínající závěrečnou část?

Luther a Calvin vysvětlovali, že Pavel v tomto verši poukazuje s pohledem zpět na délku Dopisu, který na rozdíl od jiných Dopisů napsal celý vlastní rukou. Při tomto výkladu vyvstává ta těžkost, že použité slovo *gramma* znamená kromě „písmeno“ totiž v množném čísle (*grammata*) častěji také „(svaté) Písmo“, ale s výjimkou Skutků 28,21 v Novém zákoně normálně nikdy neznámá „dopis“. Pro ten se jinak vždy používá řecké slovo *epistolê*, nikoli *grammata*. Další těžkost spočívá v tom, že slovo *grammata* není ve čtvrtém, nýbrž ve třetím pádu, a tedy se má chápat instrumentálně.

Většina překladatelů a vykladačů proto dnes vychází z toho, že se zde má číst: „*jakými velkými písmeny*“. Gramaticky to je nejjednodušší a nejbližší řešení. Ale ani to není bez obtíží. Vztahují se tato apoštolova slova na celý Dopis, nebo jen na závěrečnou část? Pavel totiž normálně nepsal své dopisy sám, nýbrž diktoval je nějakému sekretářovi. Jen pozdrav připojoval vlastní rukou. Touto skutečností, která se možná jeví jako vedlejší, ale ve skutečnosti byla velmi důležitá, se Bůh postaral o to, aby byla potvrzena pravost inspirovaných písem. Tak v Římanům 16,22 čteme: „... *já Tercius, který jsem ten dopis napsal...*“ V 1. Korintským 16,21 a v Koloským 4,18 čteme: „*Pozdrav mou rukou, Pavlovou*“ a v 2. Tesalonickým 3,17: „*Pozdrav mou rukou, Pavlovou, což je znamením v každém dopise; tak píšu.*“ (Srovnej naproti tomu s 2. Tesalonickým 2,2b.) Někteří vykladači proto myslí, že i v tomto Dopisu Pavel napsal sám jen závěrečnou část, začínající v 11. verši.

Ale výzva: „*Pohleďte...*“ a tvar minulého času „*napsal*“ ukazují spíše na to, že Pavel myslí celý Dopis, který nyní ukončil. V protikladu ke svému obvyklému zvyku jej nediktoval, nýbrž sám napsal. Lze rozumět tomu, že mu to nešlo tak snadno a plyně od ruky jako pisařům z povolání, kteří často místo zdoluhavých velkých písmen (majuskulí) používali psací písmo (kurzívu). Proč to považoval ale za dobré, napsat tento důležitý Dopis vlastní rukou, to nám Pavel výslovně nesdílí. Z části velmi strojeně vyhlížející teorie některých vykladačů (že jeho v psaní necvičená ruka řemeslníka, nemoc očí nebo dokonce poranění na ruce, které by ho za normálních okolností odradily od toho, aby tento Dopis napsal, nebyly v tomto vážném případě pro apoštola překážkou k vlastnoručnímu napsání Dopisu) jsou však zcela zbytečné.

Verš 12: *Ti, kteří chtějí být v těle váženi, ti vás nutí, abyste byli obřezáváni, jen aby kvůli Kristovu kříži nebyli pronásledováni.*

Pavel v tomto Dopisu naposledy mluví o judaistech, kteří chtěli přivést věřící k přijetí a zachovávání zákona ze Sinaje, a tím dávat určitou cenu lidskému konání, tj. tělu. Pavel však v tomto Dopisu ukázal, že zákon není vhodný /schopný/ ani jako cesta k ospravedlnění hříšníka před Bohem, ani jako směrnice pro život věřícího. Obojí nalézáme jediné a pouze v našem Pánu a Spasiteli Ježíši Kristu, který nás miloval a sebe samého za nás vydal.

Pavel se proto neostýchá jmenovat pohnutky těchto falešných učitelů:

1. vážnost v těle,
2. obava z pronásledování kvůli Kristovu kříži.

Na obojí se zde musíme dívat hlavně z židovského stanoviska. Při uvažování o kapitole 2,11 a dále jsme viděli, jak přání „být v těle vážený“ svedlo v Antiochii dokonce i Petra k tomu, aby se choval pokrytecky před židovskými křesťany, kteří přišli z Jeruzaléma, a stavěl se, jako kdyby se ještě držel židovských předpisů a zákona. Pavel tehdy musel proti tomu vážně protestovat.

Pronásledování kvůli Kristovu kříži se křesťané museli obávat hlavně ze strany nevěřících Židů. Ti totiž dobře poznali, že dosavadní jedinečnost jejich bohoslužby byla vírou v jimi zavrženého a ukřižovaného Mesiáše nejvyšší mírou zpochybněna. Tak jako to Pavel sám kdysi dělal, oni stále ještě nenáviděli a pronásledovali křesťany. Kdyby ale tito dodržovali zákon a obřizku, pak by mohli být trpěni jako jedna z jejich „sekt“ (viz Sk. 24,5.14).

Z těchto dvou důvodů nutili judaisté Galatské, aby se dali obřezat. Vždyť se to jevílo přece také jen jako vedlejší věc! Kromě toho se přece jednalo o kdysi Bohem samým ustanovené nařízení (1. M. 17,10)! Cožpak to mohlo být tak zlé, když k tomu ještě člověk tím obdržel vážnost a vyhnul se pronásledování? Bylo to správné držet se tak přísně evangelia, že tím byla vzbuzena urážka u druhých, velmi náboženských lidí?

Vidíme, jakou aktuálnost má tento problém i dnes – byť ve změněných okolnostech. Satan se stále ještě pokouší padlému člověku a „náboženskému tělu“ i u pravých věřících dát vážnost. A až příliš často se mu to daří. Křesťan, jenž jde svou cestou v lásce a poslušnosti ke svému zavrženému Pánu a v jasném oddělení od všech náboženských forem a systémů, je pro Něho svě-

dectvím. Ale právě v náboženském světě nebude mít žádnou velkou vážnost, a také z jeho strany zakusí pohanění Krista. Právě k tomu ale vybízí pisatel Dopisu Židům své křesťanské čtenáře: „*Proto také Ježíš ... trpěl venku za branou. Tak tedy vyjděme k němu ven za tábor, nesouce jeho pohanění. Neboť zde nemáme zůstávající město, nýbrž hledáme to budoucí.*“ (Žid. 13, 12-14)

Verš 13: Neboť ani ti, kteří jsou obřezaní, sami nedodržují zákon, nýbrž chtějí, abyste vy byli obřezáni, aby se chlubili vaším tělem.

Slova „*ti, kteří jsou obřezaní*“, jsou ve slovesném tvaru, který vyjadřuje všeobecný charakteristický znak: „stranu obřízky“. O těchto lidech – těch samých jako v 12. verši – zde Pavel říká, že ani sami nedodržují zákon. Tím však nemá na mysli skutečnost, že žádný člověk není v stavu dodržet celý zákon (srv. se Sk. 15,10; Řím. 2,23; Gal. 3,21). Nikoli, on je odsuzuje, protože ani neudělali pokus ho cele dodržovat, a obviňuje je tím z neupřímnosti.

V tomto verši Pavel jmenuje ještě třetí pohnutku judaistů: světské a sektářské smýšlení sledující úspěch (srv. s veršem 12). Tím, že by přivedli druhé k tomu, aby se dali obřezat, chtěli u Židů a určitých židovských křesťanů stoupnout ve vážnosti. Ale chtěli to učinit na úkor Galatských: „*aby se chlubil vaším* (toto slovo je silně zdůrazněno) *tělem.*“ Tak jako David kdysi králi Saulovi předal obřízky dvou set Filistinských, aby dostal za ženu jeho dceru Míkol (1. Sam. 18,22-27), tak se chtěli tito judaisté chlubit počtem obřezaných Galatských. Nešlo jim o spasení a o blaho duší, nýbrž jen o jejich vlastní čest, kterou chtěli zvětšit co možná velkým počtem přívrženců.

Verš 14: Ode mne ale buď vzdáleno, abych se chlubil, než jen křížem našeho Pána Ježíše Krista, skrze kterého mi je svět ukřižován, a já světu.

Je pozoruhodné, jak často je v Novém zákoně zmiňována myšlenka na chloubu. Zvlášť nápadné je to ve Druhém dopisu Korintským, v němž Pavel asi nejčastěji ze všech Dopisů píše o falešné, lidské, ale i o oprávněné chloubě (srv. např. 2. Kor. 5,12; 12,1 s 2. Kor. 1,12.14; 12,9). Bůh tím zjevně poukazuje na hluboce v člověku zakořeněnou náklonnost, aby se vypínal, druhé překonával, a tím získával obdiv a čest. Pán Ježíš káral ctižádnostivé farizeje a učené v zákoně a Pavel to zde činí ve vztahu k judaistům.

Předtím i on hledal a nacházel čest a slávu na náboženském poli. Své současníky v židovství daleko překonával (kap. 1,14). Zákonní spravedlnost, farizejství a nemilosrdné pronásledování křesťanů bývaly jeho „zisk“ (Fil. 3,5-7). Ale od jeho obrácení před branami Damašku se u něho vše úplně změnilo. Nyní pro něho všechny tyto zdroje lidské chlouby byly už jen „ztrátou“ a „smetím“.

Ale to neznamenal, že by nyní už nehledal žádnou čest, žádnou chloubu; hledal, avšak jedině a pouze u svého Vykupitele a Pána. Tato chlouba v Pánu (1. Kor. 1,31) není ta pyšná, chloubná radost člověka, usilujícího o pozemskou slávu, nýbrž blažený výraz radosti z Pána Ježíše a z toho, co On působí.

Tak mohl Pavel právem říci: *„Ode mne ale buď vzdáleno, abych se chlubil, než jen křížem našeho Pána Ježíše Krista.“* Kříž je pro svět něco opovržením hodného, pošetilého, ba urážejícího (1. Kor. 1,18.23). Ale pro věřícího je to základ všeho požehnání, vší radosti, a tím také chlouby. Pavel to zde nazývá křížem *„našeho Pána Ježíše Krista“*. Zahrnuje Galatské, kteří byli v nebezpečí, že budou hledat svou chloubu v náboženských formách, spolu do okruhu těch, kdo jsou vykoupeni vírou v Pána Ježíše Krista, a nyní nalézají chloubu v Jeho kříži.

Kříž je však také bod, u kterého se lidstvo dělí. Zde Bůh vykonal Svůj spravedlivý rozsudek nad hříšnými lidmi a nad jimi pod vedením Satana vybudovaným systémem, světem. Naprostá zkaženost a nepřátelství vůči Bohu náboženského, sociálního a politického světa – Židů, Řeků a Římanů – se zjevila při ukřižování Pána Ježíše. Ale Bůh vykonal Svůj rozsudek – ještě ne na hříšných lidech, nýbrž na tom jediném spravedlivém a bezhříšném, který kdy žil na zemi, na Člověku Ježíši Kristu, svém vlastním milovaném Synu. Tím, že svět přivedl Pána Ježíše na kříž, vyslovil sám nad sebou rozsudek (1. J. 5,19). Vlastně by tedy tehdy bývalo patřilo na kříž celé lidstvo, svět.

Proto apoštol Pavel také pokračuje slovy: *„... skrze kterého mi je svět ukřižován...“* Ten je pro věřícího, a jen pro něho – ukřižován. Může tu proto být pro toho, jenž přijal Kristovo výkupné dílo na kříži, ještě nějaké spojení s tímto Bohem odsouzeným světem, byť na náboženské půdě? To je nemožné! Toto praktické, osobní poznání víry měl Pavel, ale Galatským zjevně ještě chybělo.

Teprve na konci tohoto verše se Pavel zmiňuje o tom, že také on sám byl ukřižován světu. Už v kapitole 2,20 napsal: *„Jsem s Kristem ukřižován, a už nežiji já, nýbrž Kristus žije ve mně.“* Vírou v Pána Ježíše a v Jeho dílo na kříži

uznal Boží rozsudek nad starým člověkem a považoval se nyní sám za ukřižovaného s Kristem (srv. s kap. 5,24). A tak už neměl žádné nároky a přání vzhledem ke světu, stejně tak málo jako svět měl ještě práva na něho.

Verš 15: Neboť ani obřízka ani neobřízka nic není, nýbrž nové stvoření.

Už v kapitole 4,3 označil ustanovení zákona, k nimž patřila i obřízka, za „*elementy světa*“. Neobřízka, symbol přirozeného člověka, patří rovněž ke světu. Proto může nyní vyvodit závěr: „*Neboť ani obřízka ani neobřízka nic není.*“ Rozlišování mezi neobřízkou a obřízkou patří onomu starému světu přirozeného člověka. Ani jedno ani druhé neposkytuje hříšníkovi u Boha žádnou výhodu nebo nevýhodu, jinými slovy: Obojí je ve vztahu k věřícímu bez významu a bez ceny.

Ale ještě více: Kříž našeho Spasitele udělal rozdělující čáru takového druhu, že v okruhu víry tato – a i jiná – rozlišování naprosto odpadla (Kol. 3,11). Tento okruh je zde nazván „*nové stvoření*“. Korintským napsal tentýž apoštol: „*A proto je-li někdo v Kristu, tu je nové stvoření; to staré pominulo, aj, vše nové učiněno jest.*“ (2. Kor. 5,17) Slovo „nové“ (řecky: *kainos*) na obou místech znamená „něco nového dle podstaty“.

Ten, kdo věří v Pána Ježíše, dostane nejen odpuštění svých hříchů (Kol. 1,14), osvobození od moci hříchu (Řím. 8,2) a nový, věčný život z Boha (1. J. 5,11), nýbrž patří nyní už k novému stvoření. Na kříži, kde Bůh na Něm vykonal soud nad starým člověkem, Pán Ježíš, čině pokoj, v sobě samém obřízku a neobřízku, tj. Židy a pohany, stvořil v *jednoho* nového člověka (Ef. 2,15). Tím položil základ k novému stvoření, na němž už nyní má podíl každý, kdo v Něho věří. Nyní sice žijí věřící, kteří svlékli starého člověka a oblékli nového člověka (Ef. 4,22-24; Kol. 3,9.10), ještě ve starém stvoření, ale přijde chvíle, kdy po uplynutí tisíciletého království a po soudu nad hříšníky bude celé stvoření učiněno novým: „*A spatřil jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly, a moře již není... A ten, který seděl na trůnu, řekl: Aj, činím vše nové.*“ (Zj. 21,1-5)

Verš 16: A kteříkoli budou chodit podle tohoto pravidla – pokoj na ně a milosrdenství, a na Izrael Boží!

Tímto přáním požehnání Pavel ukončuje svá naučení. V tomto Dopisu stále znovu objasňoval, že zákon ze Sinaje není pravidlem pro cestu věřícího. Nyní slovem „pravidlo“ ještě jednou naráží na zákon. Slovo „pravidlo“

(řecky: *kanôn*) původně znamená „(dutá) rákosová hůl, měřický prut“. Slovo *kánon* je obecně používáno pro celek inspirovaných biblických Písem. Jestliže Galatští hledali pravidlo pro svůj život, pak jim ho Pavel právě představil: Skrze kříž našeho Pána Ježíše Krista tu je nové stvoření a vše, co patří ke starému stvoření a světu, došlo svého konce. Ti, kteří patří k tomuto novému stvoření, se smějí chlubit křížem našeho Pána Ježíše Krista, který se stal základem všeho požehnání.

Všem, kteří budou chodit podle tohoto pravidla (příčemž jsou zahrnuti i zbloudilí Galatští), Pavel nyní přeje pokoj a milosrdenství. Také v jiných, méně osobně psaných Dopisech je adresátům mezi jiným přáno milosrdenství a pokoj, ovšem v opačném pořadí (viz. 1. Tim. 1,2; 2. Tim. 1,2; 2. J. 3; Judy 2). Obojí přichází od Boha. Ale Pavel si přeje, aby tyto božské vlastnosti byly uskutečňovány i v životě věřících ve vzájemném styku.

„*Kteříkoli chodí podle tohoto pravidla*“, to nejsou jen věřící Galatští, ale tento výraz zahrnuje všechny pravé Boží děti. Jen ti mohou znát toto pravidlo a podle něho se chovat. Se slovem „chodit“ (řecky: *stoicheô*) jsme se setkali už v kap. 5,25. Je to vojenský výraz a ukazuje na dodržování určitého pořádku při jítí nebo pochodování.

„... *a na Izrael Boží!*“ Judaisté chtěli věřící z pohanství bezpodmínečně přivést do spojení s izraelským národem. Proto jim vnucovali zákon. Ale tento lid, který zavrhl a dal ukřižovat svého Mesiáše, nebyl „*Izrael Boží*“. Nebyli jím ani požidovšťující věřící a jejich falešní učitelé.

Pavel sice na některých místech v Dopisu Římanům činí rozdíl mezi Židy, resp. Izraelity, kteří jimi jsou čistě vnějšně na základě svého původu, a těmi, kteří jimi jsou vnitřně (Řím. 2,28; 9,6). Ale tento rozdíl zde nemůže být míněn, neboť od Golgoty existuje jen **jedno** Jméno, ve kterém musejí být zachráněni všichni lidé: Ježíš Kristus (Sk. 4,12). Pavel se zde také neodvolává na budoucí věřící židovský ostatek, který podle Římanům 11,26 bude spasen jako „*všechen Izrael*“.

Boží Izrael zde je ta část Židů, která v nynější době milosti přijme vírou evangelium o Ježíši Kristu a žije podle pravidla nového stvoření. V Římanům 11,5 jsou tito věřící z Izraele nazváni „*ostatek podle vyvolení milosti*“ v nynější době. Jsou to Židé, kteří jako Pavel uvěřili v Pána Ježíše a opustili židovství. Podle Boží rady však netvoří žádnou vlastní církev a ani žádnou vlastní oddělenou skupinu v Jeho církvi. Zakládání speciálních „židovsko křesťanských“ nebo „v Mesiáše věřících“ sborů, které přijímají jen židovské lidi,

proto neodpovídá učení Božího slova. Ve starém stvoření tu byl rozdíl mezi Židy a pohany (Řeky), ale v Kristu a v Jeho těle už neexistuje (kap. 3,28; 1. Kor. 12,13; Kol. 3,10.11).

Verš 17: Dále pak žádný mi nečin zaměstnání, neboť já nosím znaky (Pána) Ježíše na svém těle.

Pavel se v díle Páně neleká žádné námahy a práce. Žádná snaha nebyla to-muto služebníkovu příliš, když šlo o zvěstování evangelia nebo vyučování věřících. Ale zde šlo o něco jiného. Kolik námahy dali galatští věřící apoštolovi svou náklonností k židovskému učení a praxi (srv. s kap. 4,11.19)! Po dobrém začátku se dostali na duchovní scestí. Začali v Duchu, a nyní byli v nebezpečí, že budou končit v těle. Proto je prosí, aby mu už žádný z nich nepůsobil takovým způsobem vnitřní trápení a námahu.

Jako zdůvodnění pro tuto napomínající výzvu uvádí, že na svém těle nese „*znaky Ježíše*“. Tím měl Pavel bezpochyby na mysli rány a jizvy na svém těle. Byla to viditelná znamení pronásledování a zlého nakládání, které vytrpěl jako Kristův služebník (srv. s 2. Kor. 6,4-6; 11,23-28; Sk. 16,33). Nazývá je však „*znaky Ježíše*“. Tím naznačuje, že se nalézá v následování Spasitele, jenž přišel jako člověk v ponížení, byl zavržen, zle s Ním bylo nakládáno, a nakonec byl ukřižován. Jistě smíme u těch znaků Ježíše myslet i na zvyk držitelů otroků v antickém starověku, když své otroky znamenali cejchem jako své vlastnictví.

Verš 18: Milost našeho Pána Ježíše Krista buď s vaším duchem, bratři! Amen.

Ačkoli při psaní tohoto Dopisu bylo s Pavlem mnoho bratří (kap. 1,2), nevyrizuje od nich (na rozdíl od všech svých ostatních Dopisů) Galatským žádné pozdravy. I jeho vlastní pozdrav chybí. Dopis končí tak chladně a úsečně, jak začal. Jasněji nemohla být vážnost tohoto psaní vyjádřena.

Na konci tohoto Dopisu, ve kterém se tolik mluví o zákonu, však apoštol Pavel přeje Galatským věřícím, aby milost našeho Pána Ježíše Krista byla s jejich duchem. Milost, která se v Ném zjevila, přinášejíc spasení pro všechny lidi, má vyznačovat i život Božích dětí a jejich vzájemný poměr. To bylo u Galatských asi zvlášť potřebné.

Přes všechnu svoji starost a trápení vyjadřuje však Pavel na závěr ještě jednou svoji hlubokou lásku k těmto bloudícím věřícím, když je nazývá „*bratři*“,

jako to už tak často učinil (kap. 1,11; 3,15; 4,12.28.31; 5,11.13; 6,1). Je to poslední výzva k jejich srdcím.

Poslední zvláštností tohoto Dopisu je slovo „Amen“ na konci. Ze všech svých Dopisů ukončuje Pavel už jen Dopis Římanům tímto vážným slovem, které zdůrazňuje velkou důležitost toho, co napsal: „Tak ať to je!“ nebo: „Tak to je.“

